

E-DEVLET ANLAYIŞININ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YÖNETİMLERİNDE UYGULANMASI: KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Özgür KILIÇ

MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin Kamu Yönetimi Anabilim Dalı İçin Öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ Olarak Hazırlanmıştır.

Hatay
Temmuz, 2006

ÖZET

E-DEVLET ANLAYIŞININ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE YÖNETİMLERİNDE UYGULANMASI: KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

Özgür KILIÇ

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Yakup BULUT

Temmuz 2006, 123 Sayfa

20.yy sonlarına doğru iletişim ve bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler dünya konjonktüründe önemli değişimlere yol açmıştır. Küreselleşme ve teknolojinin dinamikleri ile şekillenen yeni dünya düzeni yönetim süreçleri ve sosyo-ekonomik koşullar üzerinde de etkili olmaktadır.

Kamusal alan da değişimin en çok hissedildiği yerlerin başında gelmektedir. Dikey hiyerarşi içerisinde katı örgütlenmiş güçlü merkezi devlet yapısından yerel örgütlenmiş, adem-i merkeziyetçi bir yapılanmaya doğru kayma gözlenmektedir. Bu noktada verimlilik, etkinlik, şeffaflık, katılımcılık temelinde yükselen e-devletin bilgi toplumunun yönetim modeli olarak önerildiği görülmektedir.

Vatandaşa en yakın yönetim yapılanması olan yerel yönetimler kamusal alanda sürdürülen e-devlet çalışmalarının da merkezinde yer almaktadır. Çünkü halka hizmet arzında en yakın ve etkileşimli birim olma özelliğine sahip yerel idareler bu dönüşümün en iyi algılanabileceği yerlerdir.

Toplum kendine hizmet amacı ile oluşturduğu ve yetkilendirdiği yerel yönetimlerin kendine daha iyi ve kaliteli hizmet üretmesini istemektedir. Vatandaş odaklı hizmet kavramı artık iyice toplumsal bir talep olarak belediyelerin önünde durmaktadır. E-devlet geçiş sürecinin asıl ateşleyici dinamosu da aslında bu toplumsal taleptir.

E-dönüşüm olgusu başarıyla yönetilip, sağlam temellere oturtulduğu takdirde yerel yönetimler özellikle belediyeler açısından büyük imkânlar sumaktadır. Üretime ve hizmet sektörüne getireceği katkılar yanında demokrasiye kazandıracığı dinamizm sayesinde katılımcı demokrasinin yolunu açarak yönetim sistemimize işlerlik kazandıracaktır.

Yerel idare teşkilatı (belediyeler) tarafından yürütülecek ve tamamlanacak bir kurumsal dönüşüm bilgi toplumu olma yolunda sağlam atılmış bir adım, diğer kurum-kuruluşlar ile toplumun dönüşümünde de itici güç olacaktır. Tabi bu arada güncel hayata getireceği yaşam kalitesi de ifade edilmesi gereken diğer önemli bir husustur.

Bu çalışmada; öncelikle e-devlet, e-belediye ve büyükşehir olguları kavramsal seviyede ele alınmış, daha sonra e-devlet uygulamasının yerel yönetimler üzerindeki etkileri e-belediyecilik başlığı altında Türkiye özelinde incelenmiş, son olarak Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nde uygulanan anket çalışmasından elde edilen veriler ışığında genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Anahtar kelimeler: E-devlet, e-belediye, internet, büyükşehir belediyesi, yerel yönetim.

ABSTRACT

Application of E-government Concept on Metropolitan Municipalities: The Case of Kayseri Metropolitan Municipality

Özgür KILIÇ

Public Administration Department, Master Of Science

Supervisor: Asist. Prof. Dr. Yakup BULUT

July 2006, 123 Pages

The developments in the communications and information technologies caused important variations in the world conjecture at the end of 20. century. The new order of world, formed globalization and dynamics of technology, effects management process and social-economics conditions.

The most effected area from conversion is public area. There is a transition from the structure of rigid organized central government, which is in the vertical hierarchy, to locally organized, human centered structure. At this point, it can be seen that e-government, rised the basis of efficiency, effectiveness, transparency, participation, is recommended as management model of information community.

Local management, closest management system to citizen, is basis of e-government activities. Because, this conversion is perceived at the local governments, which closely interaction with citizens to presents their service.

Society constitutes and authorizes local government to give good and quality service to them. Citizen-centered service concept is a social demand from local government. This social demand is provoking the transition of e-government process.

E-transition gives a lot of opportunities to local government if it is managed well and fitted to reliable bases. E-transition, contributes not only to production and service sector, but also to supply dynamism to democracy, then our management system run better.

The institutional transition, completed and executed by local government, is the main and trustworthy step of being information society process. This step also motivates transition of society with other organizations. Of course, other major point is its benefits to the daily life quality.

In this study, first of all, the events of a e-government, e-municipality, merropolitan are investegated at the conceptual level, then the effects of e- government researched in the specific of Turkey at local governments under the e-municipality and finally general eveluation is made with the data obtained from questionnaire applied in Metropolitan Municipality of Kayseri.

Keywords: E-government, e-municipality, internet, metropolitan municipality, local government.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	iii
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR.....	xi
ÖNSÖZ.....	xii
1. GİRİŞ.....	1
2. KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE.....	6
2.1. E-Devlet ve E-Belediye Kavramları.....	6
2.2. Büyükşehir Tanımlamaları.....	12
2.3. Türkiye'de Büyükşehir Yönetimine Geçiş Süreci.....	15
2.3.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemi Büyükşehir Yönetimi.....	15
2.3.2. Cumhuriyet Sonrası Dönemi Büyükşehir Yönetimi.....	20
2.3.2.1. 1923–1984 Dönemi.....	20
2.3.2.2. 1984 Sonrası Dönem.....	24
2.4. Büyükşehir Belediyesinin Yapısı.....	27
2.4.1. İdari Yapısı.....	27
2.4.1.1. Tanım ve Kuruluş.....	27
2.4.1.2. Sınırları.....	28
2.4.2. Görevleri.....	28
2.4.3. Mali Yapısı.....	29
2.5. Büyükşehir Belediyesinin Teşkilatı, Organları ve Görevleri.....	31

2.5.1. Büyükşehir Belediyesinin Organları ve Görevleri.....	31
2.5.1.1. Büyükşehir Belediye Meclisi.....	31
2.5.1.2. Büyükşehir Belediye Başkanı.....	33
2.5.1.3. Büyükşehir Belediye Encümeni.....	35
2.5.2. Büyükşehir Belediyesi Teşkilatı.....	36

3. E-DEVLET VE E- BELEDİYE.....37

3.1. Dünya ve Türkiye'de E-Devlet Dönüşüm Süreci.....	37
3.2. Türkiye'de E-Belediye Dönüşüm Süreci ve E-Belediyenin Gerekçeleri.....	54
3.3. E-Belediyeciliğin Kazanımları.....	62
3.4. E-Belediyenin Önündeki Sorunlar ve Yapılması Gerekenler.....	64

4. KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NDE E-BELEDİYE

UYGULAMALARI İLE İLGİLİ ALAN ARAŞTIRMASI.....66

4.1. Araştırma Alanının Seçimi, Amacı, Kapsamı Ve Yöntemi.....	66
4.1.1. Alan Seçimi; Neden Kayseri?.....	66
4.1.2. Araştırmanın Amacı.....	66
4.1.3. Araştırmanın Kapsamı.....	67
4.1.4. Araştırmanın Yöntemi.....	67
4.2. Araştırma Alanının Mekânsal ve Sosyo-Ekonomik Özellikleri.....	67
4.2.1. Mekânsal Konum.....	67
4.2.2. Sosyo-Ekonomik Özellikler.....	68
4.2.2.1. Ekonomik Yapısı.....	68
4.2.2.2. Nüfus Yapısı.....	70
4.2.2.3. Eğitim Durumu.....	72
4.2.2.4. Kentin Tarihi ve Belediyeleşme Süreci.....	72
4.2.3. Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin Yapısı ve İşleyişi.....	75
4.2.4. Kayseri Büyükşehir Belediyesi'ndeki E-Belediye Uygulamaları ve Bilişim Yapılanması.....	76
4.3. Kayseri Büyükşehir Belediyesi E-Belediye Uygulamalarına İlişkin Anket Verilerinin Değerlendirilmesi.....	80

4.3.1. Ankete Katılan Denek Sayısı ve Geri Dönüş Oranın Belirlenmesi.....	82
4.3.2. Ankete Katılanların Özellikleri.....	82
4.3.3. Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi.....	83

5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....106

KAYNAKÇA.....112

EKLER

EK 1. ANKET FORMU.....119

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa No

Çizelge 1-	Cari Harcama/GSMH Oranındaki Değişimler(%).....	41
Çizelge 2-	Kayseri Arazi Dağılımı.....	68
Çizelge 3-	Kayseri ' de Yıllara Göre İthalat ve İhracat Durumu.....	69
Çizelge 4-	Kayseri'nin İlçelere Göre Nüfus Dağılımı.....	71
Çizelge 5-	Kayseri Büyükşehir Belediyesi Personel Durumu.....	75
Çizelge 6-	Ankete Katılanların Kişisel Özellikleri.....	82
Çizelge 7-	İş yerinizde Size Ait Bir Bilgisayarınız var mı?.....	83
Çizelge 8-	İş Yerinizde İnternet Bağlantınız Var mı?.....	84
Çizelge 9-	İş Yerinizde Kurum İçi Ağ Paylaşımı Var mı?.....	84
Çizelge 10-	Bilgisayar ve İnternet Kullanabiliyor Musunuz?.....	85
Çizelge 11-	Bilgisayar Kullanımı ve İnternet Üzerine Herhangi Bir Eğitim-Kurs Aldınız mı?.....	85
Çizelge 12-	Bilgisayar ve İnternet Kullanmayı Nerede Öğrendiniz?.....	86
Çizelge 13-	İşyerinde Bir Günde Ne Kadar Süre İnternet Kullanıyorsunuz?.....	86
Çizelge 14-	İşyerinde İnterneti En Çok Ne Maksatla Kullanıyorsunuz?.....	87
Çizelge 15-	Evde İnterneti En Çok Ne Maksatla Kullanıyorsunuz?.....	89
Çizelge 16-	Bilgisayarda Hangi Programları Kullanabiliyorsunuz?.....	90
Çizelge 17-	Bilgisayar ve İnterneti Kullanma Bakımından Personelinizi Teşvik Ediyor musunuz?.....	91
Çizelge 18-	Kurum İçinde Personelinize Bilgisayar ve İnternet Uygulamaları İle İlgili Bir Eğitim Veriliyor mu?.....	91
Çizelge 19-	Bilgisayar ve İnternet Kullanımının İşleri Hızlandıracağına ve Kolaylaştıracağına İnanıyor musunuz?.....	92
Çizelge 20-	Kurumunuzun Web Hizmetlerinden Yararlanma Derecesini Nasıl Değerlendiriyorsunuz?.....	92

Çizelge 21- İnternetin Kurumsal Hizmetlerin Sunulmasında Ne Gibi Bir Fonksiyonu Olabilir?.....	94
Çizelge 22- Bilişim Sektörü İle İlgili Ulusal ve Uluslararası Gelişmeleri Takip Ediyor Musunuz?.....	95
Çizelge 23- Bilgisayar Yazılımları İle İlgili Kurumunuzun İhtiyaçları Nasıl Karşılıyor?.....	96
Çizelge 24- Kurumunuzdaki Bilgi İşlem Donanımlarının Bakım ve Onarımı Nasıl Sağlıyor?.....	96
Çizelge 25- Kurumunuzun Bilgi İşlem Faaliyetleri İle İlgili Kaç Personelin İstihdam Edilmesini Uygun Buluyorsunuz?.....	97
Çizelge 26- Bilgi İşlem Biriminizin Faaliyetlerini Yeterli Buluyor Musunuz?.....	100
Çizelge 27- Kurumunuzun Ne Tür Hizmetlerini Web Ortamında Sunuyorsunuz?.....	98
Çizelge 28- İnternet Üzerinden Uygulamaya Açılan Hizmetlerinizi Halka Nasıl Duyuruyorsunuz?.....	99
Çizelge 29- E-Belediye Uygulamalarının Önündeki En Büyük Engeller Neler Olabilir?.....	100
Çizelge 30- Kayseri Büyükşehir Belediyesi İçinde Bulunduğu Şartlar Değerlendirildiğinde E-Belediye Uygulamalarına Hazırlık Derecesini Nasıl Değerlendiriyorsunuz?.....	101
Çizelge 31- E-Belediye Uygulamaları Neticesinde Yönetim Yapısı Ne Kadar Açıklığa/Şeffaflığa Kavuşur?.....	102
Çizelge 32- E-Belediye Uygulamalarına Halkın Katılımı Nasıl Olmalı?.....	103
Çizelge 33- E-Belediye Nasıl Bir Dönüşüm Sürecidir?.....	104
Çizelge 34- Belediyenin Sunacağı E-Hizmetlere En Uygun Erişim Noktası Nereler Olabilir?.....	104
Çizelge 35- E-Belediye İle İlgili Maliyetler Kimin Tarafından Karşılanmalıdır?.....	105

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 1- Devlet-Vatandaş Şeması.....	43
Şekil 2- Kayseri'nin Nüfus Dağılımı.....	71

KISALTMALAR

AB: Avrupa Birliği

DİE: Devlet İstatistik Enstitüsü

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

E-belediye: Elektronik Belediye

E-devlet: Elektronik Devlet

GSMH: Gayri Safi Milli Hâsıla

KAYA: Kamu Yönetimi Araştırma Projesi

MEHTAP: Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi

Md. : Madde

Portal: Web Anakapısı

s. : Sayfa

s.k. : Sayılı Kanun

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

TODAİE: Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü

TTNET: Türk Telekom İnternet Bağlantısı

TUENA: Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapı Anaplan Proje Ofisi

v.b. : Ve benzeri

V.D. : Ve diğerleri

Web: İnternetteki site

WWW: World-Wide-Web

YYAEM: Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi

Yerelbilgi: Yerel Yönetimler Bilgi(veri) Tabanı

Yerelnet: Türkiye Yerel Yönetimler Portalı

yy: Yüzyıl

ÖNSÖZ

Kamunun yeniden yapılanması uzun süredir kamu yönetimi üzerine devam eden tartışmaların da ağırlık noktasını oluşturmaktadır. Kamu bürokrasisinin iş görme şekillerinde ve yapılanmasında değişikliği ön görmesi sebebiyle farklı zamanlarda, farklı içerikte önerilen süreçlerin hiç biri son zamanlarda gelişen ve değişen iletişim tabanlı bilişim teknolojilerinin ki kadar zorlayıcı olmamıştır.

Küreselleşme sürecinin de en önemli dinamiklerinden birisi olan bilişim teknolojileri; ulus üstü bir sürecin toplumsal yapıları ve devlet yönetimlerini şekillendirme konusunda da en önemli belirleyicisi niteliğindedir.

Dünya konjonktürüne yeni giren bir kavram olan e-devlet bu trendin ulus devletleri âdem-i merkeziyetçi bir yapıda evrimleştirmesinin de önünü açmaktadır.

Yerelleşme eğilimlerinin arttığı, devletin her alandaki rolünün sorgulandığı bir zamanda bilgi toplumuna dönüşüm devletlerin de önceliği haline gelmiştir. Birçok kavramın önüne getirilen “e” ön eki de bu toplumun yarattığı bilgi tabanlı değerler kümesini ifade etmektedir.

Bilgi toplumunun yaşadığı bilgi kentlerinin oluşturulması da bu sürecin bir gereği olarak ortaya çıkmakta ve kentlerin yönetimi belediyeleri dönüşüm sürecinin merkezi konumuna getirmektedir. Yerel seviyede e-belediye kavramı ile ifade edilen olgunun aslında iyi yönetim(governance) zemininde yükselen yeni yönetim modeli olduğu görülmektedir.

Türkiye’de bilgi çağı normlarında bilgi toplumuna dönüşüm 21 nci yy başlarında merkezi idare biriminin öncülüğünde girilen bir süreci ifade etmektedir. Daha sonra yerel ölçekte konunun e-belediye ismiyle yeniden üretildiği ve tepeden taban doğru inen bir anlayışla şekillendirildiği söylenebilir.

Yerel yönetimler seviyesinde e-belediyecilik anlayışı ile ortaya konulan bu dönüşüm sürecinin büyükşehir belediyeleri içerisinde uygulanmasını izlemek ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi özelinde değerlendirmesini yapmak amacıyla bu çalışma yapılmıştır. Anketin yapılması, sayısal verilerin toplanması ve girilmesi aşamalarında bana yardımcı olan arkadaşım Ersoy KÖKTAŞ ile çalışmamın her aşamasında beni yönlendiren ve büyük bir sabırla beni dinleyen hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Yakup BULUT’a teşekkürü bir borç bilirim.

Özgür KILIÇ

1. GİRİŞ

Yüzyıllardır birbirine eklemlenerek aşama kat eden bilim, son olarak yapay zekâ olarak adlandırılan bilgisayarların icadı ile büyük bir ivme kazanmıştır. Buna iletişim teknolojisindeki gelişmeler de eklenince dünyanın her yerindeki bilgiye erişim artık herkes için mümkün olmaktadır.

Yeni teknolojilerin getirdiği olanaklar arasında internet günlük yaşama en yaygın olarak giren kavram olmuştur. İnternet, dünyanın her yerindeki insanların birbiriyle zaman ve mekân kısıtlaması olmaksızın iletişim kurabildiği bir elektronik ağ ortamını ifade etmektedir. İnternetin sağladığı fırsatlar, onun hızlı bir biçimde yaygınlaşmasını sağlamıştır. Bu yaygınlaşma toplumsal hayatın her aşamasında büyük değişimlere yol açmaktadır (Ergun, 2004: 135). İnternet, ilk olarak askeri amaçlı daha sonraları özel sektörde geniş bir kullanım alanı bulmuştur. İnternet teknolojisinin genel olarak yönetimde kullanılması dünyada “e-devlet” modeli üzerinde yapılmaktadır (Yıldız, 2002: 2).

E-devlet yapılanması ile başta devlet yönetimi ve kamu bürokrasisi olmak üzere tüm toplumsal yapıyı bilgi çağı normlarında dönüştürmek amaçlanmaktadır.

E-devlet kavramı, genel olarak, geleneksel kamu yönetimi anlayışında hizmet üretme ve sunma aşamasında ortaya çıkan sorunların aşılması için, mümkün olan kamusal hizmetlerin internet aracılığı ile on-line olarak gerçekleşmesi gereğini vurgulamaktadır. Hizmetlerin internet aracılığı ile verilmesi sonucunda, kamu hizmetlerinde verimliliğin, etkinliğin, şeffaflığın, sürekliliğin artması beklenmektedir (Kösecik ve Karkın, 2004: 119).

Bilgi çağı ile birlikte gelen süreç; tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yeniden yapılanma çalışmalarını hızlandırmış ve ülkenin önüne önemli bir fırsat olarak gelmiştir (Çelik, 2003: 149). Her ne kadar e-devlet kavramı kamusal hizmetlerin bilişim teknolojilerini kullanarak sunulması olarak algılansa da aslında bilgi toplumuna giden yolda başta vatandaş-devlet ilişkilerini oturttuğu temeller olmak üzere birçok konuda geleneksel kamu yönetiminden ayrılmaktadır. Sanayi dönemi bürokrasisinin hizmet sunmadaki verimsizliğini, hantallığını, kırtasiyecilik anlayışını, içe dönük sorgulanamaz merkezi yapısını, kaynakları kullanmadaki isabetsizliğini değiştirmeyi, modern iletişim ve bilgi işlem teknolojilerinden faydalanarak performans ve verimlilik temelinde hizmet vermeyi, vatandaş müşteri anlayışı ile sürekli yönetim süreçleri içerisinde ve yönetimle etkileşim halinde tutmayı amaçlamaktadır. Karar alma süreçlerinde yapacağı iyileşme neticesinde yöneticilerin isabetli kararlar almasını sağlarken, çalışanların üzerindeki yoğunluğu da azaltmayı hedeflemektedir (Bulut, 2003: 344).

Özellikle 20 nci yüzyılın ikinci yarısı devlet ve kamu bürokrasisinde değişim taleplerinin yükseldiği yıllardır. Bunda; sanayi devriminin sonucu olarak ortaya çıkan klasik devlet yapılanmasının ve ürettiği kamusal bürokrasinin yaşanan yeni sorunlar karşısında tıkanması ve çözüm üretememesi, toplumsal taleplere karşılık verememesi etkili olmuştur (Alada, 1995: 1).

Merkezi hükümetler sanayileşme ve kentleşme ile yaşanan sorunlarla mücadele edemeyince yetkilerinin bir kısmını kurdukları yerel idarelere devretmişlerdir. Başlangıçta pek fazla demokrasi imgesi taşımayan bu yapılanmaların zaman içerisinde yaşanan siyasal hareketlilik ve bilinçlenmeye paralel olarak güçlendiği ve yaygınlaştığı görülmektedir (Tekeli, 1990: 48).

Ülkemizde de 19 ncu yüzyılın ikinci yarısından itibaren görmeye başladığımız yerel yönetimlerin günümüze kadar birçok aşamadan geçerek geldiği görülmektedir. Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye'de de yerel yönetimlerin sanayileşme ve bunun neticesinde yaşanan kentleşme sürecinde ortaya çıkan sorunların çözümünde birçok katkı sağladığı söylenebilir. Yine de özellikle 1950'li yıllarla birlikte kırdan kente yoğun bir göç dalgası ile başlayan kentleşme sürecine yaptığı katkının merkezi yönetimin yerel yönetimleri gereği gibi yapılandırıp mali ve yönetsel yetkilerle donatmayışı gibi sebeplerle istenilen düzeyde gerçekleşmediği değerlendirilmektedir (Alada, 1995: 2). Ülke genelinde yaşanan siyasal çeşitleme ve toplumun bilinçlenmesi ile birlikte özelde belediyeler olmak üzere yerel yönetimlerin, genelde devletin yeniden yapılandırması her geçen gün artarak süren tartışmaların odağında yer almıştır. Ancak merkezi bir yönetim anlayışı ve bürokratik kültürden gelen bir ülkede yönetme gücünün merkez dışı paylaşımı da sancılı olmuştur. Mevcut sorunların yerel idare birimlerini etkin ve özerk kılmadan aşılamayacağının anlaşılması; artan ve çeşitlenen toplumsal talepler karşısında mecburi bir dönüşüm sürecine girilmiştir. Bunda küreselleşme sürecinin bilişim teknolojisi ile beslenerek büyüyen ve ulus devletleri âdem-i merkezîyetçilik yönünde dönüştüren yapısının zorlayıcı etkisi büyüktür (Yıldırım, 1990: 26).

Türkiye'deki yerel yönetim birimleri, belediyeler, il özel idareleri ve köylerdir (1982 Anayasası Md. 127). Ancak, ülke çapında yerel yönetim denilince ilk olarak akla gelen, kentlerin yönetimi belediyelerdir (Henden, 2005: 2). “Ülke genelinde 81 il özel idaresi, 3226 belediye, 35000 köy ve 1079 (bu sayı kesin değildir) yerel yönetim birliği etkinlik göstermektedir” (Güler, 2001: 1).

Yerel yönetimler, halka en yakın yönetim birimi olarak gerek vatandaşlara hizmet götürme açısından yönetsel, gerekse katılımcı demokrasiyi yaşatma açısından siyasi işlevler yerine getirmektedirler. Çağımızın bilgi ve işlem teknolojileri, yerel yönetimlerin bu iki işlevine önemli katkılar sağlama potansiyeline sahip görünmektedir (Yıldız, 2002: 2).

Elektronik devletin (e-devlet) önemli bir parçası olan elektronik belediyeçilik (e-belediye) belediyelerin hemen her açıdan ülke kalkınmasına katkı sağlayacağı öncelikli bir projedir. Bu proje ile çağımızın teknolojisi olan internetin yerel halkın kullanımına sunulması ve bu yolla belediye ile yerel halk arasında karşılıklı iletişim ve etkileşim yolu ile kaliteli hizmet sunumu ve yerel demokrasinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır (Öner ve Yıldırım, 2004: 8).

Belediyeler halka interneti sevdirecek, bilişim teknolojilerinin halk tarafından kullanımını yaygınlaştıracak, toplumda bilgi kültürünün oluşmasında öncü görevi üstleneceklerdir (Uçkan, 2003: 95).

Belediyelerin elektronik dönüşümü geniş halk kitlelerini de kucaklayacak şekilde yürütmesi; hiç şüphesiz temsili demokrasinin zaafılarını azaltacağı gibi yönetimin meşruiyetini de kuvvetlendirecektir.

Bu geçiş süreci zamana yayılarak, iyi bir plan ve program çerçevesinde yürütülmeli, daha önce icra edilmiş benzer projelerden ve sonuçlarından faydalanılmalıdır. Ayrıca esnek bir organizasyon ve yönetim anlayışı ile birlikte öncü liderlik vizyonuna sahip yöneticilerin desteği gerekmektedir. Kurulan bilişim alt yapısı diğer kurum ve işletmelerle entegre edilmeli ve bütüncül bir yapılanma esas alınmalıdır (II. Bilişim Şurası, 2004: 85).

Kendisine gelen sorunları hızlı ve minimum maliyetle çözemeyen belediyelerin; yerinden hizmet

sunulması yoluyla hizmet kalitesinin artırılması ve bürokrasinin azaltılması konularında merkezi idareden devraldığı misyonu yerine getiremeyeceği açıktır.

Belediyelerin önünde duran çözüm yolu ise; değişim ihtiyacını kabullenmek, akılcı bir planlama ile tüm yapılanmasını bilişim teknolojilerine dayandırmak, yönetim süreçlerinde ve kurum içinde bilgi ve bilişim kültürünü hâkim kılmak olmalıdır (Erdal, 2003: 3).

Bu çalışma Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin; hizmetlerdeki etkinlik ve verimliliği artırmak, halkın yönetim süreçlerine daha geniş katılımını sağlama açısından bilişim teknolojilerinden ne ölçüde faydalandığını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Çalışmada ilk olarak; e-devlet/belediye ile büyükşehir olgusu üzerine kavramsal bir çerçeve çizilecek, Türkiye'deki yerel yönetimlerin bir kronolojik sıra dâhilinde geçirdiği dönüşüm Büyükşehir belediyeleri ile ilişkilendirilerek irdelenecektir. Yine bu konudaki temel yasalara başvurularak büyükşehir belediyesi teşkilatı, görevleri ve yapısı incelenecektir.

İkinci olarak; e-devlet ve e-devlet olgusunun yerel yönetim birimleri üzerindeki yansıması olarak kabul edilen e-belediyecilik üzerinde durulacaktır. E-belediye uygulamalarını gerekli kılan nedenler, başarıyla uygulandığı takdirde kazanımları ve Türkiye özelinde dünya konjonktüründeki gelişmelere paralel olarak ilerleyen sürecin önündeki sorunlardan bahsedilecektir.

Üçüncü ve son olarak; Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nde icra edilen anket çalışmasının sonuçları değerlendirilecektir. Üst düzey yöneticiler ve Bilgi İşlem Birimi seviyesinde e-belediye olgusunun nasıl algılandığı sorusuna cevap aranırken, e-belediyecilik anlayışını ne ölçüde hayata geçirebildikleri tespit edilmeye çalışılacaktır. Çalışmanın sonunda, Türkiye'deki on altı büyükşehir belediyesinden biri olan Kayseri Büyükşehir Belediyesi'ndeki e-belediyecilik uygulamasından hareketle genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Çalışmada sunulan sayısal veriler; Kayseri Büyükşehir Belediyesi personel ve yöneticileri ile web tasarımcısı ile yapılan mülakatlardan, internet üzerinden farklı zamanlarda yapılan erişimlerden elde edilmiştir. Anket çalışmasından önce hazırlanan sorular farklı akademik çevrelerle görüşülmek suretiyle olgunlaştırılmış daha sonra uygulamaya geçilmiştir. Tespit edilen sayısal veriler ve anket soruları tablolar şeklinde verilmiş ve değerlendirilmiştir.

2. KAVRAMSAL VE TEORİK ÇERÇEVE

Burada, e-devlet, e-belediye ve büyükşehir kavramlarının güncel olarak ifade ettikleri anlam ve büyükşehir olgusunun Türkiye özelinde geçirdiği gelişim süreci mevcut yasalardan da faydalanılarak incelenecektir.

2.1. E-Devlet ve E-Belediye Kavramları

İletişim, medya özellikle bilişim teknolojisindeki gelişmeler bilginin sınır tanımaksızın dolaşımına imkân tanımaktadır. Enformasyon devrimi olarak da nitelendirilebilecek bu sürecin sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel değerler üzerindeki dönüştürücü etkisi sanayi devrimindekinden daha hızlı ve katı olmaktadır (Ergun, 2004: 138).

Yaşanan bu değişime paralel olarak küreselleşmenin etkisi ile şekillenen yeni dünya düzeninde; bir çok olgunun yeniden tanımlanması ihtiyacı hâsıl olmuştur. Devletin rolü ve işlevselliği de en çok sorgulanan konuların başında gelmektedir (Yüçetürk, 2003: 2).

Dijital demokrasi, elektronik yönetim veya yönetişim, sanal yönetim, e-demokrasi gibi kavramların sıklıkla kullanımı da yeni teknolojilerin kamu yönetimi bağlamında bir takım açılımlara yol açtığını göstermektedir (Balcı, 2004: 265).

Sanayi devriminin bir sonucu ve gerekliliği olarak ortaya çıkan geleneksel merkezi devlet yapılanmasının son zamanlarda toplumun artan çeşitlenen ihtiyaçlarına cevap vermede zorlandığı, hatta tıkanıp görülmektedir (Uğur, 1990: 58).

Ülkemizde var olan devlet yapılanması ve içerisinde bulunduğu ekonomik durum dikkate alındığında bu dönüşüme ne kadar ihtiyaç olduğu daha iyi anlaşılmaktadır. Devletin etkinliğinden bahsedebilmek için üretilen hizmetin kalitesine bakmak gerekir. Devlet bürokrasisi ürettiği hizmetler itibari ile verimsiz, etkinliğini kaybetmiş durumdadır. Aşırı kırtasiyecilik içerisinde boğulmuş ve hantallaşmıştır (Kösecik ve Karkın, 2004: 119). İsraf ekonomisi ve aşırı maliyet altında ezilen idarenin, kaynaklarını verimsiz kullanmaktan dolayı hizmet üretemez hale geldiği görülmektedir (Çelik, 2003: 151). İçeride kapanık, denetimsiz ve korumacı bürokratik anlayışın son yirmi yıldır ürettiği sadece artan işsizlik, azalan alım gücü, adaletsiz gelir dağılımı, enflasyon ekonomisinin ürettiği kültürel yozlaşma olmuştur. Denetimsiz ve kapalı bir yapılanma içerisinde devlet imkânları bonkörce tüketilmiş, ülke insanının hizmet almak için ödediği vergiler yerinde değerlendirilememiştir.

Sonuçta geline nokta; temsil ettiği kitleye hizmet veremeyen, iç ve dış borç sarmalı içerisinde kıvranan, ekonomik krizlerden ve devülasyonlardan başını kaldıramayan bir devlet bürokrasisidir. Vatandaş artık kamunun ürettiği hizmetlerde kalite, verimlilik ve sürat aramaktan vazgeçer hale gelmiştir.

Hızlı kentleşme ve kamunun hizmet sunduğu insanların ihtiyaçlarının çokluğu ve çeşitliliği bu yönde yapılması gerekenleri opsiyonel olmaktan çıkartarak bir zorunluluk haline getirmektedir.

Devletin ve yönetim süreçlerinin yeniden yapılandırıldığı süreçte bilişim teknolojilerinden yararlanılması e-devlet kavramını ortaya çıkarmıştır.

Konunun önemini kavrayan birçok ülkenin bu dönüşümü gerçekleştirmek adına teknolojinin sunduğu imkânlardan yararlanma yoluna gittiği ve ürettiği projelerden önemli kazanımlar sağladığı görülmektedir (Bulut, 2003: 347).

"e" kavramı ile vurgulanmak istenen olgu yalnızca elektronik ya da bilgi ve iletişim teknolojisi değil, bu alt yapının toplumun her kesimi tarafından yaygın olarak kullanımı sonucu sosyal, ekonomik ve

kültürel alanda yaşanacak dönüşümdür (Odendaal, 2003: 2).

Ancak gerek yerel gerekse merkezi idare birimleri açısından enformasyon teknolojilerini kullanmadan bu toplumsal dönüşümün başarıya ulaşması olanaklı görünmemektedir.

Bu açıdan bilgi toplumu ve e-devlet olgusunun; kamusal hizmetin sunulmasında etkinliği sağlamaktan, küresel dünyanın tüm değerleri ile bütünleşmeye ve yönetsel açılımları sağlamaya kadar pek çok amaca hizmet etmeğe yönelik bir araç olarak algılanması gerekmektedir (Öner ve Uğur, 2004: 2).

E-devlet kapsamında yürütülen faaliyetlerin vatandaş-devlet ilişkisini değişik bir boyutta şekillendirmesi söz konusudur. Bilginin çok önemli bir girdi olduğu ve devletin bunu paylaşmakla aslında kendini de paylaşımına açtığı söylenebilir. E-devlet uygulamalarının en önemli katkısı da bu noktada çıkmaktadır. Etkileşimli bir yönetimin doğrudan demokrasiye çok önemli katkılar sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Günümüzde refah ve bilgi toplumu olma yönünde maliyetleri aşağı indirmenin en önemli kuralı bilişim teknolojilerini etkin olarak kullanmaktan geçmektedir. Sırf bu yüzden ülke ekonomisinin uğradığı mali kayıp küçümsenemeyecek boyutlardadır. Adına bilişimsizlik maliyeti denilen kavram:

Bilişim teknolojilerinin hiç kullanılmaması ya da etkin ve verimli kullanılmaması sebebiyle ortaya çıkan doğrudan ya da dolaylı kayıplar (Arifoğlu, 2004: 17) olarak tanımlanmaktadır.

E-devletin birçok güncel tanımı olmakla birlikte en sık ifade edilen tanımlardan birkaçı şu şekildedir:

“Bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin olarak kullanarak, mevcut kültürün, iş modellerinin, iş süreçlerinin, ürün ve hizmetlerin; çalışan, vatandaş, iş ortakları ve diğer tüm sosyal paydaşlarının yararına, bir bütünlük içerisinde değiştirilmesi “ (Arifoğlu, 2004: 5),

“Elektronik devlet ilk bakışta kamu hizmetlerinin elektronik ortama taşınması faaliyetinin bir sonucu görünmekle birlikte, ifade edilmek istenen husus aslında daha derindir. Temel hedef, bilgi işleme kapasitesi artırılmış, acil karar alabilen ve ihtiyaçlara hemen cevap verebilen bir devlet yapısı oluşturmaktır” (İnce, 2001: 13).

Küreselleşmenin etkileri ve toplumsal talepler karşısında kendini ve yapılanmasını yenilemek isteyen devlet bürokrasisi ilk adımı yetkisinin bir kısmını yerel idarelere dağıtmakla atmıştır. Ancak merkeziyetçi bir yönetim geleneğinden gelen kamu bürokrasisinin kendini modern dünyanın şartlarına adapte etme yolunda yetki ve iktidarı paylaşmada ne kadar istekli olabileceği görecelidir.

Yaklaşık yüz yılı demokrasi içeriğinden yoksun toplam yüz elli yıllık bir yerel yönetim anlayışının özellikle 1950'li yıllardan sonra yaşanan toplumsal ve yapısal değişimler karşısında düştüğü aciz durum ortadadır. Gelişmeleri arkadan takip eden, kendisinden beklenen hizmetleri zamanında ve etkin olarak yerine getiremeyen önü tıkanmış kamu bürokrasisinin yaşanan değişimlere zamanında adapte olamadığı, hatta bu sürecin dışında kaldığı bile söylenebilir (Alada, 1995: 1). Kamu bürokrasisi ve

yönetiminin modern kıstaslarda yeniden yapılandırılması son otuz yıldır devam eden tartışmalarında odağında yer almaktadır. Gerçi ülkedeki siyasal sistemde yaşanan canlılık bir takım yeniliklerin önünü açmıştır, ancak ne yazık ki yaşanan sıkıntıları temelinden çözecek bir yapılanma hayata geçirilememiştir (Tekeli, 1990: 46). Bu konuda merkezi iktidarın yetki ve gelirlerini paylaşmada sergilediği ihtiyatlı ve tutucu tavrın da etkisi büyüktür. O sebeptendir ki belediyeler yönetsel yapımıza batıdan çok sonra ve örnek alındığı yerlerdekinden farklı bir yapıda girmiş, uzun yıllar merkezi hükümetin bir uzantısı ve ya şubesi olarak demokratik içerikten yoksun içi doldurulamayan birimler olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir.

Merkezi hükümetin sorunları çözme ve toplumsal hayatı düzenleme konusunda yetersiz kalması belediyelerin yönetim yapısı içerisindeki gelişimini sağlayan sürecin de başlangıcı olmuştur. Yaşanan deneyimler neticesinde mali ve yönetsel özerkliğe sahip belediyelerin beklenen hizmetleri sunmada merkezi yönetime göre daha başarılı olduğu görülmüştür. Böylece yerel idareler yetki ve mali özerklik konularında geçtiğimiz yüzyıla nazaran bir hayli mesafe kat etmişlerdir. Artan yetkiler birçok sorumluluğu da beraberinde getirmiştir. İnsanlar artık çoğu hizmeti kendine yakın gördükleri ve demokratik-sivil toplum kuruluşu imgesi ile donattıkları belediyelerden beklemektedir. İster dış dinamiklerin dayattığı küresel yaşam tarzının bir gereği olarak, ister kaliteli ve yerinde hizmet almak isteyen toplumun ertelenemez bir talebi olarak olsun belediyeler yaşanan sorunlara çözüm üretebilecek yerler olarak görülmeye başlanmıştır. Hizmet sektöründeki çeşitlenme, artan refah beklentisi bu kurumları üstlendikleri misyonu yerine getirme noktasında etkin ve verimli olma yönünde zorlamaktadır.

Devamlı gelişen bilişim teknolojileri, yerel yönetimlerin çok yönlü hizmet verme ihtiyacı doğrultusunda yeni imkânlar sunmakta ve problemlere uygun çözümler getirebilmektedir (Henden, 2005: 2). Bunların başında belediyelerin tanıtım, ilke ve hizmetlerini elektronik ortama yansıttıkları “e-belediye” kavramı gelmektedir. Belediyelerin hizmet götürdüğü kesim öncelikle tüm yerel toplumdur. Türkiye ölçeğinde yerel halk su, emlak, çevre, temizlik v.b. alanlardaki ihtiyaç ve sorumlulukları gereği belediyelerle etkileşim içindedir. Bu anlamda kente ve kentliye etkin, verimli hizmet sunabilmek ve ilerleyen aşamalarda demokratik katılımı artırmak amacıyla e-devlet uygulamasının bir araç olarak bu birimlerde kullanılması gerekmektedir (Uğur ve Öner, 2004: 9).

E-Belediye hizmetlerin sadece bilgisayar ortamında, teknolojik aygıtların kullanılarak gerçekleştirilmesi değildir. Yapılan bürokratik işlemlerin kağıt ve dokümantasyon ile yapılmasından vazgeçilerek; aynı süreçlerin izlenerek bilgisayar ortamında yapılması vatandaşların kaliteli hizmet beklentisini karşılamayacağı gibi, işlemler sırasındaki uzun kuyrukları da azaltmayacaktır (İl. Bilişim Şurası, 2004: 118).

Devlet yapısını tamamen bilgi tabanlı dönüştürmeyi amaçlayan e-devlet çalışmalarının başarıya ulaşması birçok faktöre bağlı olmakla beraber; belediyeler bu dönüşümü topluma indirgeyen, halkı bilgilendiren ve bilinçlendiren, eğiten, liderlik eden kuruluşlar olarak göze çarpmaktadır. Ayrıca bu değişken ve dinamik süreçte verileri alıp, değerlendirme ve sisteme geri besleme yapma imkânına sahiptirler. Yerel yönetimler e-dönüşümün önündeki sosyal, ekonomik ve teknolojik engelleri tespit edip aşmak adına kilit rol üstlenmektedirler (Uçkan, 2003: 296).

E-kültürün halk arasında özümsemeden yönetim süreçlerinin bilişim tabanlı revizyonu ya da dönüşümü; e-devlet olgusunun en önemli vurgusunu üzerinde taşıyan katılımcı yönetimin (yönetişim) de yeterince gelişmesinin önünü tıkayabilir. Bu noktada e-bireyin yaratılması ve süreç içerisinde aktif rol üstlenmesinin sağlanması merkezi idareden ziyade belediyeler öncülüğünde olacaktır (II. Bilişim Şurası-E-Belediye Raporu, 2004). Bu amaç zaten özünde yerel idarelerin kuruluş amaçlarıyla örtüştüğü gibi, kamusal hizmeti sunma ve katılımcı demokrasiyi güçlendirme aşamasında elbette ki merkezi hükümetin yapacağı katkının ötesinde sorumlulukları da belediyelere yüklemektedir.

E-Belediye kavramı:

Kente ilişkin verilerin güncel bilişim teknolojileri destekli çalışmalarla yönetilerek bu verilerden kent ve toplum yararına çeşitli bilgiler üretilmesi ve etkin bir biçimde vatandaşın hizmetine sunulması (TBD, 2004: 11),

Belediye yönetimi ile yerel yönetim hizmet ve faaliyetlerinde bilişim teknolojilerinin kullanımı, vatandaş ve işletmelere internet üzerinden etkin bir biçimde hizmet verilmesi, kurum içi enformasyon altyapısının yapılandırılarak ilgili dış birimlerle ağ üzerinden iletişimin sağlanması (Erdal, 2004: 37) olarak tanımlanabilir.

Organizasyon yapısını ve iş süreçlerini diğer kamu kuruluşları ile entegre bir şekilde dijital tabanlı olarak düzenlemiş bir yerel yönetim; daha demokratik ve katılımcı bir anlayışla etkin, verimli ve hızlı hizmet üretme kabiliyetine erişecektir. Şeffaflaşma sayesinde halkın yönetime duyduğu güven artacak, kaynakların daha isabetli ve yerinde kullanımı sağlanmış olacaktır. Dolayısı ile basitleşen ve hızlanan karar alma süreçleri yöneticilere daha isabetli kararlar alıp uygulama fırsatı verecektir (Apan, 2004: 4). Özellikle 1950'li yıllardan sonra yaşanan hızlı kentleşme ve bunun neticesinde yaşanan çeşitli sorunlara çözüm üretmede yetersiz kalan kamu bürokrasisinin önünde gelişmeleri öngörü ile takip etmeyi sağlayacak ve her açıdan yönetilen ve yönetene kolaylık sağlayacak tarihi bir fırsat bulunmaktadır.

Demokrasi ve hizmet ekseninde oluşturulan belediyeler bu misyonu kendinde görerek tabandan itibaren dinamikleri harekete geçirerek yukarı doğru bunu olgunlaştırıp başarabildiği ölçüde e-dönüşümün kendinden beklenen faydaları vereceği aksi takdirde para ve zaman kaybının ötesine geçmeyeceği söylenebilir.

2.2. Büyükşehir Tanımlamaları

İnsanlık, ilk çağlardan itibaren sosyal bir örgütün doğmasını sağlamıştır. Bu sosyal örgüt başlangıçta kan ve akrabalık bağıyla oluşturulmuş, sonradan bunların gelişmeleriyle kabile, aşiret, köy, kasaba, site, polis, komün, kanton, bağımsız kent devletleri gibi daha geniş kuruluşlar ortaya çıkmış ve sonunda devlete dönüşmüştür (Görmez, 1997: 22).

“Artı üründen üretmeden pay almaya dönük etkinlikleri devlet olarak değerlendiren geniş bakış açısı ile düşünersek, devletin tarihini çok eskilere, Mezopotamya uygarlığına kadar götüren yaklaşımlar bulunabilir” (Ertan, 2002: 23). Ancak, modern devlet; yeterli bir nüfus, belirli bir toprak parçası, yönetme niteliklerini birlikte barındıran yapısıyla birkaç yüzyıllık tarihten daha eski bir geçmişe sahip değildir.

Görüldüğü gibi insanlar topluluklar halinde yaşamaya başladığı zamandan itibaren tarihin her aşamasında devamlı bir örgütlenme içerisinde olmuşlardır. Bu örgütlenme şekilleri farklı coğrafyalarda, farklı kültür ve medeniyetlerde değişik biçimde ortaya çıkmıştır. İnsan yapısının sosyalleşme ve aitik hisleriyle beslenen bu örgütlenmeler zaman içerisinde toplumsal temel ihtiyaçları ve gereksinimleri karşılamak temelinde daha sistematik ve kurumsal yapılara dönüşmüşlerdir. Toplum üstü bu kurumsal yapıların gerek fertler arasındaki gerekse diğer topluluklarla olan ilişkileri düzenleme konusunda da görevler üstlendiği görülmektedir.

Tarım toplumu aşamasında; İnsanların kurduğu birçok kent ve devlet yapılanmalarında tarımsal üretimi mümkün kılacak ve sosyal gelişime imkân tanıyan bir coğrafyanın belirleyici özellik olduğu görülmektedir. Tarihin değişik zamanlarında kurulan medeniyetlerin iyi iklim şartları gözlenen, su kaynaklarına yakın verimli topraklarda kurulduğu bunu doğrular niteliktedir. Mezopotamya, Nil civarında kurulan medeniyetler buna örnek olarak verilebilir (Görmez, 1997: 18). Ancak ilerleyen süreç içerisinde insan nüfusunun artması, sosyal ve bilimsel alanda yaşanan gelişmeler insan hayatı ile birlikte öncelikle müşterek ihtiyaçları karşılamak için kurulan toplumsal irade ve uzlaşının ürünü olan kent ve devlet örgütlenmelerini de dönüşmeye zorlamıştır. Kentler insanların bütün ihtiyaçlarına cevap aradığı, ürettiği ürünü satıp kazanç sağladığı, değişik meslek dallarında örgütlendiği, iyi yaşam şartları sunan cazibe merkezleri haline gelmiş, daha iyi şartlarda yaşama isteğinde olan geniş insan gruplarını da büyük bir ivme ile kendine çekmiştir (Görmez, 1997: 48).

Monarşik ve Feodal yapıların hâkim olduğu Ortaçağ Avrupa'sında yönetim ve toplum hayatında soylular ve din adamlarının belirleyici rol üstlendikleri görülmektedir. Müteakip zamanlarda endüstriyel gelişmeye paralel olarak ortaya çıkan tüccar sınıfının güçlenişi ve kilisedeki yozlaşma mevcut düzenin sorgulanışı ile birlikte Pazar ekonomisi ile beslenen yeni bir düzenin de ortaya çıkmasında önemli rol oynamıştır (Ertan, 2022: 26). Modern devletler öncesinde müşterek toplumsal ihtiyaçları karşılamak maksatlı oluşturulan kentsel örgütlenmeler de bu süreç içerisinde bir dizi yönetsel ve yapısal değişikliğe uğramıştır. Artan sanayileşme ve yönetim süreçlerinde yaşanan değişimler merkezi devletin güçlenmesi ile sonuçlanarak kentleri de yerel kimliklerin ifade edildiği ve profesyonel düzeyde yönetime ihtiyaç duyan merkezler haline getirmiştir. Ulusal ve uluslar üstü sermayenin küresel değerleriyle işleyen bu yeni dünya düzeni ulus devletleri elindeki gücü yerel birimlere doğru aktarmaya zorlarken diğer taraftan kentsel örgütlenmeleri de ticari pazar potansiyeli sebebiyle ön plana çıkartmaktadır (Eş, 2003: 4).

Yaşanan sosyo-ekonomik gelişmeler neticesinde tüm dünyada hızlı bir kentleşme süreci yaşanmış; artık kentler toplumsal dinamiklerin en iyi şekilde ortaya çıktığı alanlar haline gelmiştir. Elbette ki bu hızlı dönüşüm her coğrafyada aynı hızla gerçekleşmemiş, artan ekonomik gücü ve siyasi güç odağı olması sebebiyle bazı kentleri cazibe merkezi haline getirerek kentsel bir kademelenmeyi de beraberinde getirmiştir (Alada, 1995: 2). Kırsal alandan daha iyi imkanlarda yaşamak amacıyla başlayan göçler bu kademelenmenin en üst noktasında yer alan metropol kentlerin oluşmasına sebep olmuştur.

“Büyükşehir”, “Anakent”, “Metropol”, kavramları ile ilgili farklı çevrelerce değişik birçok tanım yapılmakla birlikte üzerinde uzlaşılan uluslararası geçerli ve kesin bir tanım vermek zordur. Metropolis (Anakent) Yunanca asıllı metro (ana, asıl) ve polis (kent) sözcüklerinden oluşmuş ve ilkin Antik çağların kent devletlerini ifade etmek için kullanılmış, daha sonraları ise Londra, Paris, Tokyo, New York gibi, büyük yerleşim merkezlerini tanımlamak için kullanılır olmuştur (Bulut, 1999: 11).

Aslında metropoliten alan kavramı iş ile ev arasındaki günlük gidiş-gelişlerin yoğunluğu itibariyle faaliyetleri merkez şehre bağımlı sayılan daha uzak mesafedeki toplulukları da kapsayabilir. Aslında kent-insan ilişkileri yönünden ancak belli büyüklükteki topluluklarda giderilmesi mümkün bazı fizyolojik, psikolojik ve toplumsal gereksinmelerin belli sınırlar altına inmeyecek biçimde karşılandığı ve bölge, ülke ve uluslararası gereksinmeler de göz önüne alınarak gerçekleştirilecek tarım dışı faaliyetlerle toplulukta yaşayanlara yetecek ölçüde iş ve kazanç olanağının sağladığı ve tarımsal faaliyetlerin denetiminin yapıldığı fiziksel bir yerleşmedir. Metropol ise, bu faaliyetlerin daha da yoğunlaştığı denetleme kurumlarının ulaşım ve haberleşmeye bağlı olarak çok geniş ölçüde örgütlediği mekânlardır (Eş, 2003: 3).

Büyükşehir kavramı ile ilgili bir başka tanım ise: “Belli bir nüfus yoğunluğuna sahip, ekonomik, sosyal ve yönetsel bakımdan bulunduğu bölgenin merkezi durumunda olan, çevre kentle merkez kentin oluşturduğu bütüne, büyükşehir alanı denir” (Çukurçayır, 1994: 5).

Bütün bu tanımlardan çıkardığımız üzere; Büyükşehir veya Metropoliten alan kavramlarının altında yatan birçok mana mevcuttur. Tanımladığımız alanın Metropol bir alan olabilmesi için belirli kriterler söz konusudur. Nüfus ölçütü önemli bir kriter olmasına rağmen tek başına yeterli değildir. Ancak genel eğilim bir milyon ya da daha fazla nüfusa sahip kentler olarak algılanmaktadır. Diğer bir kriter de bölgesinde sahip olduğu ekonomik güçtür. Büyükşehirler bulunduğu coğrafyada geniş yayılma alanlarına sahiptirler. Öyle ki bu yayılma alanı bölgesel, ulusal olabileceği gibi uluslar arası düzeyde de olabilmektedir. Büyükşehirler bölgelerindeki ticareti, sermayeyi yönlendirici rol üstlenirler. Büyük ticari firmaları ve finans kaynaklarını içlerinde barındırırlar. Hükümet merkezi olmasalar dahi bu alanlar siyasal açıdan etkin bir role sahiptirler (Kantacı, 1999: 5). Siyasal yönetim mekanizmasını etkileme ve yönlendirme güçleri vardır.

Bütün bu tanım ve açıklamalardan yola çıkarak bir tanım yapmamız gerekirse, Büyükşehirler; Çevresindeki yerleşim birimleri ile yoğun ekonomik, sosyal, kültürel ilişkileri bulunan, belirli bir nüfus yoğunluğuna sahip, hizmet sektörünün yoğunlukta bulunduğu, siyasal gücün merkezinde veya etkileyebilme gücüne sahip, siyasal ve toplumsal dönüşümlerin yaşandığı kentsel mekânlardır.

2.3. Türkiye'de Büyükşehir Yönetimine Geçiş Süreci

2.3.1. Cumhuriyet Öncesi Dönemi Büyükşehir Yönetimi

Yerel Yönetim kavramının tarihi Ortaçağ'a kadar inmektedir. Feodalizmin zayıflaması, kilisenin ekonomi ve yönetim üzerindeki kontrolünün kalkması ile birlikte Avrupa'da yönetsel ve ekonomik sistemin dinamiklerinde önemli değişimler yaşanmıştır. O dönemde derebeylerine tepki olarak örgütlenmiş kentler (komünler); zaman içerisinde varlıklarını toplumlarda yaşanan kültürel, siyasal ve ekonomik gelişmelere göre sürdürmüşlerdir (Ertan, 2002: 24). Kent yönetimlerinin diğer bir ifade ile yerel yönetimlerin zaman içerisinde geçirdikleri dönüşüm toplumların algılama düzeyine ve yaşadıkları demokrasi deneyimine bağlı olarak değişimler gösterebilmektedir.

Yerel yönetimlerin ülkemizdeki gelişim sürecinin değerlendirilmesinde; içinde bulunan sosyo-ekonomik ve kültürel yapının da göz ardı edilmemesi gereğinden hareketle belirli bir zaman kronolojisi içerisinde dönemin değişen ve gelişen koşulları altında Osmanlı-Türk yerel yönetiminin nasıl bir evrim geçirdiği irdelenmeye çalışılacaktır.

Osmanlı yönetimi, 19. yüzyıla kadar, taşrada halkın şehir yönetimine katılmasını ve demokratik, özgürlükçü bir şehir yönetimi oluşturulmasını düşünmedikleri gibi, yönetilenler açısından da böyle bir istek ve mücadele söz konusu olmamıştır (Bulut, 1999: 31). Devlet tartışmasız bir güce sahip olmuş; otokrasi ve saltanat başka toplumsal ve siyasal hareketlerin doğmasına izin vermemiştir (Gonca, 1997: 4).

Yerel Yönetimler Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerindeki Tanzimat ve Islahat hareketlerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Ancak bu yapılan yenilik hareketlerinin; direk olarak yerel yönetimleri daha etkin kılarak demokrasinin gelişmesine hizmet etmek mantığıyla yapıldığı söylenemez. Osmanlı yönetsel yapılanmasını Batılı devletlerde olduğu gibi bir yapıya kavuşturmak maksatlı bu reform hareketlerinin amaca ne kadar hizmet ettiği tartışılabilir. Yine de Avrupa'dan tepeden inme bir şekilde kopya edilen yerel yönetim sisteminin bugünkü manada sahip olduğumuz yerel yönetim yapılanmasının başlangıcını teşkil ettiği varsayılabilir.

19. yüzyılın siyasal ve ekonomik gelişmeleri sonucunda Osmanlı ekonomisinin dünya ekonomisi ile olan etkileşimi artmaya başlayınca Osmanlı kentlerinde yapısal bir değişme ortaya çıkmıştır. Bu yapısal değişme yeni kentsel altyapı talepleri, yeni kentsel hizmet talepleri demektir. Bir yandan bu taleplerin karşılanması, diğer yandan yaşanan dönüşümün denetlenmesinin klasik Osmanlı kentsel yönetim düzeniyle karşılanması olanaksız hale gelmiştir. Bu değişen kentin kadı eliyle denetlenmesi, vakıflar yoluyla altyapının sağlanması beklenemez. Yani belediye bir özenti olarak değil, bir gereksinmeye yanıt olarak ortaya çıkmıştır (Tekeli, 1990: 45). Dış ülkelerle gelişen ilişkilerin neticesinde Liman kentlerindeki gelişme ve değişim iç bölgelere göre daha hızlı yaşanmış; yerel altyapı ve

düzenlemeleri yapacak bir kuruma duyulan ihtiyaç daha çok kendini göstermiştir.

Tanzimat Fermanı ile Türk İdari yapısı hızla kendi geleneksel örgütlenmesini terk ederek batı standartlarına kaymaya başlamıştır (Sarıöğçe, 2002: 8). İmparatorluğun ağır aksak yürüyen bürokratik yapılanması terk edilerek devletin idari yapılanması merkezi yönetimi güçlendirmek amaçlı yapılandırılmaya çalışılmıştır. Tanzimatçı kadroların bunu sağlamakta da önemli mesafe aldığı söylenebilir. Güçlenen merkezi hükümet karşısında yerel gurupların iktisadi gücü de aynı oranda artmadığından Türkiye'de yerel yönetimler önce iktisadi ve buna bağlı olarak da hukuki özerklik konusunda yeterince gelişmemişlerdir (Ortaylı, 1990: 67).

Tanzimatçı bürokratik kadronun taşra yönetiminde getirdiği yeni düzenlemelerle vergilerin düzenli toplanması, hizmetlerin daha iyi görülmesi, asayiş ve düzenin sağlanarak devletin yönetimde tekrar eski gücünü kazanması amacıyla eyalet ve sancaklarda yerel nüfus guruplarından yardım istenmiş ve vali yetkilerine sahip olan muhassıl ve mahallin ileri gelenlerinden oluşan bir meclis-i muhassılın kurulmuştur. Her ne kadar meclis üyelerinin seçimle iş başına gelmesi öngörülmüşse de uygulamada mahallin ileri gelenlerinin atamayla geldiği ve bu meclislerinin pekte başarılı olmadığı görülmektedir (Gonca, 1997: 6).

Tanzimat'tan sonra birbirini tamamlayan iki unsurun ön plana çıktığı söylenebilir. Bunlardan birincisi, modern bir şehir yönetimine kavuşma arzusunun belirmesi, ikincisi ise büyük şehirlerin nasıl yönetileceği konusunda çalışmaların yapılmasıdır (Bulut, 1999: 32).

3 Kasım 1839 yılında Tanzimat ilan edilinceye kadar Osmanlı Devletinin yönetimi; direk yetkisini Padişah'tan alan, onun namına işleri yürüten ve merkezden atanan memurlar vasıtası ile olmuştur. Bunlar eyaletlerde ve sancaklarda beylerbeyi-sancakbeyi, kazalar da ise kadılardı. Merkezi yönetimin taşradaki temsilcisi niteliğindeki kadılar atandıkları bölgedeki kentin yargı, kolluk, yerel hizmetlerin yönetiminden sorumluydular. Ancak daha alt kademelerde kadıların bu kadar yoğun görevleri tek başına yürütmesi mümkün olmadığından kent içerisinde vekilleri bulunmaktaydı. Mahalle bazında ise aynı görevi imamlar sürdürüyordu (Yıldırım, 1990: 7).

II. Mahmut döneminde yeniçeriliğin kaldırılması ile birlikte kadıların kent yönetimindeki aktif rolleri de sonlanmış oldu. Kent ölçeğinde yerel nitelikli hizmetleri yürütmek maksatlı İstanbul'da İhtisab Nezareti, eyaletlerde de İhtisab Müdürlükleri kuruldu. 1854 yılından itibaren kurulmuş olan İhtisab Nezaretinin değişik işlevler üstlenmesi sonucu yerel hizmetlerde büyük aksamalar meydana gelmiştir (Ortaylı, 1990: 67). Bunun üzerine Osmanlı İmparatorluğu'nun kentsel alandaki örgütsüzlüğü ve alt yapı hizmetlerini sunmadaki yetersizliği eklenince kentsel yönetimlerde ciddi sıkıntılar iyice kendini göstermeye başlamıştır. Aynı yıllarda patlak veren Kırım Harbi koşulları iyice zorlaştırmış İstanbul başta olmak üzere tüm kentlerde yeni düzenlemelere gidilmesi şart olmuştur. Nitekim 1854 yılında bugünkü Anakent Yönetimlerinin temeli sayılabilecek İstanbul Şehremaneti kurulmuştur (Toprak, 1990: 76). Şehremaneti'nin başında merkezi yönetim tarafından atanan Şehremini ve yine Bab-ı Ali'nin seçimi ve Padişahın onayı ile göreve gelen bir Şehremaneti Meclisi bulunmaktaydı. Batılı modeller örnek alınarak oluşturulan İstanbul Şehremaneti yönetsel ve mali özerkliğe sahip olmadığı gibi devlet güdümünde ve ağır vesayet altında kendinden beklenileni verememiştir. Bunun üzerine İstanbul'da İntizam-ı Şehir Komisyonu kurulmuş ve bu komisyon tarafından hazırlanan Nizamname ile İstanbul on dört belediye

dairesine ayrılmış ancak daha ziyade azınlıkların ikamet ettiği Galata ve Beyoğlu bölgesinde kurulan Altıncı Daire-i Belediye haricinde diğer belediyeler teşkilatlandırılmamıştır. Paris Belediyesi örnek alınarak oluşturulan bu belediye; merkezi devletin taşradaki hizmetleri yürütmek maksatlı kurduğu teşkilatlanmaların genel özelliklerini taşımakla beraber kendine özgü gelir kaynaklarına ve organizasyon yapılanması itibarı ile yerel yönetim tarihimizde bir ilk olma özelliğini taşımaktadır. Dış ülke temsilcilerinin yoğun olarak bulunduğu, haklının büyük kesimi yabancıların oluşturduğu, ticareti canlı bir liman kenti olan Galata-Beyoğlu bölgesinde hayata geçirilen ve birtakım ek gelir kaynakları ile donatılan belediye yapısının varlığını cumhuriyetin ilk yıllarına kadar muhafaza ettiği görülmektedir (Ortaylı, 1990: 71). Daha sonra 1868 tarihinde İstanbul'da kurulmak istenen on dört belediye dairesi tekrar faaliyete geçirilmeye çalışılmıştır. Ancak kurulması planlanan bu model 1877 yılında çıkacak olan Der saadet Belediye Kanunu'na kadar uygulanamamıştır. Daha sonra çıkartılan bu kanunla birlikte İstanbul yirmi belediye dairesine ayrılmıştır. Merkezi hükümet tarafından yapılan yasa düzenlemelerinin İstanbul ve diğer yerleşim yerlerini esas alarak düzenlemesi dikkat çekicidir. İstanbul şehri Osmanlı Yerel Yönetim denemesinin de merkezi ve ağılık noktası olmuştur. Ancak gerek hükümetin bu yönetim birimlerini gereği gibi teşkilatlandıramaması, gerekse eskiyle yeninin iç içe girmesi gibi sebeplerle yerel yönetimler ne Anadolu'da ne de İstanbul'da başarılı sonuçlar alabilmişlerdir. Kısıtlı bir temsil niteliğine sahip belediyelerin birçok görevi yine merkezi hükümetçe yürütülmeye devam etmiştir.

İlk Osmanlı Meclisinin Mebuslarının hazırladığı 1876 Anayasa'sı ile birlikte belediye örgütünün de hukuki temelleri atılmış oluyordu. 1877 senesinde yürürlüğe giren ve Tanzimat'tan sonraki belediyecilik deneyimlerinin bir ürünü olan Der saadet ve Vilayet Belediye Kanunu belediyeyi tüzel kişiliğe kavuşturmuş, seçimle iş başına gelecek meclislerce yönetilmesini esas almış olmasına rağmen daha sonraki yıllarda belediyeler merkezi devletin ağır denetiminden kendilerini kurtaramamışlardır (Toprak, 1990: 76). Belediye başkanları çoğu yerde merkezi devlet veya onun temsilcisi niteliğindeki valiler kanalıyla atanmıştır. Mali ve yönetsel özerklikten yoksun belediyeler halkın yönetime katılımını sağlaması bir yana kendisinden birinci derecede beklenen kentsel beledi hizmetleri dahi gereği gibi yerine getirememişlerdir. Osmanlı yönetiminin yerel yönetimlere karşı bu derece ihtiyatlı ve katı tavrının arkasında Tanzimat'tan beri süregelen ve İmparatorluktaki dış ülkelerin baskılarıyla kaynayan ayrılıkçı milliyetçi akımları kontrol altında tutmayı amaçlayan merkeziyetçi zihniyetin olduğu söylenebilir. Elbette ki zamanın toplumsal yapısı da Tanzimat'tan itibaren teba olmaktan çıkarak vatandaş olma yolunda ilerleme kaydetmesine rağmen demokrasi ve sivil toplum kuruluşlarının amacını ve işleyişini kavrayacak nitelikte değildi.

Osmanlı Türk Yerel Yönetimleri cumhuriyet öncesi son değişimini 1913 tarihli Der saadet Teşkilat-ı Belediyesi Hakkında Kanunu Muvakkat ismiyle çıkartılan yasayla yaşıyordu. İstanbul yönetimi tek bir belediye dairesi altında dokuz idare şubesine ayrılmıştı. Her şubeye bir müdür atanarak, dairelerin tüzel yapısı şehremaneti adı verilen ana belediyenin içerisinde etkisizleştirilmişti (Tekeli, 1978: 43). Yurdun diğer yerlerinde yapılandırılan üçlü yapı ile belediyelerin üzerindeki merkezi hükümetin denetimi artırılıyor, görevi belediye meclislerini ve kararlarını denetlemekten sorumlu olan ve bugünkü il özel idarelerinin öncüsü Cemiyeti Belediye hayata geçiriliyordu.

1920'li yıllara gelindiğinde Cumhuriyetin ilanından hemen önce Osmanlı'dan alınan yerel yönetim mirası

aşırı merkeziyetçi, mali ve hukuki özerklikten yoksundu. Kurulmaya ve işletilmeye çalışılan modeller özünde demokratik ve halkın katılımını amaçlayan bir gaye ile yapılmadığından belediyelere de yerel demokrasinin işletildiği sivil toplum kuruluşları olarak bakmakta yanlış olur.

Cumhuriyet öncesi dönemde Cumhuriyet belediyeciliğini etkileyen düzenlemelerden biri de 1921 Anayasası'dır. Bu Anayasa; Türkiye'de yerel yönetim ve yerel demokrasinin gelişmesini öngören eşi bulunmaz bir statü getirmiştir. Nitekim 11 inci maddesinde “vilayet yerel düzeyde tüzel kişiliğe sahip ve özerkliği olan bir kuruluştur. Eğitim, sağlık, tarım, ekonomi, bayındırlık işlerini düzenleme vilayet meclisinin yetkisindedir” diyerek vilayetin yerel konularda özerkliği olduğunu vurgulamaktadır (Görmez, 1997: 95). 1921 Anayasa'sının bu yerel demokrasiye dönük yapılmasının arkasında; dönemin merkeziyetçi kadrolarının ülkeyi soktuğu Birinci Dünya Savaşı'ndan büyük yıkımla ve yenilgiyle çıkılması sonucunda bu zihniyete duyulan tepki ve artık Türk çoğunluğun yaşadığı topraklarda yerel yönetimle körükleneceği sanılan milliyetçi başkaldırıların olmayacağı düşüncelerinin olduğu söylenebilir.

2.3.2. Cumhuriyet Sonrası Dönemi Büyükşehir Yönetimi

2.3.2.1. 1923–1984 Dönem

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte yeni Türkiye Cumhuriyeti kurulmuş, yeni bir döneme girilmiştir. Cumhuriyet dönemi yönetim kadrosu zaman kaybetmeden başta yeni Anayasa olmak üzere hızla yeni yasaları yapmaya başlamıştır. Yeni kurulan cumhuriyetin tüm kurumlarıyla yerine oturtulması ve sınırları yeni çizilen yurdun yeniden inşası gerekmektedir. Yeni başkent olan Ankara'nın inşası diğer kentlere örnek teşkil edeceğinden birinci derecede ele alınmaktadır. Uzun yıllar sürmüş savaşlardan yorgun, harap ve perişan düşmüş yurdumuz, ekonomik yapı açısından güçsüz ve durgundur. Bu durgunluk ve yetersizlik devlete ve bireylere yansımaktadır. Nüfusun büyük çoğunluğu, kapalı bir ekonomi düzeni içinde köylerde yaşamakta, çiftçilik ve tarımla uğraşmaktadır (Aytaç, 1990: 87).

Bu yeni dönemde belediyeciliği etkileyen iki olguya rastlamak mümkündür. Birincisi; Osmanlı'dan miras kalan ve cumhuriyet yöneticilerini de etkileyen merkeziyetçi bürokratik kültür, diğeri de milli birliği sağlamanın güçlü bir devletle olabileceği anlayışının yöneticilerde yaygın oluşudur (Görmez, 1997: 100). Bu merkeziyetçi anlayış içerisinde yapılan 1924 Anayasa'sı 1921 Anayasa'sındaki Yerinden Yönetimci tarzından uzaklaşmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında belediyecilik alanında 1930 yılında çıkartılan 1580 sayılı Belediye Kanununa kadar önemli bir düzenleme olmamıştır. Cumhuriyet dönemi yönetim kadrolarında İttihat ve Terakki'nin asker kanadından gelenlerin çoğalması ile birlikte merkeziyetçilik eğiliminin arttığı görülmektedir. Özel sektörün yokluğunda ülkeyi kalkındırmak(devletçilik), cumhuriyeti ve kurumlarını ülke insanına tanıtıp, sevdirmek öncelikli amaçlardır (Aytaç, 1990: 86). Tek parti dönemi hüküm sürmektedir ve bu yapı içerisinde yerel yönetimler gibi demokrasinin yerleşmesine imkân tanıyan kurumların düzenlenmesi ve oluşturulması öncelik kabul edilmemiştir.

1923'ten 1945'e kadar olan dönemi yerel yönetimler açısından ikiye ayırmak mümkündür. 1924

tarihinde Ankara Şehremaneti'nin kurulması ile başlayan ve Ankara'nın diğer kentlere örnek olacak şekilde imarını öngören 1930'a kadar olan dönem ve Ankara uygulaması ve tecrübesi ışığında diğer Anadolu kentlerinin imar ve yapılandırılmasını amaçlayan 1930 sonrası dönemdir. 1930'lu yıllar Cumhuriyet yönetiminin belediyeçilik anlayışının şekillendiği ve bu yönde kanunların mevzuatımıza girdiği yıllar olmuştur. Başta 1580 sayılı Belediye Kanunu olmak üzere, 1593 sayılı Umumi Hıfzısıha Kanunu, 2290 sayılı Yapı ve Yollar Kanunu, 2031 sayılı Belediyeler Bankası Kanunu bu kanunların birkaçıdır (Mumcu, 1990: 114). Tüm bu kanunlar Cumhuriyet yöneticilerinin kendilerinde toplumu modernleştirme, başka bir deyişle çağdaşlaştırma misyonu görmeleriyle tutarlı bir ele alışın eseridir (Tekeli, 1990: 46).

1929 Dünya Ekonomi Buhranı ertesinde çıkartılan bu kanun dönemin merkeziyetçi anlayışı da düşünüldüğünde başarılı bir kanun sayılabilir. O kadar ki son zamanlara kadar ana hatları aynı kalmak şartı ile yapılan değişikliklere rağmen uygulanabilmiştir. Ülke genelinde yaşanan yavaş kentleşme ve belirgin düzeyde olmayan nüfus hareketliliği bu şekilde esnek ve zamanın şartlarına göre yerel yönetimlere geniş görev alanı çizen yasanın çıkmasına olanak sağlamıştır. Yine de tek parti rejiminin ağır vesayeti ve hiyerarşik düzenlemeciliği altındaki yerel yönetimler mali ve yönetsel özerklikten yoksun şekilde merkezi hükümetin bir şubesinden daha ileriye gidememişlerdir.

1945'li yıllara değin süren bu durağan yapı İkinci Dünya Savaşı'nın ardından çok partili yaşama geçiş ve yaşanan hızlı kentleşme ile birlikte yeni bir döneme girmiştir. Hızlı kentleşme ile birlikte kırsal kesimin çözülüşü büyük kentleri yoğun bir iç göç hareketi ile karşı karşıya bırakmıştır. Ne mevzuat ne de alt yapı olarak buna hazır olmayan belediyeler günden güne katlanarak büyüyen sorunlar altında ezilmişlerdir. Artan kentsel hizmet talebi ve çeşitliliğine cevap vermeyiş özellikle büyük kentleri bir yönetim krizi ile baş başa bırakmıştır. Artan nüfus, değişen kent dinamikleri karşısında yeni bir yapılanmaya ve mevzuat değişikliğine ihtiyaç duyulmasına karşı yerel yönetimler yetersiz gelir kaynakları ve merkezi idarenin denetimi altında gelişmeleri sadece geriden takip edebilmişlerdir. Diğer bir ilginç nokta da demokrasi açısından yaşanan gelişmelere rağmen yerel yönetim pratiklerinde herhangi bir değişiklik olmayışıdır. Değişen konjonktüre rağmen 1930'lu yılların yasaları yeni yorumlar getirilerek, içtihat kararları ile uygulanmaya devam edilmiştir. Tabi bunda dönemin siyasal yapısının ve yönetim mekanizmasının sorunların üstesinden gelebilecek çözüm önerilerini ve modern manada demokratik ve özerk yerel idareleri yaratamayışının da etkisi olabilir. Bu dönemde yapılan yasa ve düzenleme çalışmalarının çoğunun imar ve alt yapı konusunda olması dikkat çekicidir.

1961 Anayasa'sının getirdiği yeni siyasal ortam ve yönetsel yapılanma içinde yerel yönetimler özerklik düşüncesi ile biçimlendirilmişlerdir. Ancak, zenginleşen çok partili yaşama, artan kentsel nüfus ve büyüyen kent sorunlarına rağmen, siyasi parti programlarında yerel yönetimlerle ilgili düşünce ve politikaların yeterince işlenmediği, geliştirilmediği görülmektedir. (Alada, 1990: 130). 1961 Anayasa'sının 112 ve 116 ncı maddeleri yerel yönetimlerle ilgili olup 112 inci maddesinde İdarenin kuruluş ve görevlerinin merkezden ve yerinden yönetim ilkelerine dayandığını belirtirken, 116 ncı madde ise görevleri ile orantılı olarak gelir kaynakları ile donatılmalarını öngörmektedir (Yıldırım, 1990: 25). 1961 Anayasasının yerel yönetimlere getirdiği demokratik ve özerk, mali ve yönetsel çerçeveye rağmen, gerekli alt yasal ve kurumsal düzenlemeler yapılmadığı için, hızla artan kentsel sorunlar karşısında yerel

yönetimler gerekli yetki, kaynak ve kurumlardan yoksun duruma düşmüşlerdir.

Türkiye'de belediyeçiliğin söyleminin kentsel hizmet üretiminin ötesine geçerek ülkenin demokratikleşmesine olacak katkılarıyla temellendirilmesi ya da demokrasinin sivil toplum temeline oturtulması için 1973 sonrasını beklemek gerekmiştir (Tekeli, 1990: 48). Özellikle 1960'lı yılların ortalarından itibaren artan siyasi çeşitlilik ve demokrasi tartışmaları toplum içerisinde de derinleşmeye başlayınca o güne kadar çok az gündeme gelmiş ya da hep göz ardı edilmiş olan yerel yönetimlerin daha demokratik bir zemine yerleştirilmesi konusu tartışılmaya başlanmıştır.

Belediyeler bir yandan yönetsel yapılanma içerisindeki yerini kavrama yolunda önemli deneyimler yaşarken, diğer yandan da merkezi hükümetin dayatmacı ve keyfi müdahalesinin dışında kalarak özerk ve girişimci belediyeçiliğin anlamını kavramaya başlamışlardır. Artık belediyelerden bir sivil toplum kuruluşu olarak bahsedilir olmuştur. 70'li yıllar genel olarak günümüze kadar devam eden demokratik ve özerk belediye kavramlarının fikri hazırlıklarının başladığı bir dönem sayılabilir. Bu sürecin ileriki zamanlarda merkezi yönetimin modern üretim ve yönetim süreçleri göz önüne alınarak yeniden yapılandırılması tartışmalarına zemin hazırladığı da söylenebilir.

Bu dönemin diğer dikkat çeken özellikleri ise; belediyelerin değişik sektörlerle el atması (toplu konut yapımı v.b.) , kısmi özelleştirme çabaları ile akademik çevrelerin, sivil toplum kuruluşlarının ve bir kısım bürokratların özellikle büyük yerleşim alanlarının kentleşmeyle paralel artan sorunlarını çözmeyi amaçlayan girişim ve yasa teklifleridir. O yıllarda özellikle sendikaların, demokratik sivil toplum kuruluşlarının, meslek ve sanayi odalarının ülkenin yaşadığı siyasal hareketliğe kattığı dinamizm de unutulmamalıdır. Yine de demokrasi ve ülkenin yerel yönetim pratiğine yaptığı fikri katkıların haricinde bahsi geçen dönemde yerel yönetimlerin yetki ve mali özerkliğinin güçlendirilmesine, seçilmiş organlarının yetkilerinin artırılmasına yönelik somut adımların atılmadığını gözlemliyoruz.

1980 Askeri Rejimi öncesinde belirli ideolojilerin misyonunu yüklenmiş görünen bir kısım gurupların yerel yönetimlere hâkim olması siyasallaşmayı, partizancılığı ve toplumsal ayrışmayı da körüklemiştir. “Bu oluşumun, Türkiye'nin siyasal yaşamındaki genel gelişme içinde, kentlerde mekânın siyasal bağılılıklarla parçalandığı bir dönemde ortaya çıkmış olması, belediyeleri 12 Eylül askeri müdahalesinin disiplin altına almaya çalışacağı hedefler haline getirmiştir” (Tekeli, 1990: 50). 12 Eylül 1980 tarihinde gerçekleşen Askeri Müdahale ile 1983 yılında yapılacak olan seçimlere kadar bir ara döneme girilmiştir. Bu dönemde ülke Milli Güvenlik Konseyinin yönetiminde kalmıştır. Belediye meclisleri fesih edilerek belediye başkanları görevden alınmıştır. 11 Aralık 1980 tarihinde 17187 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan Milli Güvenlik Konseyi'nin 34 no'lu kararı ile büyük kentlerin çevresindeki belediyelerin ana belediyelere bağlandığı görülmektedir (Görmez, 1997: 139). Bu dönemde yerel yönetimlerin mali durmalarını düzeltmeyi amaçlayan iki kanunun çıkartılmıştır. Bunlardan birincisi 2380 sayılı “Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirinden Pay Verilmesi Hakkındaki Kanun” diğeri de 2464 sayılı “Belediye Gelirleri Kanunu” dur. Yine 1982 Anayasası 1961'den farklı olarak yer alan “Büyük Yerleşim Yerleri için özel yönetim biçimleri getirilebilir” hükmü ile bugünkü büyükşehir belediyelerinin de temellerini atmıştır (Alada, 1990:140).

2.3.2.2. 1984 Sonrası Dönemi

Ara dönem sonrasında yeniden demokrasiye dönülmüş, 1983 Kasım ayında yapılan genel seçimler neticesinde Anavatan Partisi iktidara gelmiştir. 1970'li yıllarda şekillenen güçlü ve demokratik yerel yönetim anlayışını benimseyen ve hatta seçim bildiri ve parti programlarında buna geniş yer ayıran Anavatan Partisi'nin ilk icraatı 2972 sayılı yasa ile Yerel Yönetimlerin Seçim Esaslarını düzenlemek olmuştur. 3030 sayılı yasa ile Büyükşehirlerin Yönetimi Hakkındaki Kanunun ve Emlak vergisinin tamamen belediyelere bırakılması bu dönemde çıkartılan diğer yasalardır (Alada, 1990:141). 1984 yılında Yerel seçimler yapılmış ve belediyelerin çoğunda iktidar partisi yönetime gelmiştir. Ara rejimden sonra yaşanan Anavatan iktidarı ve sonraki günümüze kadar uzanan dönemde belediyelerin gelirlerini artırıcı tedbirler alınırken ne yazık ki merkezin yerel yönetimler üzerinde ağır vesayet ve kontrolcü tavrı devam etmiştir. Yerel yönetimlerin daha demokratik bir yapıya kavuşturulması ve yönetsel olarak güçlendirilmesi gereği her fırsatta dile getirilirken bu durum hiçbir zaman uygulamaya geçirilememiş, Cumhuriyet döneminin kuruluş yıllarındaki şartlar esas alınarak yapılan 1580 sayılı Belediye Kanunu değiştirilerek modern ve çağın ihtiyaçlarına cevap verebilecek yapısal düzenlemeler yapılamamıştır. Hatta 1989 yerel seçimlerinde muhalefet partisinin çoğu belediyede yönetime gelmesi merkezi iktidarın yerel yönetimler üzerindeki dayatmacı ve denetimci tavrını daha da sertleştirmiş, mali yönden de eskiye göre zayıflatmıştır. Bu dönemde 1982 Anayasa'sında getirilen ve belediye başkanlarının yargı sürecinde İç İşleri Bakanınca görevden alınabileceğine dair kanun kullanılarak antidemokratik olarak değerlendirilebilecek uygulamalara da rastlanılmaktadır (Aytaç, 1990: 100).

1984 sonrası dönemde belediyeler konusunda yapılan düzenlemelerde 3030 sayılı yasa ile Büyükşehir Belediyelerinin kurularak faaliyete geçirilmesi önem arz etmektedir. Bu kanun ile özellikle 1950'li yıllardan sonra yaşanan yoğun kentleşme süreci neticesinde artan ve çeşitlenen hizmet taleplerinin yarattığı sorunlar ve toplumsal boyuttaki etkileri yeni bir idari yapılanma ile çözülmek istenmiştir. Metropol alanlardaki hizmetlerin kent ölçeğinde daha verimli, etkin, planlı ve programlı şekilde yürütülmesini amaçlayan bu kanun 09.07.1984 tarih ve 28453 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve ülkedeki ilk Büyükşehir belediyeleri 25.03.1984 tarihinde yapılan mahalli idare seçimleri ile İstanbul, Ankara, İzmir illerinde uygulanmıştır. Daha sonraki zamanlarda belediyelerin gelirlerini artırmak için Büyükşehir belediyesi olma talepleri artmış, büyükşehir belediyesi olmak için belirli tespit edilmiş standartların olmayışı sebebiyle de siyasi baskılar neticesinde büyük şehir niteliklerine sahip olmayan birçok ilde bu uygulamaya geçilmiştir. Çıkartılan kanun ve kanun hükmünde kararnameler ile 1994 yılına gelindiğinde bu sayının 15'i bulunduğu görülmektedir. Çalışmamızın ana konusunu oluşturan Kayseri'nin ise 14.12.1988 tarih ve 3508 sayılı kanunla Büyükşehir Belediyesi statüsüne alındığını belirtmekte fayda var (<http://www.kayseri-bld.gov.tr/>).

Son dönemlerde yerel yönetimlerle ilgili gündemde yer alan tartışmalar ve yönetimi yapılandırma çalışmaları Dünya üzerinde yaşanan gelişmeler ve bunların Türkiye'deki etkilerinden bağımsız düşünülmemeyeceğinden ve hatta bunların bir sonucu olduğu savından hareketle genel bir durum değerlendirmesi yapmak gereği vardır.

Özellikle son on beş yıl içerisinde Cumhuriyetin ilk yıllarının tersine ülkede nüfus yoğunluğu kırsaldan büyük kentlere kaymış, bu da kentsel nüfusta hızlı bir artışa sebep olmuştur. Çoğalan nüfus ve gelişen teknoloji kentlerde artan çeşitlilikte hizmet talebini de beraberinde getirmiştir. Kentsel ihtiyaçları karşılamak maksadıyla kurulmuş belediyeler artık sadece devamlı artan kentsel hizmet talebini karşılamak ile değil verilen hizmetin kaliteli, hızlı ve ekonomik olması ile de mükellef kılınmış görünüyorlar.

1990'lı yıllardan itibaren hızlı kentleşmenin ülke genelinde devam ettiği, yerel yönetimler hakkında yetki ve demokratikleşme tartışmalarının hız kazandığı görülmektedir. Özellikle 3030 sayılı yasa ile getirilen Büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasındaki yetki karmaşası ve anlaşmazlıklar, katı merkeziyetçi ve vesayetçi anlayışın sürmesi, merkezi ve yerel yönetim arasındaki yetki ve görev paylaşımı, açıklık, şeffaflık ve katılım bu tartışmaların ağırlık noktasını oluşturmaktadır (Çelik, 2003: 149).

Küresel sermayenin ulus devletlerin sınırlarını aşarak kentlerin sınırlarına dayanması ile birlikte kentsel üretim ve yönetim süreçleri kendi yapılarını yeniden tanımlamak ve yapılandırmak gereğini duymaktalar. Ülkelerin yönetim yapıları içerisinde şekillenip büyüyen kentler kimi zaman sunduğu imkânlar sebebiyle birçok insan için çok büyük cazibe ve çekim merkezleri haline gelebilmektedirler. Metropol veya megapol kent tabiri ile isimlendirilen bu kentler büyük nüfus yoğunluğu ve dinamik ekonomisi ile bölgesel, ulusal ve hatta uluslar arası etki alanına sahip olabilmekteler (Eş, 2003: 1).

Yeni dünya düzenin baş aktörleri kentlerin yönetimi de elbette ki son zamanlarda daha fazla tartışılır hale gelmiştir. Türkiye de Dünya üzerinde yaşanan gelişmelerin etkilerini yoğun bir şekilde yaşamakta, gerek yönetsel yapısı gerekse ekonomisi ile bu gelişmelere eklemlenmeye çalışmaktadır. Değişen şartların dönüştürücü etkisini daha yoğun şekilde yaşamaya başladığımız 1990 ve 2000'li yıllar geçmiştekinden daha fazla zorlayıcı bir şekilde ülkenin yönetsel yapısını değişime zorlamaktadır. Artık Merkeziyetçi ve katı bürokratik bir yönetim kültürüne sahip olan Türkiye'nin; kırtasiyeci, kapalı, israfçı, hantal devlet yapılanması ile mevcut Dünya düzenine uyum sağlayamayacağı ve yönetsel bir yeniden yapılanmaya ihtiyaç duyduğu birçok akademik ve bürokratik çevre tarafından dile getirilmektedir. Genel manada kamuyu özelinde yerel yönetimleri yeniden yapılandırmayı amaçlayan güncel çalışmalar ve neticesinde çıkartılan 5216 sayılı Büyükşehir Yönetimlerini düzenleyen yasa çalışmanın diğer bir bölümünde irdeleneceği için burada üzerinde durulmayacaktır.

2.4. Büyükşehir Belediyesinin Yapısı

Anayasanın verdiği yetkiye dayanarak 1984 yılında 3030 sayılı yasa ile büyükşehir belediye yönetimi kurulmuştur. Bu Kanun 10.7.2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu ile

yürürlükten kaldırılmıştır.

Büyükşehir belediye sınırları içerisinde birden çok ilçe ve ilk kademe belediyesi bulunmaktadır. Bunlar arasındaki ilişkiler 5216 sayılı Kanun ile düzenlenmiştir. Halen Türkiye'de 16 adet Büyükşehir belediyesi vardır (<http://www.mahalli-idareler.gov.tr>).

2.4.1. İdari Yapısı

2.4.1.1. Tanım ve Kuruluş

5216 sayılı yasanın 3 ncü maddesi Büyükşehir Belediyesinin tanımını şu şekilde yapmaktadır:

Büyükşehir belediyesi: “En az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idarî ve malî özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişisini” ifade eder.

Çalışmanın ve 5216 sayılı kanununun diğer bölümlerinde bahsi geçtiği için ilçe ve ilk kademe belediyesinin tanımını da vermek gerekmektedir ve yine aynı maddede:

İlçe belediyesi: Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe belediyesini,

İlk kademe belediyesi: Büyükşehir belediye sınırları içinde ilçe kurulmaksızın oluşturulan ve büyükşehir ilçe belediyeleriyle aynı yetki, imtiyaz ve sorumluluklara sahip belediyeyi, ifade ettiği belirtilmektedir.

Kanunun 4 ncü maddesinde Büyükşehir belediyesi olabilmek için gerekli şartları şöyle sıralamaktadır: “Sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000'den fazla olan il belediyeleri, fizikî yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir”.

2.4.1.2. Sınırları

Büyükşehir belediyelerinin sınırları, adını aldıkları büyükşehirlerin belediye sınırları (5216 Md.5) olarak tanımlanırken il sınırları içerisindeki belediye ve köylerin Büyükşehir belediyesine katılma taleplerinin ilgili belediye meclislerinin talepleri üzerine Büyükşehir belediye meclisince karara bağlanacağı belirtilmektedir. Talebi uygun görülen belediyeler büyükşehir ilçe belediyesi veya ilk kademe belediyesine köyler ise mahalleye dönüşür (5216 Md.6).

2.4.2. Görevleri

Büyükşehir belediyesinin görevleri “liste” yolu ile belirlenmiş olup bu görevler dışında kalanlar ilçe ve ilk kademe belediyeleri tarafından yürütülür.

Büyükşehir belediyelerine verilen görevler koordinasyonu gerektiren ve küçük belediyelerin boyutunu aşan kent çapında görevlerdir.

Bunlardan en önemlileri şunlardır:

- Stratejik plan, yatırım programı yapmak,
- Nazım imar planlarını yapmak ve uygulamak,
- Tatbikat imar planlarını onaylamak ve uygulamasını denetlemek,
- Su, kanalizasyon, toplu taşıma, mezarlık, itfaiye hizmetlerini yürütmek,
- İlçe ve belde belediyeleri arasında koordinasyonu sağlamak, anlaşmazlıkları çözmek.

Büyükşehir belediyesi ile ilçe ve ilk kademe belediyeleri arasında hizmetlerin yerine getirilmesi bakımından uyum ve koordinasyon, büyükşehir belediyesi tarafından sağlanır. Büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyeleri arasında hizmetlerin yürütülmesiyle ilgili ihtilâf çıkması durumunda, büyükşehir belediye meclisi yönlendirici ve düzenleyici kararlar almaya yetkilidir (<http://www.mahalli-idareler.gov.tr>).

2.4.3. Mali Yapısı

Büyükşehir belediyesinin gelirleri 5216 sayılı kanunu altıncı bölüm 23. maddesi mali hükümler başlığı altında şu şekilde düzenlenmiştir:

- ✓ Genel bütçe vergi gelirleri tahsilât toplamı üzerinden ilçe ve ilk kademe belediyelerine verilen paylardan Bakanlar Kurulu tarafından belirlenecek oranlar içinde ayrılarak İller Bankası tarafından gönderilecek pay,
- ✓ Büyükşehir belediye sınırları içinde yapılan genel bütçe vergi gelirleri tahsilât toplamı üzerinden Maliye Bakanlığı tarafından hesaplanıp, ertesi ayın sonuna kadar ilgili büyükşehir belediyesine yatırılacak %5 pay,
- ✓ 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununda yer alan oran ve esaslara göre büyükşehir belediyesince tahsil olunacak at yarışları dahil müşterek bahislerden elde edilen Eğlence Vergisinin %20'si müşterek bahislere konu olan yarışların yapıldığı yerin belediyesine, %30'u nüfuslarına göre dağıtılmak üzere diğer ilçe ve ilk kademe belediyelerine ayrıldıktan sonra kalan %50'si,
- ✓ Büyükşehir belediyesine bırakılan sosyal ve kültürel tesisler, spor, eğlence ve dinlenme yerleri ile yeşil sahalarda tahsil edilecek her türlü belediye vergi, resim ve harçları,
- ✓ 7 nci maddenin birinci fıkrasının (g) bendinde belirtilen alanlar ile bu alanlara cephesi bulunan binalar üzerindeki her türlü ilân ve reklâmların vergileri ile asma, tahsis ve bakım ücretleri,
- ✓ 7 nci maddenin (f) bendine göre tespit edilen park yerlerinin işletilmesinden elde edilen gelirin ilçe ve ilk kademe belediyelerine, nüfuslarına göre dağıtılacak %50'sinden sonra kalacak %50'si,
- ✓ Hizmetlerin büyükşehir belediyesi tarafından yapılması şartıyla 2464 sayılı Belediye Gelirleri

Kanununda belirtilen oran ve esaslara göre alınacak yol, su ve kanalizasyon harcamalarına katılma payları,

- ✓ Kira, faiz ve ceza gelirleri,
- ✓ Kamu idare ve müesseselerinin yardımları,
- ✓ Bağlı kuruluşların kesin hesaplarındaki gelirleri ile giderleri arasında oluşan fazlalık sonucu aktarılacak gelirler,
- ✓ Büyükşehir belediyesi iktisadî teşebbüslerinin safi hasılâtından büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenecek oranda alınan hisseler,
- ✓ Büyükşehir belediyesinin taşınır ve taşınmaz mal gelirleri,
- ✓ Yapılacak hizmetler karşılığı alınacak ücretler,
- ✓ Şartlı ve şartsız bağışlar,
- ✓ Diğer gelirler.

Bakanlar Kurulu, (b) bendindeki %5 pay oranını iki katına kadar artırmaya veya kanunî haddine indirmeye yetkilidir. Bu payın %75'i bu tutardan düşülerek doğrudan ilgili belediye hesabına, kalan %25'i ise büyükşehir belediyelerine nüfuslarına göre dağıtılır. Hesaplama ve dağıtım işlemleri Maliye Bakanlığınca yapılır.

2.5. Büyükşehir Belediyesinin Teşkilatı, Organları ve

Görevleri

2.5.1. Büyükşehir Belediyesinin Organları ve Görevleri

Büyükşehir belediyesinin organları Büyükşehir belediye meclisi, Büyükşehir belediye encümeni ve Büyükşehir belediye başkanıdır. Ayrıca her siyasi parti gurubunun ve bağımsız üyelerin büyükşehir belediye meclisindeki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle belirlenecek oranlarda en az beş en çok dokuz kişiden oluşan ihtisas komisyonları oluşturulabilir (5216 s.k. Md. 15).

Görevleriyle ilgili bir suç nedeniyle haklarında soruşturma veya kovuşturma açılan belediye organları veya bu organların üyeleri, kesin hükme kadar İçişleri Bakanı tarafından görevden uzaklaştırılabilir.(5393 s.k. Md. 47).

2.5.1.1. Büyükşehir Belediye Meclisi

Büyükşehir belediye meclisi, büyükşehir belediyesinin karar organıdır ve ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre seçilen üyelerden oluşur. Büyükşehir belediye başkanı büyükşehir belediye meclisinin başkanı olup, büyükşehir içindeki diğer belediyelerin başkanları, büyükşehir belediye meclisinin doğal üyesidir. Büyükşehir ilçe ve ilk kademe belediye meclisleri ile bunların çalışma usul ve esaslarına ilişkin diğer hususlarda Belediye Kanunu hükümleri uygulanır (5216 s.k. Md. 12).

Büyükşehir belediye meclisi, her ayın ikinci haftası önceden meclis tarafından belirlenen günde mutat toplantı yerinde toplanır. Bütçe görüşmesine rastlayan toplantı süresi en çok yirmi, diğer toplantıların süresi en çok beş gündür. Meclis kendi belirleyeceği bir ay tatil yapabilir.

Mutat toplantı yeri dışında toplanılmasının zorunlu olduğu durumda üyelere önceden bilgi vermek kaydıyla belediye hudutları dâhilinde meclis başkanının belirlediği yerde toplantı yapılır. Ayrıca, toplantının yeri ve zamanı mutat usullerle belde halkına duyurulur. Büyükşehir belediye başkanı, hukuka aykırı gördüğü belediye meclisi kararlarını, yedi gün içinde gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere belediye meclisine iade edebilir. Yeniden görüşülmesi istenilmeyen kararlar ile yeniden görüşülmesi istenip de büyükşehir belediye meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ısrar edilen kararlar kesinleşir. Büyükşehir belediye başkanı, meclisin ısrarı ile kesinleşen kararlar aleyhine idarî yargıya başvurabilir. Kararlar, kesinleştiği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde mahallin en büyük mülkî idare amirine gönderilir. Mülkî idare amirine gönderilmeyen kararlar yürürlüğe girmez. Mülkî idare amiri hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine on gün içinde idarî yargı mercilerine başvurabilir (5216 s.k. Md. 14).

Meclis üyeliğinin sona ermesi:

Meclis üyeliği, ölüm ve istifa durumunda kendiliğinden sona erer. Meclis üyeliğinden istifa dilekçesi belediye başkanlığına verilir ve başkan tarafından meclisin bilgisine sunulur. Özürsüz veya izinsiz olarak arka arkaya üç birleşim günü veya bir yıl içinde yapılan toplantıların yarısına katılmayan üyenin üyeliğinin düşmesine, savunması alındıktan sonra üye tam sayısının salt çoğunluğuyla karar verilir. Belediye meclisi üyeliğine seçilme yeterliğinin kaybedilmesi durumunda, valinin bildirmesi üzerine Danıştay tarafından üyeliğin düşmesine karar verilir (5393 s.k. Md. 29).

Meclisin feshi:

Belediye meclisi;

- Kendisine kanunla verilen görevleri süresi içinde yapmayı ihmal eder ve bu durum belediyeye ait işleri sekteye veya gecikmeye uğratırsa,
- Belediyeye verilen görevlerle ilgisi olmayan siyasî konularda karar alırsa,

İçişleri Bakanlığının bildirimi üzerine Danıştay'ın kararı ile feshedilir.

İçişleri Bakanlığı gerekli gördüğü takdirde meclisin feshine dair bildirim ile birlikte, karar verilinceye kadar meclis toplantılarının ertelenmesini de ister. Danıştay, bu hususu en geç bir ay içinde karara bağlar. Bu şekilde feshedilen meclisin yerine seçilen meclis, kalan süreyi tamamlar (5393 s.k. Md. 30).

2.5.1.2. Büyükşehir Belediye Başkanı

Büyükşehir belediye başkanı, büyükşehir belediye idaresinin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Büyükşehir belediye başkanı, ilgili kanunda gösterilen esas ve usullere göre büyükşehir belediyesi sınırları içindeki seçmenler tarafından doğrudan seçilir.

Büyükşehir belediye başkan vekili, Belediye Kanunundaki usullere göre belirlenir. Ancak, büyükşehir kapsamındaki ilçe ve ilk kademe belediye başkanları büyükşehir belediye başkan vekili olamaz.

Büyükşehir ve büyükşehir kapsamındaki ilçe ve ilk kademe belediye başkanları görevlerinin devamı süresince siyasi partilerin yönetim ve denetim organlarında görev alamaz; profesyonel spor kulüplerinin başkanlığını yapamaz ve yönetiminde bulunamaz (5216 s.k. Md. 17).

Büyükşehir belediye başkanının görev ve yetkileri şunlardır (5216 s.k. Md. 18):

- a) Belediye teşkilatının en üst amiri olarak belediye teşkilâtını sevk ve idare etmek, beldenin ve belediyenin hak ve menfaatlerini korumak,
- b) Belediyeyi stratejik plâna uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi hazırlamak ve uygulamak, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini belirlemek, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak,
- c) Büyükşehir belediye meclisi ve encümenine başkanlık etmek, bu organların kararlarını uygulamak,
- d) Bu Kanunla büyükşehir belediyesine verilen görev ve hizmetlerin etkin ve verimli bir şekilde uygulanabilmesi için gerekli önlemleri almak,
- e) Büyükşehir belediyesinin ve bağlı kuruluşları ile işletmelerinin etkin ve verimli yönetilmesini sağlamak, büyükşehir belediyesi ve bağlı kuruluşları ile işletmelerinin bütçe tasarılarını, bütçe üzerindeki değişiklik önerilerini ve bütçe kesin hesap cetvellerini hazırlamak,
- f) Büyükşehir belediyesinin hak ve menfaatlerini izlemek, alacak ve gelirlerinin tahsilini sağlamak,
- g) Yetkili organların kararını almak şartıyla, büyükşehir belediyesi adına sözleşme yapmak, karşılıksız bağışları kabul etmek ve gerekli tasarruflarda bulunmak,
- h) Mahkemelerde davacı veya davalı sıfatıyla ve resmî mercilerde büyükşehir belediyesini temsil etmek, belediye ve bağlı kuruluş avukatlarına veya özel avukatlara temsil ettirmek,
- i) Belediye personelini atamak, belediye ve bağlı kuruluşlarını denetlemek,
- j) Gerektiğinde bizzat nikâh kıymak,
- k) Diğer kanunların belediye başkanlarına verdiği görev ve yetkilerden büyükşehir belediyesi görevlerine ilişkin olan hizmetleri yerine getirmek ve yetkileri kullanmak,
- l) Gerektiğinde görev ve yetkilerinden bir veya birkaçını ilçe veya ilk kademe belediye başkanına

devretmek,

m) Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürhürlerle ilgili faaliyetlere destek olmak üzere özürhür merkezleri oluşturmak,

Büyükşehir belediyelerinin 7 nci maddeye göre ilçe ve alt kademe belediyelerine görevlerini devretmeleri için büyükşehir belediye başkanının uygun görüşü aranır.

Belediye başkanlığının sona ermesi:

- Belediye Kanunundaki hükümler saklı kalmak kaydıyla büyükşehir belediye meclisinin feshine neden olan eylem ve işlemlere katılan büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediye başkanlarının görevlerine Danıştay kararıyla son verilir (5216 s.k. Md. 19).

Belediye başkanınca meclise sunulan bir önceki yıla ait faaliyet raporundaki açıklamalar, meclis üye tam sayısının dörtte üç çoğunluğuyla yeterli görülmezse, yetersizlik kararıyla görüşmeleri kapsayan tutanak, meclis başkan vekili tarafından mahallin mülkî idare amirine gönderilir. Vali, dosyayı gerekçeli görüşüyle birlikte Danıştay'a gönderir. Yetersizlik kararı, Danıştay'ca uygun görüldüğü takdirde belediye başkanı, başkanlıktan düşer (5393 s.k. Md. 26).

2.5.1.3. Büyükşehir Belediye Encümeni

Büyükşehir belediye encümeni, belediye başkanının başkanlığında, belediye meclisinin kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği beş üye ile biri genel sekreter, biri malî hizmetler birim amiri olmak üzere belediye başkanının her yıl birim amirleri arasından seçeceği beş üyeden oluşur.

Belediye başkanının katılmadığı toplantılarda, encümen toplantılarına genel sekreter başkanlık eder (5216 s.k. Md. 16).

Belediye encümeninin görev ve yetkileri şunlardır (5393 s.k. Md. 34):

- a) Stratejik plân ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesin hesabı inceleyip belediye meclisine görüş bildirmek,
- b) Yıllık çalışma programına alınan işlerle ilgili kamulaştırma kararlarını almak ve uygulamak,
- c) Öngörülmeyen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek.
- d) Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak,
- e) Kanunlarda öngörülen cezaları vermek,
- f) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarının anlaşma ile tasfiyesine karar vermek,
- g) Taşınmaz mal satımına, trampasına ve tahsisine ilişkin meclis kararlarını uygulamak; süresi üç yılı geçmemek üzere kiralanmasına karar vermek,

- h) Umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek,
- i) Diğer kanunlarda belediye encümenine verilen görevleri yerine getirmek.

Encümen toplantısı (5393 s.k. Md. 35):

Belediye encümeni, haftada birden az olmamak üzere önceden belirlenen gün ve saatte toplanır. Belediye başkanı acil durumlarda encümeni toplantıya çağırabilir. Encümen üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve katılanların salt çoğunluğuyla karar verir. Encümenin 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu uyarınca ihale komisyonu olarak yapacağı toplantılarda da bu hüküm geçerlidir. Oyların eşitliği durumunda başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır. Çekimser oy kullanılamaz. Encümen gündemi belediye başkanı tarafından hazırlanır. Encümen üyeleri, başkanının uygun görüşü ile gündem maddesi teklif edebilir. Belediye başkanı tarafından havale edilmeyen konular encümende görüşülemez. Encümene havale edilen konular bir hafta içinde görüşülerek karara bağlanır.

Alınan kararlar başkan ve toplantıya katılan üyeler tarafından imzalanır. Karara muhalif kalanlar gerekçelerini de açıklar. Encümen başkan ve üyeleri, münhasıran kendileri, ikinci derece dâhil kan ve kayın hısımları ve evlatlıkları ile ilgili işlerin görüşüldüğü encümen toplantılarına katılamazlar.

2.5.2. Büyükşehir Belediyesi Teşkilatı

Büyükşehir belediyesi teşkilâtı; norm kadro esaslarına uygun olarak genel sekreterlik, daire başkanlıkları ve müdürlüklerden oluşur. Birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi büyükşehir belediyesi meclisinin kararı ile olur. Büyükşehir belediyesinde başkan yardımcısı bulunmaz. Hizmetlerin etkili ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için, genel sekretere yardımcı olmak üzere, nüfusu üç milyonun üzerindeki büyükşehir belediyelerinde en fazla beş, diğerlerinde en fazla üç genel sekreter yardımcısı atanabilir. Büyükşehir belediyesinde hizmetlerin yürütülmesi belediye başkanı adına onun direktifi ve sorumluluğu altında mevzuat hükümlerine, belediyenin amaç ve politikalarına, stratejik plânına ve yıllık programlarına uygun olarak genel sekreter ve yardımcıları tarafından sağlanır. Büyükşehir belediyesi personeli büyükşehir belediye başkanı tarafından atanır. Personelden müdür ve üstü unvanlı olanlar ilk toplantıda büyükşehir belediye meclisinin bilgisine sunulur. Genel sekreter, belediye başkanının teklifi üzerine İçişleri Bakanı tarafından atanır (5216 s.k. Md. 21-22).

3. E-DEVLET VE E-BELEDİYE

Çalışmanın bu aşamasında, Dünya ve Türkiye'de e-devlet ve e-belediye kavramlarının gelişim süreci incelenecektir. Türkiye'deki sürecin önündeki sorunlar ve e-dönüşümün başarı ile uygulandığı takdirde sosyo-ekonomik yaşama getireceği kazanımlar üzerinde durulacaktır.

3.1. Dünya ve Türkiye'de E-Devlet Dönüşüm Süreci

20 nci yüzyılın ekonomik, politik, sosyal ve mekânsal yapısına etki eden birçok faktör olmuştur. Bunların başında da sanayileşme ile birlikte artarak devam eden kentleşme ve enformasyon teknolojileri temelinde yükselen teknoloji devrimi gelmektedir.

Sanayileşme, kentleşme ve bilişim devrimine; birbirini takip eden ve özünde kendinden sonraki süreçleri üreten kavramlar olarak bakılmalıdır. Son yüz elli yıldır sanayileşme ile başlayan ve günümüzde de yüksek teknolojilerin kullanımı ile doruk noktaya ulaşan uluslar üstü dönüşümün izlerini birbiri içinde sürerek değerlendirmek gereğinden hareketle gelinen aşamayı belirli bir tarihi kronoloji içerisinde irdeleme gereği vardır.

Çalışmanın bu bölümünde; konuyu toplumsal ve sosyal boyutuyla ele alıp, beşeri âlemin yaşadığı dönüşümü yaşanan çevre ile ilişkilendirmek amacıyla; sanayileşme ve kentleşme sürecinden başlayarak genel bir değerlendirme yapılacaktır. Yaşanan süreçlerin Türkiye özelinde yansımaları nasıl olmuştur? sorusuna da cevap aranacaktır.

Bugünkü manada kentlerin ve kentsel yaşamın ekonomik büyüme, ilerleme kavramlarını da içinde barındıracak şekilde sosyal yaşam alanı olarak gelişmeleri sanayileşme sürecinin bir ürünüdür. Sanayi kenti ile sanayi öncesi kentlerin arasında iki temel farklılığın olduğu söylenebilir. Bunlardan ilki nüfus yoğunlaşması, diğeri de kentsel yaşamın getirdiği ve insanların kent yaşamı ile bütünleşmesini ifade eden ve aitlik kavramı ile beslenen kentleşme olgusudur (Eş, 2003: 4).

Yaşanan kentsel devrim birçok sorunu da beraberinde getirmiş; kentler; aşırı nüfus yığılması, sağlıksız yaşam koşulları, işsizlik ve ekonomik gelişmenin yetersizliği, ulaşım ve gürültü-çevre kirliliği gibi sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır.

Sanayileşme süreci ekonomik bakımdan ticaret ve imalat üzerinde önemli bir artışa sebep olurken, sosyolojik olarak da kentleri ve kentsel yaşamı toplumsal ilişkiler bağlamında yeni bir oluşum ekseninde dönüştürmüştür. Öyle ki politik ve ekonomik gücün buralarda yoğunlaşması neticesinde bir kısım kentler büyük metropollere dönüşerek, kendi ülkelerinde olduğu kadar uluslar arası alanda da önemli güç ve kontrol merkezi haline gelmişlerdir.

Türkiye ise, daha çok dış dinamiklerin etkisiyle 1950'li yıllarla birlikte bu yapısal değişiklik sürecine girmiştir. “Bu sürecin itici gücünü oluşturan sanayileşme, toplumsal gelişmenin önemli göstergelerinden biri olan kentleşme olgusunun da belirleyicisi olmuştur” (Alada, 1995: 1). Batıda olduğu gibi sanayileşmenin ülke genelinde yarattığı imkân ve ürettiği problemler de tüm Dünya'daki sürece benzerlikler göstermektedir. Aradaki tek fark bu süreci Türkiye'nin batıdakinden daha sonra

yaşamadır.

Sanayileşme sürecinden sonra Dünya konjonktüründe köklü dönüşümlere yol açan ikinci olgu ise bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişimine paralel olarak ortaya çıkan teknoloji devrimidir. Devamlı olarak değişen ve kendisini tekrar üretebilen bilişim teknolojisinin devletler ve toplumsal yapılar üzerindeki etkisi sanayi devriminkinden daha hızlı ve büyük olmaktadır.

Sanayileşme sürecini tamamlamış toplumlarda sanayi ötesi toplum ya da bilgi toplumu olarak tanımlanan yeni bir yapılanmanın ortaya çıktığı görülmektedir. Bilgi teknolojilerinin kullanımı ve küresel yeniden yapılanma süreci kentlerin ve toplumların da önemli dönüşümler geçirmesine sebep olmuş, adeta ikinci bir kentsel ve toplumsal devrimin yaşandığı bilişim çağının ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Bu dönüşümü tetikleyen faktörleri şu şekilde sıralayabiliriz (Eş, 2003: 2):

- ✓ Dünya ekonomisindeki yapısal değişimler; güç dengesinin Atlantik'ten Pasifiğe kayması, piyasaların globalleşmesi ve artan küresel rekabet, Doğu Avrupa'daki sosyalist bloğun çözülmesi, liberal pazar ekonomilerinin hâkimiyeti,
- ✓ Teknolojik değişim; mega teknolojileri gelişmesi,
- ✓ İstihdamın sektörel dağılımında değişim,
- ✓ İşgücünün nitelik bakımından değişimi; nitelikli işgücüne talebin artması, eğitimin artan önemi, işgücünün yaş ortalamasının yükselmesi, mesleklerin yapı ve niteliklerinde değişim,
- ✓ Yönetim ve organizasyondaki değişimler; yönetim kavramında değişim ve endüstriyel demokrasi, Japon yönetim sisteminin etkisi, yönetimde esneklik ve esnek uzmanlaşma,
- ✓ Globalleşme,
- ✓ Dünya politik haritasının değişmesi,
- ✓ 70'li yıllardan itibaren dünya finans pazarının hızla değişmesi, finansın globalleşmesi,
- ✓ Şirket aktivitelerinin globalleşmesi,
- ✓ Ekolojik dengelerin ulusal sınırlardan bağımsız tehdit altında olması ve bu dengenin korunması gereğinin uluslararası bir sorun haline gelmesidir.

İletişim teknolojisi üzerinde yükselen bilişim teknolojisi toplumları ve kültürel değerleri de etkileme ve değiştirme gücüne sahiptir. Devletleri bilgi devletine, toplumları da bilgi toplumuna doğru dönüşüme zorlamaktadır.

“Bilgi toplumu bir hedeftir. Bilişim teknolojisinin dinamik yapısı bu hedefin sürekli olarak değiştirilmesini ve geliştirilmesini gerektirmektedir. Bilgiye sahip olmanın önem kazanması; globalleşme; bilişim sektörünün doğuşu; sivil toplum kuruluşlarının etkinliği ve örgütlü toplumun güçlenmesi; kişinin merkezi konuma gelmesi; bilgisayarlaşma; yaşam boyu öğrenimin kaçınılmaz olması, günümüz toplumsal ve kurumsal yapılarının temel hedefi olarak algılanan bilgi toplumunun temel özelliklerini oluşturmaktadır” (Öner ve Yıldırım, 2004: 2).

Bilgi toplumu düşüncesi büyük ölçüde sanayi ötesi toplum tartışmalarından çıkarılmaktadır. Bu

toplum düzeninde, bilgi farklı formlarda gelişmiş ekonomileri şekillendiren, işin ve üretimin niteliği kadar mesleki yapıları etkileyen önemli bir güç olarak tanımlanmaktadır. Bilgi piyasada alınıp satılan bir mal olarak görülmektedir. Bilginin ticarileşmesi modern ekonominin tamamen yeni bir sektörün oluşumuna neden olmuştur. Bu temel düşüncenin kaynağı yeni bilgi teknolojisidir. Kültürün değişmesinden, tele-kent, tele-ev ve bilgisayar esaslı mübadeleye kadar pek çok yeniliğin ortaya çıkmasına yol açan yeni teknolojilerin etkilemediği alan kalmamıştır (Eş, 2003: 1).

Yeni bilgi teknolojileri arasında; bilgisayar ile bilgisayarın iletişim ve etkileşim maksadıyla kullanıldığı internet kavramı en fazla üzerinde durulan ve birçok kazanımın elde edildiği bilgi işlem araçlarıdır (Apan, 2004: 1). İnternetin temelde iki önemli fonksiyonunun olduğu söylenebilir. Bunlardan ilki bilgi kaynağı olması, diğeri de iletişim aracı olmasıdır. Zaman tasarrufu sağlaması ve ekonomik olması da diğeri önemli faydalarıdır. İnternet ilk olarak askeri amaçlarla daha sonra özel sektör tarafından iş yaşamında kullanılmıştır. Özel sektördeki firmaların bilişim uygulamalarından sağladığı faydalar özellikle maliyetlerdeki azalma ve kârdaki artış olarak ortaya çıkmıştır. Kamusal alanda kullanımı ise özel sektördeki başarılı uygulamaların sonrasında olmuştur.

Her çeşit bilginin ve verinin, çok az maliyetle ve hızlıca elde edilebildiği, dağıtılabildiği, bireylerle kurumlar arasındaki mal ve hizmet alma ilişkisinin sanal ortamlarda gerçekleştiği bilişim çağı, geleneksel kamu yönetiminin hizmet üretme ve sunma yöntemleri için de yeni bir anlayış getirmiştir. Bu da, elektronik devlet (e-devlet) modelidir (Kösecik ve Karkın, 2004: 119).

Elektronik devlet ile ifade edilmek istenen sanal bir devlet değildir. Bilgiyi işleyebilen, üretebilen, depolayan, paylaşan ve paylaşım kültürünün yayılmasını destekleyen, sunduğu hizmetlerde etkinliği ve verimliliği esas alan, kurumsal yapılanmasını ve iş süreçlerini bilişim teknolojilerini kullanarak dönüştürmüş, vatandaş odaklı ve katılımcı bir devlet yapısına vatandaşıyla birlikte bütünsel dönüşümünü ifade etmektedir. Yeniden yapılanma olarak da adlandırılan bu dönüşüm, devletin “hizmet talep eden vatandaş” zihniyetinden “hizmet sunulan vatandaş” anlayışına yöneldiği yeni bir kamu yönetim modelidir (Ergun, 2004: 140).

Yeniden yapılanmanın dört temel koşulu vardır (Çelik, 2003: 155):

- ✓ Bilgi ve iletişim teknolojileri yardımıyla kamu yönetiminin yeniden yapılandırılmasının birinci koşulu, vatandaşları müşteri olarak görme yaklaşımının kamu çalışanlarına benimsetilmesidir,
- ✓ İkinci koşul, yapılacak düzenlemelerin daha az harcama ile daha çok iş yapmak üzerine kurulması ilkesinin benimsenmesidir,
- ✓ Üçüncü koşul, verilecek hizmetlerde açıklık ilkesinin benimsenmesidir,
- ✓ Dördüncü koşul ise, başta sistemi çalıştıracak olan kamu personelinin yeni sisteme uyumunu sağlayacak eğitim programları olmak üzere, kullanıcıları okuryazarlığının artırılması, bilinçlendirilmesi ve sisteme güven duymalarının sağlanması için gerekli çalışmalara süreklilik kazandırılmasıdır.

E- Devlet yapılanması; sanayi devriminin bir sonucu olarak ortaya çıkan klasik yönetim

anlayışının teknolojinin gelişmesi ile birlikte daha da artan ve çeşitlenen halkın hizmet taleplerine cevap vermedeki etkisizliğini, verimsizliğini, hantallığını, içe kapanıklığını, kırtasiyecilik ve merkeziyetçi yapısını aşmayı amaçlayan bir olgudur. E-devletin diğer bir işlevi ise işlem maliyeti ve sürelerini azaltmasıdır. Devlet kendi iş süreçlerini bu sayede daha ucuza, daha kaliteli ve daha kısa sürede yapabilecektir. Görevlerin ve sunulan hizmetlerin yürütülmesi için gerekli olan kâğıda dayalı işler, hem birim işlem süresini uzatmakta hem de maliyetleri ve dolayısıyla kamu cari harcamalarını artırmaktadır (Yücedür, 2003: 2).

1996 yılından itibaren kamu cari harcamalarının GSMH (Gayri Safi Milli Hâsıla)'ya oranının arttığı görülmektedir:

Çizelge 1. Cari Harcama/GSMH Oranındaki Değişimler(%)

Yıl	1995	1996	1997	1998	1999
Cari Har./GSMH	8.2	8,6	9,4	9,7	10,9

Kaynak: DPT, Temel Ekonomik Göstergeler, Eylül 2000 Kaynak: DPT, s.84

Özellikle son zamanlarda birçok akademik çevre ve sivil toplum kuruluşları tarafından da dile getirilen kamu yönetiminin bilişim tabanlı yeniden yapılanması tartışmaları kamusal alanda yaşanan sorunların bilgi çağı normlarında çözümünü öngörmektedir. Türkiye'de de devlet bürokrasisinin yeniden yapılması ve bilgi toplumuna dönüşüm konuları üzerine çeşitli platformlarda tartışmalar yapıp, bilimsel çalışmalar sunulmaktadır. 10–12 Mayıs 2002 ve 2004 tarihlerinde düzenlenen 1 nci ve 2 nci Bilişim Şuraları e- devlet yapılanmasının ülke ölçeğinde gerekliliğine işaret eden ve bu sürecin nasıl ilerlemesi gerektiği konusunda tespitlerde bulunulan önemli organizasyonlar olarak gözükmektedir.

“Birçok ülkede devletin veya kamunun yeniden yapılandırılması çalışmaları başlamış ve dijital devrimden rekabet avantajı sağlamayı hedefleyen pek çok gelişmiş ülkenin (ABD, Japonya, Singapur, İngiltere ve Kanada) ulusal enformasyon altyapılarını geliştirdiklerini ve bu temel üzerine 2000'li yılların ilk beş yılı içinde e-devlete geçiş süreçlerini tamamlamak üzere çok ciddi çalışmalar yürüttükleri görülmektedir. Nitekim ABD'de geliştirilen enformasyon altyapısı daha şimdiden halkın %50'sinin internete erişimini olanaklı kılmaktadır” (Canman, Ertekin ve Diğerleri, 2002: 314).

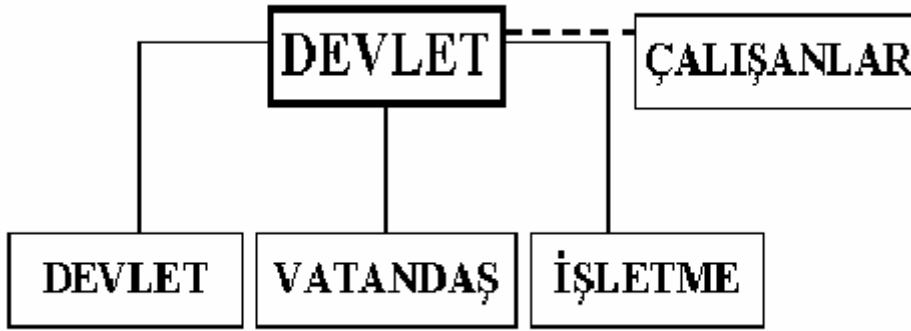
Kamu yönetiminde bilgisayar ve internet uygulamalarının gelişmesiyle birlikte devlet (kamu)-vatandaş-işletme ve çalışanlar arasındaki ilişkiler yeni bir boyut kazanmış daha etkileşimli ve birbirine bağımlı hale gelmiştir.

Elektronik ortamdaki bu yeni etkileşimler;

- Devlet-vatandaş arası (Government-to Citizen) ilişkiler,

- Devlet- işletme arası (Government-to Business) ilişkiler,
- Kamu birimleri arasındaki (Government-to Government) ilişkiler,
- Devlet-çalışanlar arası ilişkiler (Government-to Employee) olmak üzere dört temel E-Devlet etkileşim alanına dayanmaktadır (Erdal, 2003: 2).

Şekil 1. Devlet-Vatandaş Şeması

Türkiye'nin bu dönüşüm sürecinin neresinde olduğunu anlamak için; kamu yönetiminin ve toplumun geçirdiği değişim sürecinin incelenmesi ve sayısal veriler ışığında kıyaslamalar yapılması gereği bulunmaktadır.

Türkiye'nin sanayi devriminin etkilerini ilk defa hissettiği ve yönetsel yapılanmasında birtakım değişikliklere gittiği dönemler 19'ncü yüzyılın ikinci yarısına rastlar. Kentlerdeki büyüme ve altyapı sorunlarının kendini göstermeye başlaması bu tarihlerde olmuştur. Cumhuriyet dönemine kadar yönetimin bu sorunlara çözüm arayışları batıdan kopya edilen kurumların devreye sokulması ekseninde devam etmiştir. Adına reform ve ya ıslahat denilen bu çalışmalardan birçok sebepten ötürü fayda sağlanamadığı görülmektedir. Osmanlıya göre daha demokratik sayılabilecek batı toplumlarından alınan bu örneklemelerin monarşik imparatorluk yapısı içerisine yerleştirilmesi hayli güç olmakla birlikte, savaşlardan başını kaldıramayan ve etkinliğini kaybetmiş yönetim içerisinde gösterdiği yararlıkta göreceli ve cılız olmuştur. Cumhuriyet idaresinin Osmanlı'dan aldığı iki önemli miras vardır. Bunlardan birincisi merkezi yönetim kültürü diğeri de demokrasi içeriğinden yoksun bir yerel yönetim anlayışıdır (Ortaylı, 1990: 64). Cumhuriyetin ilanı ile birlikte başlayan dönemde ülke genelindeki sorunlara devletçilik zemininde çözümler üretilmeye çalışıldığı, yerelleşme ve demokratikleşme çabalarının kâğıt üzerinde pratiğe geçirilemeden kaldığı görülmektedir. Cumhuriyet dönemi yönetim kadrosu için önceliğin yeni Türkiye Cumhuriyeti'nin yeniden imarı ve inkılâpların yerleştirilmesi olduğu söylenebilir. Aynı dönemde; kentleşme oranının düşük seyretmesi, toplumun daha çok kırsalda yaşaması, toprakların

küçölerek içinde sadece Türk çoğunluğun yaşadığı alanın kalması yöneticileri kısmen de olsa ağırlaşan sorunlarla uğraşmaktan kurtarmıştır. Bu sürecin tersine bir ivme kazanarak ölke gündemine oturmasını sağlayan süreç 1950'li yıllarda başlamıştır. Bu dönemden itibaren kırdan kente başlayan yoğun göç dalgası ve yeterli seviyede sanayileşememenin getirdiğı sıkıntılar kendini göstermeye başlamıştır (Alada, 1995:1). Kamu yönetiminin bu sıkıntıları aşma adına yaptığı kısmi reformlar bütünsel bir yaklaşımla ele alınmadığı, devletin yönetsel yapısını ve iş görme şeklini değıştirmeyi öngörmediğinden başarısız olmuştur. Artan nüfus yoğunluğu ve hızlanan sanayileşme süreci neticesinde çoğalan sorunlara devletin yerinde çözümler üretememesi yönetsel manada devleti bir açmazla karşı karşıya getirmiştir. Akademik, bürokratik ve politik çevrelerde değışim ve yeniden yapılanma çok sık dile getirilir olmuştur.

1980'li yıllarla birlikte kamuda biraz da olsa merkezizyetçilik anlayışın yerel idareler lehine frenlendiğı bir döneme girilmiştir. Kamu idaresinde asıl tekleyen şeyin bizzat kamu bürokrasisinin kendisi ve iş yapama kültürü olduğunun anlaşılması sonucunda devletin yeniden yapılanması ve güncel şartlarda yeni bir tanımının yapılması çalışmaları hız kazanmıştır. Bu bölümün başında belirtilen dış dinamiklerin de etkisiyle kamu bürokrasisi adına olumlu gelişmeler yaşanmaya başlamıştır.

Aslında kamunun yeniden yapılandırılması ile ilgili çalışmalar yıllar öncesine dayanmaktadır. 1966 yılında tamamlanan Merkezi Hükümet Teşkilatı Araştırma Projesi (MEHTAP) ve 1991 yılında Türkiye ve Orta Doğı Amme İdaresi Enstitüsü tarafından bitirilen Kamu Yönetimi Araştırma Projesi (KAYA) adlı projeler yardımıyla Türkiye'de kamu yönetiminin yeniden yapılanması çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmaların çoğı araştırma raporu olarak kalmış, uygulanamamıştır (Çelik, 2003: 149).

Proje bazlı çalışmalardan ilki 1997'de başlatılan Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana Planı (TUENA) projesidir. Ulaştırma Bakanlığı'nın koordinatörlüğünde ve TÜBİTAK- BİLTEN sekreteryasında yürütölen proje, enformasyon teknolojisinde durum saptaması yapılarak, dünyadaki eğilimler doğrultusunda altyapı planlaması yapmayı amaçlamıştır.

Türkiye'de ilk olarak bilgi işlem teknolojisinin yönetim alanında kullanılmaya başlanması 1960'lı yılların başlarında olmuştur. 1960-90'lı yıllar kuruluşların kendi bilgi işlem merkezlerini kurarak bu birimlerde muhasebe-personel-bordro işlerini yürüttüğü dönem olarak dikkat çekmektedir (Canman, Ertekin ve Diğerleri, 2002: 322).

1990'lı yıllarla birlikte bilgisayar ve internet gerek kamu sektöründe gerekse toplumsal yaşamda daha sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır. 21 nci yüzyılın başlarında da bu eğilimin artarak devam ettiğı görölmektedir. Özellikle tüm dünya da birçok ölkenin bilişim teknolojilerini kullanarak ekonomik ve toplumsal yaşamda birçok fayda sağlaması Türkiye'deki süreç içinde itici bir güç olmuştur. Küresel sermayenin ulusal devlet sınırlarını demokrasi ve bilişim teknolojileri kullanarak aşma çabalarının da bu süreci hızlandırıcı yönde etkilediğı ileri sürölmektedir.

İster küresel dinamiklerin, ister gelişen teknoloji pazarının etkisiyle olsun yaşanan sürecin yarattığı dönüşüm tüm dünyadaki genel eğilimleri etkilemekte ve bilgi tabanlı yeni bir dünya düzeni

yükselmektedir. Bilgi çağı, bilgi toplumu, bilgi devleti, bilgi ekonomisi gibi kavramlar artı birçok alanda kullanılmakta ve gelişmişlik derecesinin parametreleri olarak sayılmaktadır. Her geçen gün çok sayıda akademik çevre ve araştırma kuruluşu tarafından hazırlanmış değişik ülkelerin bilişim kullanma ve yeterlilik seviyesinin ölçüldüğü raporların yayınlandığı görülmektedir. Bu çalışmalar; elektronik yapılanma ve bilgi yönetimi konularında ülkelere geri besleme imkanı sağlamakta, bu yönde atmaları gereken adımların ne olması gerektiği konusunda vizyon ve strateji geliştirmelerine imkan tanımaktadır.

E-yönetimdeki ulaşılması zor olan bu gelişmeler dünya çapında yöneticileri de cesaretlendirerek başarılarını internet üzerinden istatistiki bilgiler olarak ilan etmelerini sağlamaktadır. Bu şekilde verimliliğin ve organizasyonel başarının artacağı umulmaktadır (International Social Science Review, 2003: <http://web1.epnet.com/>).

Birleşmiş Milletlerce yapılan bir araştırmaya göre de kuruluşa üye 190 ülke arasında en iyi e-devlet hizmeti veren ülkenin ABD olduğu, onu sırayla Avustralya, Yeni Zelanda, Singapur ve Norveç'in izledikleri belirlenmiştir. Türkiye'nin de içinde bulunduğu 190 ülkeden sadece 61'i genel barajı geçebilmiştir. Birleşmiş Milletler Dünya Kamu Kesimi Raporu'na göre ise Türkiye, 2003 e-devlet hazırlık endeksinde, 173 ülke arasında 49 ncu sırada yer almaktadır. Raporda, Türkiye'de her 1000 kişiye 40.7 bilgisayar düştüğünden ve her 1000 kişiden yalnız 72.8'inin internete girebildiğinden söz edilmektedir (Ergun, 2004: 139).

Dünya Ekonomik Formunca hazırlanan “Küresel Bilgi Teknolojisi (2002–2003)” başlıklı raporda da, ülkelerin teknik altyapı göstergeleri, hizmetlerin sunumu ve geliştirilmesindeki durumları, teknoloji üretme yetenekleri, insan sermayesi, hukuksal düzenlemeleri gibi ölçütler değerlendirilerek Türkiye 80 ülke arasında 50 nci sırada gösterilmektedir (Ergun, 2004: 139).

Bilişim sektöründeki gelişmelerden faydalanmak adına Türkiye'nin son yıllarda önemli çalışmalar yaptığı ve Dünya ortalamasının üzerine çıktığı belirtilmektedir. İnternette ilk defa 12 Nisan 1993'te tanışan Türkiye'de son on üç yılda yaşanan gelişmelerle internet kullanıcı sayısının 15 milyona, internete bağlı bilgisayar sayısının da 750 bine ulaştığı İnternet Haftası etkinliklerinde Ulaştırma Bakanlığı bünyesindeki İnternet Kurulu üyesi Doç. Dr. Mustafa Akgün tarafından açıklanmıştır. Açıklanan diğer verilerde; 300 bin kurumsal abone, 500 bin civarında dial-up bağlantıya sahip kullanıcı, 23 bin ADSL bağlantısına sahip okul, 30 bin civarında kablo TV şebekesi üzerinden erişim sağlayan abone olduğu belirtilmektedir. “tr” uzantılı web sayısının 90 bin, “com”, “org” ve “net” uzantılı weblerle birlikte internette Türkiye kaynaklı alan adının 420 bin civarına ulaştığı da vurgulanmıştır. Dünya'da ise 400 milyon civarında internete bağlı bilgisayar, 1 milyonu aşkın internet kullanıcısı, 100 milyona yakın web olduğu tahmin edilmektedir (Hürriyet, 12 Nisan 2006).

Bir Amerikan araştırma firması olan Accenture'ın e-devlet ile ilgili küresel bir araştırma e-devlet gelişiminin son senelerde yavaşlamaya geçtiğini göstermektedir. Tüm ülkeler bazında 2004 yılındaki büyüme %5.6 olarak gerçekleşmiştir. Bu oran 2003 yılında 7.4 iken 2002'de %11.5'tir (Information Management Journal, 2004).

Bilişim teknolojilerinin son yıllarda en fazla kullanılmaya başlandığı alanlardan biri de ticari maksatlı kullanımdır. Türkiye Bankalar Birliği (TBB)'nin, 2003–2004 yılı temmuz-eylül dönemine ilişkin elektronik ticaret istatistiklerine göre kredi kartlarıyla Türkiye'de sanal POS ile yapılan e-ticaret hacmi bu dönemde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 93 oranında artarak toplam 1 milyon 831 bin 760 adet e-ticaret işlemi neticesinde 180.8 milyon liraya yükselmiştir. Sanal kart/sanal kredi kartlarıyla yapılan işlemler ise yüzde 31 artarak 79 bine yükselirken, bu yolla yapılan e- ticaretin hacmi ise yüzde 27'lik büyümeyle 5 milyon lira olarak gerçekleşmiştir (Hürriyet, 04 Aralık 2004).

Bilgisayar ve internet kullanımı ile ilgili durum tespitine yönelik güncel bir çalışma da DİE tarafından 6–12 Haziran 2005 tarihinde yapılan Hane halkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırmasıdır. Araştırma; internet ve bilgisayar kullanımı için 16–74 yaş grubu temel alınarak yapılmıştır. Tespit edilen veriler ülkemizdeki bilişim teknolojilerinin kullanım şekli, kullanıcıların özellikleri hakkında önemli bulgular sunmaktadır:

Yapılan araştırmaya göre; hiç bilgisayar kullanmayanların oranı %77.06, internet kullanmayanların oranı da %82.45 olarak belirlenmiştir. Bilgisayar ve internet kullanımında erkeklerin kadınlara oranla daha önde olduğu görölmektedir. Araştırma evrenindeki bireylerin son üç ay içerisinde bilgisayar kullananların oranı %17.65, internet kullananların oranı ise %13.93 olarak ölçölmüştür. İnternet kullanım oranı dikkate alındığında elde edilen verilerin pek iç açıcı olduğu söylenemez (<http://www.tuik.gov.tr/>).

Nisan-Haziran 2005 döneminde 16–74 yaş grubundaki bireylerin %17.65'i bilgisayar ve %13.93'ü de internet kullanmıştır. Geçen yılın aynı döneminde bilgisayar kullananların oranı %16.8 ve internet kullananların oranı da %13.25 olarak belirlenmişti. Bilgisayar kullananların oranının kentsel yerleşim yerlerinde %23.16, internet kullanım oranı %18.57 olduğu saptanmıştır. Kırsal yerleşim yerlerinde ise bilgisayar kullananların oranı %8.28 ve internet kullananların oranı da %6.05 olarak tespit edilmiştir (Hürriyet, 16 Kasım 2005). Kentlerdeki bilişim altyapısının ve kullanım oranının kırsala göre üç kat daha fazla olduğu görölmektedir. Bunda kentlerdeki bilişim altyapısının daha kuvvetli olmasının ve maddi olanakların da etkisi büyüktür. Cinsiyete göre internet ve bilgisayar kullanımına ilişkin dağılımlarda; genelde %17.65 olan bilgisayar kullanım oranının kadınlarda %11.5'te kalırken, erkeklerde %23.9'a kadar yükseldiğı, internet kullanım oranının ise kadınlar arasında %8.6, erkekler arasında ise %19.3 düzeyinde olduğu görölmektedir (<http://www.tuik.gov.tr/>).

Türkiye'deki 16–74 yaş grubunda bulunan 24 milyon 227 bin kadından 2 milyon 781 binin bilgisayar, 2 milyon 85 binin ise araştırma döneminde internet kullandığı; aynı yaş grubundaki toplam 23 milyon 951 bin erkeğin ise 5 milyon 723 bininin bilgisayar, 4 milyon 627 bininin ise internet kullandığı belirlenmiştir. Toplamda erkek nüfusun bilişim teknolojilerini kadınlara nazaran daha büyük oranda kullandığı görölmektedir. Yapılan çalışmada ortaya çıkan diğer bir tespit eğitim durumu ile bilgisayar ve internet kullanımı arasında sıkı bir bağlantı olduğudur. En çok bilgisayar ve internet kullanan kesimin %69

ve 61.7 ortalama ile üniversite mezunları ile master ve doktora yapanlar olduğu, diğer eğitim gruplarındaki oranın ise azalarak birbirini takip ettiği görülmektedir. Hiçbir okulu bitirmemiş olanlarda bu oran %0.87 ve 0.62 civarlarındadır (<http://www.tuik.gov.tr/>).

Çalışma sahalarına göre yapılan bir diğer değerlendirmede de çalışan ücretli kesim ile öğrencilerin bilgisayar ve internet kullanım oranın diğer sektörlerde çalışanlara göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. En az oranda bu teknolojileri kullananlar ise ev hanımları, emekliler ve serbest meslek sahipleri olmuştur (<http://www.tuik.gov.tr/>).

Araştırma sonuçlarına göre Türkiye'deki ailelerin %11.62'si kişisel bilgisayara, %1.13'ü taşınabilir bilgisayara, %0.14'ü el bilgisayarına, %72.62'si cep veya araç telefonuna, %97.74'ü televizyona, %2.9'u oyun konsoluna sahip olduğu görülmektedir. Söz konusu bilişim teknolojilerinin en az birine sahip aile oranı ise %98.35 olarak hesaplanmıştır (<http://www.tuik.gov.tr/>).

Hane halkı bireylerinin internet kullanım amaçları arasında ilk sırada %90.16 ile bilgi arama ve çevrim içi hizmetler gelmektedir. Kullanıcıların %78.23'ü iletişim amacıyla, %15.95'i mal ve hizmet siparişi vermek, %39.97'si kamu kurum ve kuruluşlarıyla iletişim kurma, %31.71'i eğitim, %22.97'si sağlık gibi nedenlerle internet kullanmaktadır (<http://www.tuik.gov.tr/>).

Özellikle son on yıl içerisinde Türkiye tüm Dünya'da yaşanan gelişmelere paralel olarak bilişim teknolojilerinin dönüştürücü etkisinden faydalanmak için önemli bir irade ortaya koymuştur. Yönetmelik ve toplumsal yapılanmasını bilgi çağı normlarında teşkilatlandırmayı amaç edinen bu çalışmaların hükümet programlarında ve kalkınma planlarında da yer aldığı görülmektedir. Nitekim 18 MART 2003 tarihinde Başbakan tarafından TBMM'ne sunularak güvenoyu alan 59ncu Hükümet Programında; Toplumsal denetim ve katılımın artırılması başlığı altında; Kamu alanındaki “sır” kavramının yeni ve çağdaş bir anlayışla ele alınarak, bilgi edinme hakkı lehine kısıtlanması ve “Vatandaşın Bilgi Edinme Hakkı Kanunu” nun çıkarılması öngörülmüştür. Yine aynı başlık altında; yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanılarak, kamu kuruluşlarının hizmet ve işlemlerinin halka duyurulması suretiyle, yönetimde şeffaflığın sağlanmasının amaçlandığı belirtilmektedir. Kırtasiyecilik, şekilcilik ve verimsizliği azaltılmak için vatandaşa doğrudan hizmet sağlayan alanlarda mevzuat ve idari usullerin sadeleştirilmesi ve kamu kuruluşlarında bilgi ve iletişim teknolojilerinin azami ölçüde kullanılarak, e-Devlet uygulamalarının yaygınlaştırılması hükümet programında ulaşılması amaçlanan diğer hedefler olarak belirlenmiştir (59 ncu Hükümet Programı).

Bakanlar Kurulu'nun 06.06.2000 tarihli ve 2000/684 sayılı Kararı ile kabul edilerek, 07.06.2000 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulan sekizinci beş yıllık kalkınma planında da bilişim teknolojilerinin kullanımı, geliştirilmesi ve dönüşüm sürecinden bahsedilmektedir. Konuyla ilgili başlıca maddeler “Amaçlar, İlkeler ve Politikalar” başlığı altında sıralanmıştır:

Md. 1242. Plan döneminde stratejik sektörlerden birisi olacak bilgi ve iletişim teknolojileri sektörünün

rekabet gücünün artırılmasına öncelik verilecektir.

Md. 1244. Bilgi teknolojisinde Ar-Ge çalışmaları desteklenecektir.

Md. 1246. Bilgi ve iletişim teknolojilerinde, kullanıcıların talepleri dikkate alınarak, teknolojik gelişmelerin ve alt sektörler arasındaki yakınsamanın sağladığı hizmetlere erişimi kolaylaştıracak hukuki, idari ve teknik düzenlemeler hızla gerçekleştirilecektir.

Md. 1247. Bilgi ve iletişim teknolojileri alanında geliştirilecek tüm kurumsal yapılanma modellerinde, devletin kamusal hizmetlerle ilgili görevleri yerine getirirken, teşkilat yapısının küçültülerek fonksiyonel hale getirilmesi ilkesine uygun modeller esas alınacaktır. Etkin çalışacak, uzmanlığı ön plana çıkaran, koordinasyon görevini yerine getirebilecek, kamuoyunu bilgilendiren ve özel sektörün ve sivil toplum örgütlerinin görüşlerini karar süreçlerine yansıtacak, Türkiye'ye uygun kurumsal yapılanma modelleri belirlenecektir.

Md. 1254. Küresel ekonomi içerisinde payı hızla artan elektronik ticaretin geliştirilmesi konusunda kamunun rolü, gerekli teknik ve yasal altyapının oluşturulması olacaktır. Yapılacak düzenlemelerde kullanıcılar ve tüketiciler açısından güvenli bir ortam sağlanmasına, kişisel bilgilerin ve tüketici haklarının elektronik ortamda korunmasına önem verilecektir.

Md. 1257. Kamu kesiminde bilgi altyapısının kurulması ve buna ilişkin politika belirlenmesi konuları, kamunun bilgi çağındaki yeni rolüne uygun bir yaklaşımla ele alınacaktır. Kamunun sahip olduğu bilgiler topluma, açıklık ve şeffaflık ilkelerine göre ulaştırılacaktır.

Md. 1263. Bilgi güvenliği konusunda, teknolojik gelişmeler dikkate alınarak, elektronik ticaretin geliştirilmesi, kişisel bilgilerin korunması konularına önem verilerek, mevcut kurumlarla eşgüdüm içerisinde çalışacak uygun kurumsal yapılanma modeli için gerekli hukuki altyapı hazırlanacaktır (Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı).

Türkiye'de özellikle son yıllarda Dünya'da yaşanan gelişmelerin paralelinde bilgi çağı normlarında toplumsal dönüşümü gerçekleştirmek adına geniş tabanlı ve kapsamlı çalışmalar yapılmaktadır. Diğer pek çok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi ülkemiz de yaşanan sürecin dışında kalmadan ekonomik ve yönetsel yapısını küresel değerlerle entegre etmek ve teknolojinin katma değerinden fayda sağlamak niyetindedir.

Bilişim temelli yapılanma süreci sadece ülke içi bir olgu olarak değerlendirilmemeli, tüm Dünya'da yaşanan küresel bütünleşme ve değişim trendinin ulusal yansıması olarak kabul edilmelidir. Hemen yanı başımızda üyesi olmaya çalıştığımız batı toplumlarının da benzer süreçlerden geçtiği ve bu yönde emek sarf ettiği görülmektedir.

Avrupa Birliği'ni bilgi tabanlı bir ekonomiye taşımak, Araştırma-Geliştirme ve yetişmiş insan gücüne yatırım yoluyla rekabetçi yapılanmayı gerçekleştirmek ve internet'i daha ucuz, daha hızlı, daha güvenli kılarak yaygınlaştırmak üzere Avrupa Komisyonu Haziran 2000'de "e-Avrupa Eylem Planı"nı devreye sokmuştur. Bu girişim daha sonra, AB'nin genişleme süreci de düşünülerek, aday ülkelerinde yararlanabileceği, "e-Avrupa+" adı verilen yeni ve benzer bir planla daha geniş bir çerçeveye oturtulmuştur. 23-24 Mart 2001 tarihinde Stockholm'de yapılan liderler zirvesinde, AB'ye aday ülke konumundaki ülkelerde de bilgi toplumu oluşturma yönündeki eylem planlarını içeren "e-Avrupa+"

girişimi görüşülüp onaylanmıştır. Türkiye'de aday ülke olarak 15-16 Haziran 2001 tarihinde Göteborg'da düzenlenen AB zirvesinde bu girişimdeki yerini almıştır. E-Avrupa+ daha ucuz, daha hızlı ve daha güvenli internet, insan kaynağına yatırım ve internet kullanımını özendirmek olmak üzere üç temel alana yönelmektedir (Canman, Ertekin ve diğerleri, 2002: 331). Aday ülkelere yönelik olarak kapsamı etkisi “**e-Avrupa+**” programında geliştirilen e-Avrupa Programının eylem planı, aslında “**e-Dönüşüm Türkiye**” girişiminin de temel eylem alanlarını oluşturmaktadır. E-Türkiye ile Türkiye'de bilgi toplumunu oluşturmak ve bunu da AB'de bu yöndeki çalışmalarla eşgüdümü sağlayacak kurumsal yapılanmaları da kapsayacak biçimde yapmak hedeflenmektedir (İkinci Bilişim Şurası, 2004).

E-Dönüşüm Türkiye projesine ilk defa 58 nci Hükümet Programında yer verilmiş, projenin koordinasyonu, izlenmesi, değerlendirilmesi ve yönlendirilmesi ile ilgili olarak DPT Müsteşarlığı görevlendirilmiştir. Bu çerçevede ülke çapında gerçekleştirilecek e-Türkiye dönüşümünün kurumlar arası eşgüdümünün sağlanması, stratejilerin belirlenmesi amacıyla DPT bünyesinde Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı teşkilatlandırılmıştır. Ayrıca, 27 Şubat 2003 tarihinde yayımlanan [2003/12 sayılı Başbakanlık Genelgesi](#) ile E-Dönüşüm Türkiye Projesi'nin amaçları, kurumsal yapısı ve uygulama esasları belirlenmiştir. [2003/12 Sayılı Başbakanlık Genelgesi](#)'nde belirtildiği üzere, e-Dönüşüm Türkiye Projesi'nin başlıca hedefi; vatandaşlara daha kaliteli ve hızlı kamu hizmeti sunabilmek amacıyla; katılımcı, şeffaf, etkin ve basit iş süreçlerine sahip olmayı ilke edinmiş bir devlet yapısı oluşturacak koşulların hazırlanması olarak belirlenmiştir (<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/>). E-Türkiye Projesini gerçekleştirmek amacıyla oluşturulan on üç çalışma grubunun yaptığı çalışmalar neticesinde 04 Aralık 2003 tarih ve 2003/48 sayılı Başbakanlık Genelgesiyle E-Dönüşüm Türkiye Projesi KDEP (Kısa Dönem Eylem Planı) uygulamaya konmuştur. Aynı zamanda bir devlet bakanı ve başbakan yardımcısının başkanlığında da E-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu oluşturulmuş, başlıca görevleri de şu şekilde belirlenmiştir:

- Türkiye'nin bilgi toplumuna geçiş çalışmalarının hızlandırılması,
- Başta bilgi ve iletişim teknolojileri politikaları olmak üzere bilgi toplumu strateji ve politikalarının belirlenerek bu alandaki tüm faaliyetlerin bir bütünlük içerisinde yürütülmesi,
- Küresel rekabet koşullarına uyum sağlamak üzere ekonomik ve sosyal dönüşümün gerçekleştirilmesi amacını taşıyan e-Dönüşüm Türkiye Projesi'nin hayata geçirilmesidir. Kurul'un sekretarya hizmetleri DPT Müsteşarlığınca yürütülmektedir.

2003–2004 dönemini kapsayan KDEP (Kısa Dönem Eylem Planı)'nın hazırlık çalışmaları sürecinde yeniden düzenlenen çalışma grupları ve koordinasyonundan sorumlu kuruluşlar aşağıdadır (<http://www.bilgitoplumu.gov.tr/>):

1. Eğitim ve İnsan Kaynakları Çalışma Grubu: Milli Eğitim Bakanlığı
2. Teknik Altyapı ve Bilgi Güvenliği Çalışma Grubu: Ulaştırma Bakanlığı
3. Hukuki Altyapı Çalışma Grubu: Adalet Bakanlığı

4. E-Devlet Çalışma Grubu: Devlet Planlama Teşkilatı
5. E-Ticaret Çalışma Grubu: Dış Ticaret Müsteşarlığı
6. Standartlar Çalışma Grubu: Türk Standartları Enstitüsü Başkanlığı
7. E-Sağlık Çalışma Grubu: Sağlık Bakanlığı
8. İzleme Çalışma Grubu: Türkiye Bilişim Derneği

E-Avrupa programı baz alınarak oluşturulan e-Avrupa+ Projesi kapsamında; AB adayı ülkelerin kendi eylem planlarını hazırlayarak e-Avrupa Programı ile uyumlu bir şekilde belirlenen tarihlere kadar öngörülen çalışmaları tamamlamaları gerekmektedir. Türkiye'nin ise 2006 yılı sonuna kadar kendi ulusal dönüşüm planında belirttiği hedeflere ulaşması, iletişim ve bilişim alt yapısını tamamlayarak, tüm kamu hizmetlerini internet ortamından verebilecek şekilde kendini yapılandırması öngörülmüştür (İkinci Bilişim Şurası, 2004).

Gelinen noktada Türkiye'nin Ulusal Programında belirttiği hedeflere tam olarak varamadığı değerlendirilmektedir. Programın işletilmeye başlandığı tarihten bu yana; hukuksal ve teknolojik alt yapıyı oluşturmak adına olumlu gelişmeler yaşanmasına rağmen internetin yaygınlaşması ve kamunun yeniden yapılandırılması konularında yeterince ilerleme sağlanamamıştır. Birçok akademik çevre ve araştırma kuruluşu tarafından yapılan çalışmalarda elde edilen bilgiler bu tespiti doğrular niteliktedir. 2006 yılına kadar çıkması gereken yasal düzenlemelerin bir kısmının henüz yasalaşmadığı, vatandaşlar arasındaki sayısal uçurumun yeterince kapatılamadığı görülmektedir (Yüce Türk, 2003: 6).

Kamunun yeniden yapılanması konusunda sergilenen bürokratik direnç henüz daha tam anlamıyla aşılamamıştır. Yetişmiş bilişim personeli ve yöneticilerinin eksikliği devam etmektedir. Birçok kuruluşun donanım ve yazılım konularında dışa bağımlılığı sürmektedir. Tek bir ana devlet portalı üzerinden kamusal hizmet verme çalışması henüz tamamlanamamıştır. Kamuda bu yönde devam eden çalışmaların birbirinden kopuk ve dağınık bir şekilde yürütüldüğü görülmektedir. Bilişim sektörünün pahalı bir yatırım olması sebebiyle yöneticiler, çalışanlar, vatandaşlar tarafından konunun yanlış anlaşılması neticesinde zaman ve kaynak israfı kaçınılmaz olmaktadır. E-bireyden e-topluma kadar uzanan bilgi çağı bireylerini yaratmak elbette ki belirli bir süreç alacaktır. Kamusal bürokrasinin bilgi temelinde kendini yeniden üretmesi de aynı süreci gerektirmektedir.

E-yönetimin başarısı için güçlü liderlik vasfı ve vizyonu hayati önem taşımaktadır. Yöneticiler açık bir biçimde vizyonlarını belirlemeli ve buna yönelik motive olmalıdır (Successful E-Government in Singapore, 2004). Konunun topluma indirgenmesi ve sürekli gündemde tutulması da ancak bu yöneticilerin desteği ile olabilecektir.

Bu aşamada değişimin parametrelerinin doğru tespit edilmesi, gerektiğinde değiştirilmesi veya revize edilmesi önem taşımaktadır. Öncü vizyona sahip yöneticilerin desteği ile konunun topluma indirgenmesi ve sürekli gündemde tutulması sağlanmalıdır. Şu ana kadar sürdürülen çalışmalarda tespit edilen aksaklıklar sayısal verilere dayandırılarak gerçekçi bir bakış açısı ile ortaya konulmalı toplumsal uzlaşa ve işbirliği içerisinde hedefler yeniden yapılandırılmalıdır. Ancak bu şekilde beklenen faydanın sağlanabileceği aksi takdirde sorunları daha da kronikleştiği bir sürece girileceği söylenebilir. Bilgi

toplumu yerine bilgi çöplüğüne dönüşmüş bir yapının üreteceği sorunların da şu andakinden daha karmaşık ve zorlu olacağı açıktır.

3.2. Türkiye'de E-Belediye Dönüşüm Süreci ve

E-Belediyenin Gerekçeleri

Günümüz dünyası, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişin temellerinin atıldığı, değişim ve dönüşümlerin inanılmaz bir hızla yaşandığı bir dünya olmuştur (Akgün, 2003: 65). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin, ekonomide, toplum yaşamında ve kültürde kalıcı değişiklikler yarattığı bir süreçten geçilmektedir. Gelişme ve rekabet stratejisini bilgi ekonomisine dayandıran ülkeler; bilim, teknoloji ekseninde mevcut yapılarını yeniden düzenlemekte ve bu ekonominin gereklerine uygun yeni kurumsal yapılar oluşturmaktadırlar (Kösecik, 2004: 119). Bu yeni dönemde hem bireysel düzeyde hem de ülkeler düzeyinde ileri teknoloji bilgisine sahip olanlar, küresel rekabette daha şanslı konuma geleceklerdir. Küreselleşmenin de fiziki altyapısını oluşturan bilgi_iletişim teknolojilerindeki gelişmelerin etkisi öncelikle ekonomi alanında kendini gösterse bile, kültürel, hukuki ve sayısal alandaki yansımalarının da incelenmesi gerekmektedir (Akgün, 2003: 66).

Kamu sektörü de bu gelişmelerden en çok etkilenen alanların başında gelmektedir. Çünkü kamu kurumları hizmet üretmek ve toplumsal ilişkileri düzenlemek amacıyla oluşturulmuş yapılanmalardır ve hala en büyük istihdamcı, en kalabalık ve çeşitli müşteri profiline sahip işletme durumundadırlar.

İletişim ve bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler, küreselleşmenin etkisinde şekillenen yeni dünya düzeni kamusal hizmet sunan birimlerin kendi yapılarını ve iş görme şekillerini de bu değişimlerin paralelinde dönüştürmeye zorlamaktadır (Akgün, 2003: 66). Karar alma süreçlerinin basitleştirilmesi, hizmetlerdeki kalitenin artırılması ve zamanın daha verimli şekilde kullanılması artık günümüz toplumsal yaşamının bir gereği olarak algılanmaktadır.

Modern manada kentlerin sosyal dayanışma ve paylaşımın yaşandığı, ekonomik rantların dağıtıldığı mekânlar haline dönüşmesi, küreselleşme sürecinin de baş aktörleri haline gelmelerini sağlamıştır (Eş, 2003: 4). Dolayısı ile kentler ve kent yönetimleri değişen konjonktürden en çabuk etkilenen, teknoloji yoğun altyapısı ile hizmet üreten kamusal yaşam alanları haline gelmişlerdir.

Yerel idareler içerisinde belediyeler kamu idaresinin vatandaşla en yakın birimleridir. Var olma amaçları mahalli müşterek ihtiyaçları karşılayacak hizmetleri sunmaktır (1982 Anayasa'sı Md.127). Bunu yaparken üstlendiği misyon merkezi idare teşkilatının yapamayacağı veya üretemeyeceği hizmetleri en etkin, hızlı ve verimli şekilde üretmektir. Demokratik anlamda ise halkla etkileşime en açık yönetsel alanlardır. Halkın idareyi kendine yaklaştırma, kaliteli ve iyi hizmet almak maksatlı talebi yönünde oluşmuş birimlerdir.

Son yıllarda yaşanan şehirleşme süreci, bilişim ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişme; hem halkın ihtiyaçlarını ve taleplerini çeşitlendirmiş hem de nitelik olarak farklılaştırmıştır. Belediyeler

artık her geçen gün artan ve karmaşıklıktan taleplerle karşı karşıyadır. Geleneksel iş süreçleri ve yönetim anlayışı ile bu sorunların üstesinden gelinmesinin mümkün olamayacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca bu eksende yapılan merkezi kamu idaresinin içine düştüğü sıkıntılar ortadadır. Hizmetlerin sunumunda verimsizlik, ağır mali harcamalar, israf, denetimsizliğin yarattığı vurgun ve yolsuzluklar, vatandaş memnuniyetsizliği sistemin geldiği dar boğazı açıklar niteliktedir.

Bilgi çağının gerektirdiği kent yaşamını kolaylaştıran planlı ve programlı faaliyetlerin yürütülmesinde belediye ve yerel yönetimlere büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Vatandaşların ve kurumların yerel yönetimlerden beklentileri devamlı artmakta, belediye hizmetlerinde etkinlik ve verimlilik, daha düzenli ve sağlıklı bir çevre öncelikli talepler olarak ortaya çıkmaktadır. Sürekli gelişen bilişim teknolojileri, yerel yönetimlerin çok yönlü hizmet verme ihtiyacı doğrultusunda yeni imkânlar sunmakta ve problemlere uygun çözümler getirebilmektedir (Erdal, 2003: 1)

Yerel idare birimlerinin bu öngörüye sahip olarak kendini ve yapılanmasını bilişim teknolojileri çerçevesinde yeniden yapılandırması ve ürettiği yerel hizmet kavramını yeniden tanımlaması gerekmektedir.

Değişen teknoloji yeniden yapılanmayı gerektiren nedenler arasında birinci sırayı almaktadır. Hizmet alanlarında meydana gelen değişim ve çeşitlenmeler yeni birimlerin kurulmasını, bağlantı yerlerinin değiştirilmesini, bir kısmının da kaldırılmasını gerektirmektedir (Çelik, 2003: 156). Türkiye'de de merkezi yönetime ilişkin pek çok yetkinin ve görevin yasal değişikliklerle yerel yönetimlere aktarılmasının söz konusu olduğu bir dönemde, yerel yönetimlerin bu işin üstesinden gelebilmeleri ve e-devlet dönüşümlerini gerçekleştirebilmeleri için bilişim teknolojileri ile tanıştırılmaları, tanışmış olanların da bu teknolojileri kullanabilme yeteneklerinin geliştirilmesi gerekmektedir (Ergun, 2004: 140).

Kamu kurum ve kuruluşlarında sürdürülmekte olan "e-Devlet" kavramı ile birlikte kamu kurumlarının vatandaşa bakan yönündeki "e" yapılanma devletin bir parçası olan yerel yönetimlerde de sürmektedir. Dolayısıyla; yerelliğin de içeriği yeniden belirlenmekte ve kentler yeni işlevler kazanmakta, bu zorlu değişimin bir gereği olarak bu farklılaşmayı yansıtan etkin kentsel hizmet ağları yerel yönetimlerce oluşturulmaktadır (e-Belediye Raporu, 2004: 6). Türkiye'de de birçok belediyenin modern teknolojilerin imkânlarından faydalanmak maksadıyla internete açıldığı görülmektedir. E-belediye dönüşümünü başarmak amacıyla yapılan bu çalışmaların tamamının amaca hizmet ettiği de söylenemez. Genel olarak bakıldığında gerek yöneticiler gerekse çalışanlar seviyesinde varılmak istenen aşamanın ne olduğunun tam olarak anlaşılmadığı görülmektedir. Yönetimsel kademelerdeki bilgi teknolojilerinin kullanımına karşı ihtiyatlı ve çekingen tavır belediyenin tüm kurumsal yapısını sarabilmektedir. Yaratılacak pozitif sinerjinin öncelikle bilişim vizyonuna sahip yöneticilerden başlayarak tabana doğru yayılması gerekirken, merkeziyetçi bürokrasi geleneğinin sert ve değişime direnen yüzünün burada da kendini gösterdiğini söyleyebiliriz.

Belediyeler genelinde yapılan çalışmalar birbirinden kopuktur. İnternette kurulan web siteleri farklı içerik ve anlayış üzerine kurulmuşlardır. Bu noktada e-devlet dönüşümü kapsamında tüm kamusal hizmetlerin ortak bir platform üzerinden verilmesi, kurumlar arası eşgüdümün sağlanması ve daha önce yapılan alınmalardan faydalanma prensiplerinden sapıldığı görülmektedir. Fırsatını bulan her belediye bir web sitesi kurmakta böylelikle e-belediye olduğunu sanmaktadır. Bilişim teknolojisinin kuruluş aşamasının büyük maliyet gerektirmesi kısıtlı kaynaklara sahip belediyeleri zorlamaktadır. Birçok belediyenin bu yönde oluşturmuş olduğu belirli bir vizyon ve dönüşüm stratejisi olmadığı gibi; bilişim konusunda yetişmiş kalifiye personelin sayısı da yok denecek kadar azdır. E-dönüşümün topluma gereği gibi anlatılmaması kaynaklı sıkıntıların izlerini burada da sürmek oldukça kolaydır. E-dönüşümün ne olduğunu kavramamış bir kamu biriminin bu yönde ne kendi yapısını sağlıklı bir şekilde dönüştürmesi, ne de toplumsal dönüşümü ateşlemesi mümkün görünmektedir (Uçkan, 2003: 309).

Dijital yapılanma aşamasında mevcut sistemin küçük ölçekli belediyeler açısından birtakım olumsuzlular taşıdığı görülmektedir. Bunların bazıları şunlardır:

- Bilişim teknolojisinin yüksek maliyet gerektirmesi ve gelirlerinin düşük olması sebebi ile bu teknolojik maliyeti öz kaynakları ile karşılayamama,
- Düşük gelir ve eğitim gurubuna mensup vatandaşların bu bölgelerde yoğunlaşması,
- Gelir ve eğitim durumu sebebiyle halkın bilişim teknolojisine mesafeli durması (sayısal uçurum),
- Yüksek işsizlik ve özölememiş altyapı sorunları (daha öncelikle özölmesi gereken sorunlar olarak düşünölmektedir),
- Halkın katılım ve yönetimi denetleme konularındaki bilinçsizliği ve isteksizliği,

Büyükşehir Belediye Yönetimlerinin; yeterli maddi kaynak, yetişmiş insan gücü, bilgi altyapısı bakımından daha avantajlı bir konumda olması sebebi ile küçük ölçekli belediyelere oranla e-belediyecilik konusunda daha ileri seviyede oldukları görülmektedir. 15 Nisan 2004 tarihinde açıklanan e-belediye raporunda Türkiye genelindeki belediyelerin bilişim yapılanması ve kullanım düzeyine ilişkin önemli bilgiler sunulmaktadır:

Türkiye'deki belediyelerin bilişim düzeyine ilişkin bazı veriler aşağıda verilmiştir (Toplam 3064 belediye temel alınarak yapılmıştır):

- Türkiye'de belediyelerin %86'sı bilgisayara sahiptir.
- Ülke genelinde belediyelerin %75'i internet erişimine sahiptir.
- Belediyelerin %38'i otomasyon amaçlı yazılım paketi kullanmaktadır.
- Bilgi işlem birimi olan belediye oranı %15'dir.
- Yerel bilgisayar ağı olan belediye oranı %45'dir.
- Belediyelerin %63'ü, bilgisayarı olan belediyelerin ise %73'ü, bir özel şirketten hizmet desteği almaktadır. Piyasadan yüksek oranda hizmet alımı yapılmakta, ancak bu alımlar belediyelerde otomasyon düzeyini yakalama anlamına gelmemektedir.

- Piyasada toplam yaklaşık olarak 200 şirket etkinlik göstermektedir. Şirketlerden en büyük ilk 10'u, bir şirketten destek alan belediyeler toplamının %72'sine hizmet vermektedir.
- Bilgisayara sahip olan belediyeler bütününde otomasyon %44, internet kullanımı %74, yazılım/donanım için firma desteği alma %72'dir.

Belediyelerin iş ve işlemlerde bilgisayar kullanım oranı ise:

Muhasebe	: %70
Bütçe sistemi	: %67
Personel	: %54
<u>Hizmet Yönetimi (Su, kati atık vb.)</u>	: %43
İmar Yönetimi	: %12

(T.B.D, 2004:7)

Bu verilerin ışığı altında belediyelerin çoğunun bilişim teknolojilerinden yeterince faydalanmadığı, yetişmiş uzman personelden yoksun olduğu, sahip olanların da bunu daha çok kayıt ve dokümantasyon amaçlı kullandığı görülmektedir. Hizmet amaçlı kullanımın %43 ile dördüncü sırada yer alması dikkat çekicidir.

Aynı raporda belediyelerdeki bilişim uygulama süreçlerinden beş aşamalı bir süreç olarak bahsedilmektedir (Güler, 2001: 3):

- 1.Bilgisayarlaşma,
- 2.Otomasyon,
- 3.İnternet Kullanıcılığı,
- 4.Web site Kurma,
- 5.Kent Bilgi Sistemine Geçiş

Bu süreç; e-belediyeciliğin; bilgisayar ve donanım yapılanması ile başlayıp kent bilgi sisteminin işletilmesine kadar birbiri üzerine inşa edilen aşamalardan geçerek ideale ulaşacağı varsayımına dayanmaktadır.

Burada otomasyon ile mali işler, su ücreti - vergi tahsilâtı gibi işlerin belli yazılımlar temelinde bilgisayar ortamına geçirildiği ve işlerin bu ortamda yürütüldüğü sistem kastedilmektedir (Güler, 2001:4).

Kent Bilgi Sistemi ile de; yerel yöneticilerin kentsel yaşam kalitesini korumak amacıyla altyapı, yapılaşma, trafik yönetimi, tapu ve kadastro gibi bilgileri merkezi bir bilgisayar ortamında toplanması ve ortak kullanıma sunulmasını amaçlamaktadır. Böylece daha çabuk ve kaliteli bir hizmet verilebilecek, kaçak yapılaşmayı önlemek kolaylaşacak, kent trafiği daha kolay yönetilebilecek, belediyenin emlak ve

evre temizlik vergisi gelirleri artırılabilir. Ayrıca, kente ait bilgiler ve imar durumlarının bu merkeze bağlanacak her bilgisayardan görülebilmesi amaçlanmaktadır (Yıldız, 1999: 13).

E-belediyecilik kapsamında değinilmesi gereken konulardan biri de ismi bazı belediyelerde değışebilmekle beraber beyaz masa uygulamasıdır. Esas olarak bir halkla ilişkiler faaliyeti olan beyaz masa yönetim ile halk arasındaki mesafeyi kısaltmak, zaman kaybını önlemek, vatandaş alacağı hizmet konusunda yönlendirmek maksatlı kurulmuştur. Bazı belediyelerde modern teknolojik aygıtlarla donatılarak ön bir bilgi işlem birimi olma işlevini de üstlenmektedirler.

Türkiye'de yerel yönetimlerle ilgili yapılan çalışmalardan en kapsamlı ve detaylıları olmaları sebebiyle yerelnet ve yerelbilgi projeleri önemli bir yere sahiptir. Yerel Yönetimler Bilgi Tabanı Projesi (YERELBİLGİ Projesi); İçişleri Bakanlığı'nın önerisi üzerine Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) Yerel Yönetimler Araştırma ve Eğitim Merkezi (YYAEM) tarafından hazırlanmış ve proje iki kurum arasında imzalanan bir protokol ile 4 Nisan 2001'den başlayarak yürürlüğe girmiştir. Yerelbilgi Projesi, yerel yönetimlerle ilgili olan verileri elektronik ortamda toplayarak, bu verilerin politika geliştirme ve karar alma sürecine yardımcı olacak şekilde derlenmesi ve bunların analitik sorgulamaya tabi tutulmasını hedeflemektedir (<http://www.adres.gen.tr/>).

Yerelnet ise, Devlet Planlama Teşkilatı ve TODAİE - YYAEM işbirliği ile bir kamu projesi olarak doğmuş ve yürütülmüştür. Ülke yüzeyine dağılmış, çok sayıda ve özerk yerel yönetim birimlerince sürekli edinilen deneyimin ortak iletişim havuzunda paylaşılması gereksinmesi, 2001 yılından bu yana Yerelnet ile karşılanmaya başlanmıştır (Güler, 2001:3).

Site içerisinde:

- 3225 Belediye,
- 81 İl özel idaresi
- 500'e yakın şirket ve iştirak,
- 35.181 köy (14.06.2006 tarihi itibarıyla),
- 1637'den fazla yerel yönetim birliği (02.06.2006 itibarıyla) ile diğer yerel yönetim kuruluşlarına ait bilgiler ve aşağıda belirtilen konu başlıklarında uzman personel tarafından yapılmış araştırmaların sonuçları sunulmaktadır:

Site 2002 yılında yapılan Altın Örümcek Web yarışmasında “En İyi Sivil Toplum Sitesi” grubunda ilk 10'a girerek finalisti arasında yer almış, 2000 yılında da Dünya Bankası tarafından 6 ülkeye (Romanya, Slovakya, Ukrayna, Bulgaristan, Macaristan, Slovenya) en iyi uygulama olarak örnek gösterilmiş ve 4 günlük seminerlerle ülkelerin temsilcilerine tanıtılmıştır. 2003 yılında AB komisyonu tarafından düzenlenen e-Avrupa, e-Devlet Uygulamaları Yarışmasında Yerelnet Portalı finale kalmıştır (<http://www.yerelnet.org.tr/>). 2006 yılı içerisinde siteyi günlük olarak yaklaşık 14165 kişi siteyi ziyaret etmiştir. Sitenin güncelleme ve sürekliliğinin toplam 17 kişi tarafından yapıldığı görülmektedir. Site

içeriğine olan yoğun talep bu çalışmanın ne kadar yerinde bir e-devlet çalışması olduğunu göstermektedir. Merkezi hükümet öncülüğünde faaliyete geçirilen bu projenin yerel yönetimler tarafından sahiplenilmesi ve geliştirilmesi gerekmektedir (<http://www.yerelnet.org.tr/yyaem>).

E-belediye uygulamaları açısından diğer yerel yönetimlere öncülük edecek çalışmalar da mevcuttur. Yalova, Kadıköy Belediyeleri ile İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediyesi bunlara örnek olarak gösterilebilir. Bilgisayarlaşmayla başlayıp kent bilgi sistemine kadar olan kurumsal dönüşüm süreçlerini tamamlayan bu yerel yönetim birimleri e-belediyeciliğin pilot uygulama alanı olarak varsayılmaktadır. Bu bölgelerde yaşayan halkın e-belediyecilik uygulamaları ile önemli kazanımlar elde etmesi diğer bölgelerdeki vatandaşları da belediyesini bu yönde zorlama konusunda motive etmektedir. Bu aşamayı tamamlayan kurumların kentsel hizmetleri sunmadaki etkinliklerinin yükseldiği izlenmekle beraber yönetim ve vatandaş bütünleşmesi yoluyla dinamik bir kent yönetimini olanaklı kıldığı görülmektedir.

Türkiye'deki toplumsal ve kamusal yapılanmanın bilgi çağı değerleri ile bütünleştirilmesi amacıyla yürütülen e-devlet çalışmalarının yerel yönetimler düzeyindeki yansımaları belediyeler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Özellikle 21 nci yüzyıl sonlarından itibaren artarak devam eden merkezi hükümet güdümlü e-dönüşüm çalışmalarının yerel yönetimler tarafından sahiplenilmesi gerekmektedir. Demokratik değerlerle süslenmiş vatandaş odaklı bir kamu yönetim anlayışının yaratılması elbette ki halkın en çabuk ve hızlı etkileşime girebildiği belediyelerin önderliğinde olacaktır. Belediyeler, toplumsal yapıyı daha yakından kavraması sebebiyle tabandan başlayarak öncelikleri belirlemek ve değişimi yönetmek imkânına sahiptirler. Bu noktada; az çok bütün belediyelerde devam eden dönüşüm sürecinin içeriğinin doğru tanımlanıp, vatandaş odaklı iyi belirlenmiş stratejilerle yola devam edilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Aksi takdirde son elli yıldır dile getirilip devlet bürokrasisi tarafından dahi kabul gördüğü halde uygulanamayan dönüşüm ve yeniden yapılanma projeleri gibi hayal olacaktır.

3.3. E-Belediyeciliğin Kazanımları

Belediyeler yerel ölçekte içinden çıktıkları topluma hizmet götürmek maksatlı yapılanmış kamu birimleridir. Dayanağını anayasadan alan ve seçilmiş organlara sahip bu yapıların temsili demokrasi içerisinde merkezi yürütme gücüne oranla farklı bir misyon üstlendikleri kabul edilmektedir. Bu farklılık; kamusal hizmet üretme aşamasında halkla daha çok etkileşimde bulunabilme ve katılımcı demokrasi anlayışını yaşatabilme noktalarında kendini göstermektedir.

Yerel yönetimler sahip oldukları halka yakınlık ve küçük yapılanmış dinamik organizasyon yapıları nedeniyle e-devlet projelerinin hayata geçirilmesi bakımından avantajlı bir konuma sahiptir. E-devlet modelinin vatandaşların katılımıyla anlam kazanacağı yaklaşımı, yerel yönetimlerin adem-i merkezîyetçi koordinasyonu olanaklı kılan yapısı ve doğrudan yurttaşların ihtiyaç ve beklentilerine yönelik hizmet verme misyonu ile uyusmaktadır (Uçkan, 2003: 295).

E-Devlet projesinin önemli bir ayağı olan elektronik belediyecilik ülke kalkınmasına ivme kazandıracak geniş ve önemli bir projedir. Bu proje ile katılımcılık temelinde etkin bir kamu yönetimi anlayışının yerleştirilmesi esas alınmaktadır (Öner, Uğur, 2004:8).

E-Belediye uygulamaları ile kamusal ve toplumsal yaşamda öngörülen gelişmeler kısaca şöyle sıralanabilir (Bulut, 2003: 338):

E-Belediye uygulamaları ile:

- Kırtasiyecilik ve bürokrasi azalacak,
- Kaynaklar daha etkin ve verimli kullanılacak,
- Vatandaş talep ettiği hizmete daha kısa sürede cevap alacak,
- Yöneticilerin karar alma süreçlerine yaptığı katkıyla, güncel ve doğru bilgilerin ışığında hızlı ve etkin karar alınmasını sağlayacak,
- Önemli kararların alınması ve politika üretilmesi aşamasında yol gösterici olacak,
- Uygulamalar hakkında yönetime hızlı ve doğru geri besleme imkânı sağlayarak gerekirse düzeltme fırsatı verecek,
- Yönetimin işlemlerinde şeffaflık artacak, halkın denetim ve yaptırım gücü çoğalacak,
- Yolsuzluklar azalacak,
- Bilgi paylaşımı ve erişilebilirlik sayesinde halkın katılımı artacak,
- Demokrasinin işlemesine katkıda bulunarak, yönetimi güçlendirecek,
- Hizmetler daha etkin ve verimli olarak sunulacak,
- Özel sektör ve diğer işletmelerle bütünleşme neticesinde; iş tekrarları ve koordinesizlik sonucu oluşan mali kayıplar önlenecek,
- Özel sektörle iş birliği artacak, uzmanlık gerektiren işlerin daha kaliteli ve ucuz yapılması veya alınması kolaylaşacak,
- Belediyeler kendisini devamlı yenileyebilen dinamik sistem yapısı sayesinde, oluşan değişimlere hemen adapte olabilecek ve değişim maliyetinden kurtulacak,
- Ani kriz ve dalgalanmalara hızlı ve doğru tepki verilebilecektir.

3.4. E-Belediyenin Önündeki Sorunlar ve Yapılması

Gerekenler

Belediyeler elektronikleşme sürecinde gerek iç dinamikler, gerekse dış yönetsel prosedürler sebebiyle birtakım zorluklar yaşamaktadırlar. Bunlar şu şekilde özetlenebilir (E-Belediye Raporu, 2004: 26-28):

- ✓ Teknik olarak, farklı yapıdaki veri tabanlarının birleştirilmesi ve kurumların sahip olduğu farklı sistemlerin birlikte çalışması sırasında oluşabilecek problemlerin çözüme ulaştırılması (Arifoğlu, 2004: 6),
- ✓ Finansal ve maddi kaynak yetersizliği ve kuruluş aşamasında bilişim teknolojilerinin maliyetinin yüksek olması,
- ✓ Mevzuat gereği devlet bankaları ile çalışma zorunluluğu, bu bankaların e-hizmetlerin verilmesindeki bilişim alt yapı yetersizliği,

- ✓ Bilgisayar ortamında gerçekleştirilen işlemlerin ve alınan kayıtların Mahalli İdareler Müdürlüğü müfettişlerince kabul edilmemesi,
- ✓ Kurum içi personelin değişime karşı gösterdiği direnç, yöneticilerin bilgi ve eğitim eksikliğinden kaynaklı değişime karşı isteksiz davranması,
- ✓ Mevcut belediye mevzuatının bilgi teknolojisi ihtiyaçlarına cevap verememesi,
- ✓ Bilgisayar donanımlarının demirbaş statüsünde kabul edilmesi, bununda gelişen teknoloji karşısında donanım değişim ve güncellemesini zorlaştırması,
- ✓ Teknik personel ve bilişim uzmanı eksikliğidir.

Kentlerde şu an yaşayan ve gelecekte de yaşayacak olan insanların ihtiyaçlarının tespiti ve karşılanabilmesi ile hızla büyüyen ve gelişen kentlerde kentleşmenin takibi ve kontrolü, yatırım ve hizmet çalışmalarının en etkin ve ekonomik koşullarda yerine getirilebilmesi e-belediyecilik uygulamalarının önündeki yukarıda sıralanan sorunların süratli şekilde çözümüne bağlıdır (II. Türkiye Bilişim Şurası, 2004: 13).

E-Belediyeler ulaşılabilir ve verimli yönetim yaratmak ve vatandaşlara ve iş dünyasına yüksek kalitede hizmet vermek için modern bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmalıdırlar. Bunu başarmak için, modern e-Belediyeler mutlaka:

1. Vatandaşlara iletişim kanalları konusunda; dijital kanallar öncelikli seçme opsiyonu verilmeli,
2. Web sayfası/portali'nda değişik kullanıcı gruplarının ihtiyaçlarını karşılamalı,
3. Vatandaşların internet üzerinden demokratik diyalog yoluyla önemli sosyal konular hakkında katılımını sağlamalı,
4. İnternet üzerinden ulaşılan hizmetlerin sayısını artırmalı,
5. Daha kaliteli hizmet vermek için bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanmalı,
6. Diğer kamu ve özel kuruluşlarla elektronik olarak etkileşim halinde olmalı,
7. Kişilik haklarını korumalı ve bilginin güvenliğini sağlamalı,
8. Yönetimdeki verimliliği arttırmak için bilgi ve iletişim teknolojileri için kaynak ayırmalıdır (<http://ec.europa.eu/>).

Yerel yönetimler web sayfalarında birçok yararlı bilgi ve hizmetler sunsalar dahi vatandaşlar bu sayfalara erişemediği ve bu hizmetlerden faydalanamadığı sürece internet Türkiye'de belirli bir azınlığın tekelinde kalacak ve büyük bir olasılıkla yönetsel ve siyasi etkileri de beklenen düzeyde olmayacaktır (Yıldız, 2002: 5).

4. KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NDE E-BELEDİYE UYGULAMALARI İLE İLGİLİ ALAN ARAŞTIRMASI

Burada, Kayseri ili ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin tarihi gelişimi, sosyo-kültürel ve coğrafi konumu açıklanacak daha sonra Kayseri Büyükşehir Belediyesi üzerinde yapılan anket çalışmasının sonuçları değerlendirilecektir.

4.1. Araştırma Alanının Seçimi, Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

4.1.1. Alan Seçimi; Neden Kayseri?

Anadolu'nun, doğu ve batı medeniyetleri arasında bir köprü vazifesi görmesi, bu bölgede Anadolu Medeniyetleri denilen muazzam bir medeniyetin doğmasına neden olmuştur. Bu yüzden tarih boyunca Kayseri, bu medeniyetlerin bir bölümünün gözüktüğü ve Kızılırmak Havzası ile Tuz Gölü arasında kalan Kapadokya'nın, önemli bir yerleşim yeri olma özelliğini korumuştur (<http://www.kayso.org.tr/>). Kayseri, Kültepe Kaniş-Karum'un da ortaya çıkan katlar ve diğer yörelerde yapılan tespitlere göre Eski Tunç, Hitit, Frig Helenistik, Roma Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemlerine ait eserlerden oluşan zengin bir kültürel mirasa sahiptir (<http://www.kayseriliyim.com>). Halen gelişen ekonomisi ile ülkenin ekonomik alanda dönüşümünü sağlayan önemli kentlerinden biridir.

4.1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı: 14 Aralık 1988 tarih ve 20019 sayılı resmi gazetede yayınlanan 3508 sayılı yasa ile Büyükşehir Belediyesi statüsüne alınan ve 23 Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu ile sınırları yeniden düzenlenen Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin; hizmetlerdeki etkinlik ve verimliliği artırmak, halkın yönetim süreçlerine daha geniş katılımını sağlama açısından bilişim teknolojilerinden ne ölçüde faydalandığını ortaya koymaktır.

4.1.3. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma; Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve bağlı birimleri üzerinde gerçekleştirilmiştir.

4.1.4. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada öncelikle bilgisayar ve kaynaklar üzerinden literatür taraması yapılmak sureti ile konunun kavramsal boyutu incelenmiş; daha sonra edinilen bilgiler ışığında Kayseri Büyükşehir Belediyesi özelinde durum tespiti aşaması ile sürdürülmüştür. Araştırmada anket ve mülakat yöntemi birlikte uygulanmıştır.

4.2. Araştırma Alanının Mekânsal ve Sosyo-Ekonomik Özellikleri

4.2.1. Mekânsal Konum

Kayseri ili Türkiye'nin İç Anadolu Bölgesinde yer almaktadır. İlin yüz ölçümü 17.043 km² olup, Türkiye'nin %2.2'sini oluşturmaktadır (DİE 2000 Yılı genel Nüfus Sayımı Sonucu). Kuzeyde Yozgat ve

Sivas, batıda Niğde ve Nevşehir, güneyde Adana güneydoğuda Kahramanmaraş ve doğuda Malatya illeri arasında yer alır (<http://www.yerelbilgi.gov.tr>).

İli, güneyden ve doğudan Orta Toroslar'ın uzantıları; kuzeyden ve batıdan ise geniş bir lav platosu sınırlar. Kayseri il topraklarının yüzde 36,1'i dağlarla, yüzde 14,8'i ovalarla, yüzde 49,1'i gibi büyük bir bölümü ise platolarla kaplıdır. Toprakların % 39.7'si tarım arazisi olan İlin toprak kullanımında en küçük payı, % 8.05 ile orman ve fundalık alan oluşturmaktadır. İl yüzölçümünün yüzde 40'ını tarım arazisi oluşturmaktadır. En düşük arazi oranı ise orman ve fundalık alandır. Kayseri orman yönünden oldukça fakirdir (<http://www.kayseri.gov.tr/>).

Çizelge 2. Kayseri Arazi Dağılımı

Arazi Dağılımı	Miktar (Ha)	Oran (%)
Tarım Arazisi	670. 584	39,76
Çayır Mera	691. 028	40,97
Orman ve Fundalık	135.817	08,05
Tarım Dışı Arazi	194.271	11,22
Toplam	1.691.700	100.00

Kaynak:(http://www.kayseri.gov.tr/tr_index.asp).

Grinwich rasathanesine göre 33 derece 30 dakika doğu boylamı, 38 derece 45 dakika 30 saniye kuzey enleminde bulunan Kayseri'nin denizden yüksekliği 1 050 metredir (<http://www.kayseriliyim.com/>).

4.2.2. Sosyo-Ekonomik Özellikler

4.2.2.1. Ekonomik Yapısı

Kayseri sanayinin ülkemiz sanayisi içinde önemli bir yere sahiptir. Nitekim İstanbul Sanayi Odası'nın her yıl yaptırdığı, “İlk 500 Sanayi Kuruluşu” anketinde (2004) Kayseri'de faaliyet gösteren 16, “İkinci 500” de ise 11 firma yer almıştır (<http://www.kayso.org.tr/>).

Kayseri'den yapılan ve Kayseri Sanayi Odası kayıtlarına giren 2005 yılı ihracatın 700 milyon doları aştığı görülmektedir. Oda kayıtlarına girmeyenlerle birlikte bu rakam, 1 milyar doları aşacağı tahmin edilmektedir. 226 ortaklı Kayseri Serbest Bölgesi tamamlanmış ve üretime geçmiştir. Aynı

zamanda 7 milyon metrekarelik bir alana oturacak üretim amaçlı olan Kayseri Serbest Bölgesinin yapımı devam etmektedir. Üretime geçen ve geçmek üzere olan ve 35 milyon metrekarelik bir alana oturan üç tane Organize sanayi bulunmaktadır. 6 binin üzerinde küçük esnaf ve sanatkârın mal ve hizmet ürettiği 8 tane küçük sanayi sitesi mevcuttur (<http://www.kayso.org.tr/>).

2000 yılında Kayseri ilinde işsizlik oranı %8.5'tir. İstihdam edilen erkek nüfusun büyüklüğü, istihdam edilen kadın nüfusunu büyüklüğünün yaklaşık iki katıdır. Çalışanların %44.1'i ücretli, %33.5'i ücretsiz aile işçisi ve %19.5'i kendi hesabına çalışırken, %3'ü işveren olarak çalışmaktadır (DİE 2000 Yılı Nüfus Sayım Sonuçları).

İlde faaliyet gösteren 38 ayrı bankanın toplam 94 şubesi bulunmaktadır. Bu banka şubelerinin 62'si il merkezinde, 32'si ilçelerdedir. Ayrıca İl merkezinde 11 Döviz Bürosu bulunmaktadır. Sigortacılık dalında faaliyet gösteren şirket bulunmamakla birlikte, 112 sigorta acentesi faaliyet göstermektedir. Trafik, yangın, hayat sigortası vb. konular en önemli faaliyet konularıdır. Ayrıca ilde 11 döviz bürosu faaliyet göstermektedir (<http://www.kayseri.gov.tr/>).

Kayseri, maden çeşitliliği bakımından zengin sayılabilecek konumdadır. MTA tarafından yapılmış olan çalışmaların sonuçlarına göre tespiti yapılan maden çeşitleri asbest, bakır, kurşun, çinko, demir, fosfat, jips, krom, manganez, uranyum, pomza, linyit, turba, mermer, kum-çakıl, tuğla, kiremit şeklindedir (<http://www.kayseri.gov.tr/>).

Yukarıda belirtilen madenlere ilişkin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığınca İşletme ruhsatı verilen 148, arama ruhsatı verilen 274 olmak üzere toplam 422 ruhsatlı maden sahası bulunmaktadır (<http://www.kayseri.gov.tr/>).

2004 sonu itibarıyla Kayseri'den 703,3 milyon \$ ihracat yapılmış bulunmaktadır. Kayseri Serbest Bölgesi'nde 32 adet faaliyet ruhsatı alan firmalarca 2004 yılında 155,2 milyon \$ ticaret hacmi gerçekleştirilmiştir. 2005 yılı ilk 6 ayında gerçekleştirilen ihracat tutarı ise 345 milyon dolardır (<http://www.kayso.org.tr/>).

Yıllara göre ithalat ve ihracat durumu aşağıdaki gibidir:

Çizelge 3. Kayseri ' de Yıllara Göre İthalat ve İhracat Durumu

YILLAR	İTHALAT (Milyon YTL)	İHRACAT (Milyon USD - Milyon YTL)
1999	65,6	274,6 – 87,5
2000	101,5	374,5 – 175,1
2001	262,9	476,4 – 619,4
2002	279,8	447,4 – 592,0
2003	390,0	483,1 – 714,4
2004	578,0	703,3 - 1055,0

Kaynak:(<http://www.kayso.org.tr/>)

Kayseri'den ağırlıklı olarak makine halısı, pamuklu ham bez, denim kumaşı, elektrik kablosu, alüminyum profil, çelik ve galvanizli borular, muhtelif gıda maddeleri, kadife, yatak ve yorgan, havlu, saksı, elektrikli fırın, ocak, oto iç ve dış lastiği, akü, büro mobilyaları, meyve konsantreleri, kuru bakliyat, pamuk ipliği, mobilya, elektrik süpürgesi, fiber optik kablo, margarin, şeker, bisküvi, piliç vs. Avrupa ülkelerine, Ortadoğu ve Afrika ülkelerine ihraç edilmektedir.

Yine üretime yönelik olarak Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ve Uzakdoğu ülkelerinden akü aksam ve parçaları, kimyevi maddeler, polyester ve viskos elyafı, radyan soba aksam ve parçaları, tekstil makinesi ve aksamı, dokunmuş mensucat, kumaş, yapağı, çeşitli hammaddeler, yatırım mali teçhizat ve makineleri ithalatı yapılmaktadır.

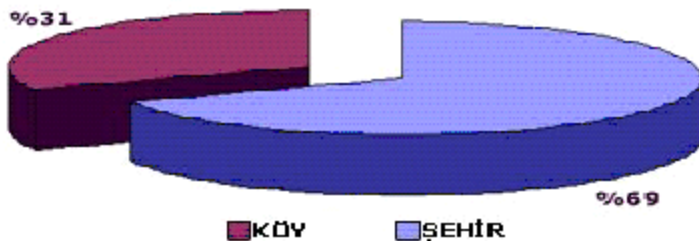
Kayseri ili ile ilgili bilişim altyapı bilgileri incelendiğinde; ilde 821 kartlı ankesörlü, 345 smart kartlı ankesörlü, 37 jetonlu ankesörü, 1 masa tipi ankesörlü olmak üzere toplam 1204 ankesörlü telefon, 1000 TTNET abonesi, 250 araç telefonu abonesi, 22.000 ADSL abonesi, 341.020 sabit telefon otomatik abonesi olduğu tespit edilmiştir (Kayseri Türk Telekom İl Müdürlüğü).

Belediyelerden alınan bilgilere göre Kocasinan ilçesinde 78, Talas ilçesinde 12, Melikgazi ilçesinde 10, İncesu ilçesinde 4 olmak üzere Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde 104 internet kafe bulunmaktadır. Hacılar İlçesi sınırları içerisinde ise internet kafe yoktur.

4.2.2.2. Nüfus Yapısı

2000 yılında yapılan nüfus sayımı verilerine göre Kayseri ilinin nüfusu 1.060.432 olarak tespit edilmiştir. DİE sonuçlarına göre on altı büyükşehir belediyesi arasında nüfus yoğunluğu bakımından Eskişehir, Sakarya ve Erzurum'un önünde on üçüncü durumdadır. Ortalama hane halkı sayısı 4,6'dır. Kayseri ilindeki nüfusun 1935 yılında %94'ü, 1935–1975 yılları arasında % 90'ı, 2000 yılında %81.6' bu ilde doğmuştur. Bu da zaman içerisinde ilde nüfus hareketliliğinin giderek arttığını, göç alıp verdiğini göstermektedir (DİE 2000 yılı Nüfus Sayımı Sonuçları).

Toplam nüfusun 732.410'u şehirlerde, 328.284 kişi ise köylerde yaşamaktadır. İlçeler arasında Kocasinan İlçesi 321.032 nüfusu ile ilk sırayı alırken, Akkışla İlçesi 9.864 nüfusu ile son sırada yer almaktadır. Kayseri İli, Türkiye toplam nüfusunun (67.803.927), yüzde 1,6'lık bir bölümünü oluşturmaktadır.Şekil 2. Kayseri'nin Nüfus Dağılımı

Toplam nüfusun yüzde 69'u kentsel alanlarda yaşamaktadır. Türkiye genelinde yüzde 65,01 olan şehirleşme oranı, İç Anadolu Bölgesi'nde yüzde 69,22'dir. Kayseri ili'nin oranı ülke ortalamasından yüksek, bölge ortalaması ile aynıdır (<http://www.kayseri.gov.tr/>). Çalışmanın asıl konusunu oluşturan Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin hizmet ettiği nüfus ise 599.437 kişidir. Bağlı ilçe belediyelerinin nüfusları tabloda sunulmuştur:

Çizelge 4. Kayseri'nin İlçelerine Göre Nüfus Durumu

KOCASINAN	272.939
MELİKGAZİ	263.453
HACILAR	19.655
İNCESU	8.511
TALAS	34.879
TOPLAM	599.437

Kaynak:(<http://www.mahalli-idareler.gov.tr/>)

4.2.2.3. Eğitim Durumu

Kayseri ilinde okuma yazma bilen nüfusun oranı ülke genelinde olduğu gibi her iki cinsiyet içinde artış göstermiş olup, 1935 yılında erkeklerin %28.6'sı, kadınların %5.6'sı okuma yazma bilirken; 2000 yılında erkeklerin %96.6'sı, kadınların %86'1'i okuma yazma bilmektedir. Özellikle yükseköğretim mezunlarının sayısında önemli bir gelişme olmuştur. 1975 yılında erkeklerin %1.3'ü, kadınların %0.3'ü yükseköğretim mezunu iken, 2000 yılında bu oran erkeklerde %9.7'e, kadınlarda ise %3.7'ye yükselmiştir. (DİE 2000 yılı Nüfus Sayımı Sonuçları).

4.2.2.4. Kentin Tarihi ve Belediyeleşme Süreci

Kayseri Şehri'nin ilk kurulduğu yer, bu günkü şehir merkezinin 2 km. güneybatısındaki Eskişehir'in Dağı olarak adlandırılan lav akıntılarının üzeridir. Burası günümüzde "Eski Şehir" veya "Eski Kayseri" olarak bilinmektedir. Şehrin kuruluş yeri, ova tabanından yaklaşık 100 m. yüksekte, ovaya hâkim bir tepe üzerindedir. Kuruluş devrinin şartları göz önüne alındığında, şehrin ovada değil de yüksekçe bir tepe üzerinde yer alması, bunun savunma amacına yönelik olduğunu göstermektedir. Kuruluş yerinin seçiminde şehrin savunma durumu gözetilirken, tarım imkânlarının mevcut olduğu, şehrin beslenme ihtiyacını karşılayacak olan ova tabanından da uzaklaşmamaya özen gösterilmiştir (<http://www.kayseriliyim.com/>).

Şehre verilen ismin önceleri Mazaka olduğu ve bu kelimenin de Frig dilinde Zeus anlamına gelen Mazcus'tan geldiği ileri sürülmektedir. Daha sonraları Roma İmparatoru "Caisar Avgstus" adına atfen "Kaisaria" adıyla anılmış ve tarihi süreç içerisinde bugünkü ismini almıştır

(<http://www.kayseri.gov.tr/>).

Tarihi kalıntılardan elde edilen bilgilere göre şehrin tarihinin M.Ö. 2800 yılına kadar uzandığı tahmin edilmektedir. Sırasıyla Hititler, Frigler, Kimmerler, Asurlar, Lidyalılar ve Pers'lerin ve son olarak Roma İmparatorluğu'nun hâkimiyetine giren bölgenin Türk'lerin eline geçmesi 1071 Malazgirt savaşını takip eden süreçte gerçekleşmiştir. Şehir Türk'lerin yönetimine geçmeden önce Arap ve Pers ordularının Anadolu'ya yaptıkları seferlerde birçok kez işgal görmüştür.

Anadolu Selçukluları döneminden başlayarak şehrin Erciyes Dağı'nın volkanik arazisinden inerek ovaya doğru genişlediği görülmektedir. Eski Kayseri bir yana bırakılırsa bugünkü Kayseri'nin asıl yerleşim yeri Roma devrinde yapılan ve daha sonra Selçuklu Devleti zamanında restore edilerek geliştirilen Kayseri Kalesi'dir. Osmanlı İmparatorluğu döneminden başlayarak Kayseri'nin eski halkı olan Rum'ların ve Ermeni'lerin birer mahallede toplandıkları, ticaret hayatında da yavaş yavaş hâkimiyetlerini kaybettikleri görülmektedir (<http://www.kayseri-bld.gov.tr/>). 16 ncı yüzyılda 37 olan mahalle sayısının 18 inci yüzyılda 77'ye, nüfusunun da 9000'den 20.000 kişiye çıkması şehrin gelişimi konusunda önemli bilgiler vermektedir.

Önceleri Osmanlı'nın Karaman Eyaleti'ne bağlı ve en sonunda Ankara Vilayeti'nin bağımsız Sancağı (Liva) olan Kayseri, Cumhuriyet ile birlikte 1924 Anayasası gereği vilayet olmuştur (<http://www.kayso.org.tr/>). Cumhuriyetin ilk yıllarında ilin beş ilçe, yirmi bir bucak ve 314 köyü bulunmaktadır. 1935 nüfus sayımında Ürgüp'ün Kayseri'ye bağlı olduğu görülmektedir. Ürgüp daha sonra il olan Nevşehir'e bağlanmıştır. Yine 1930'lu yıllarda devletçilik anlayışına paralel ilde devletin öncülüğünde sanayileşme başlatılmış; sırayla Sümerbank Dokuma Fabrikası, Tayyare Fabrikası, Ana Tamir Bakım Fabrikası, Askeri Dikim Evi kurulmuştur.

14 Aralık 1988 tarih ve 20019 sayılı resmi gazetede yayınlanan 3508 sayılı yasa ile Kayseri Belediyesi, Büyükşehir Belediyesi statüsüne alınmış ve aynı yasa ile Melikgazi ve Kocasinan isimli iki belediyenin kurulması kararlaştırılmıştır. 23 Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu ile Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin sınırları yeniden düzenlenmiştir. İlde şu anda; 1 büyükşehir, 16 ilçe ve 52 kasaba belediyesi olmak üzere 69 belediye ile 484 köy bulunmaktadır (<http://www.yerelnet.org.tr/iller/>). 2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre Kayseri İli'nin nüfusu 1.060.432 olup, DiE verilerine göre ise, 2005/Haziran ayında bu nüfus 1.090.290 olarak verilmektedir. Bu durumda, anılan dönem için, Kayseri'de nüfus artış hızı yüzde 2,8 olup Türkiye ortalaması olan yüzde 6,3'ün çok altında kalmaktadır (<http://www.ntvmsnbc.com/>).

Önemli medeniyetlere ev sahipliği yapmış, tarihi ticaret ve ulaşım yolları üzerindeki Kayseri halen gelişen ekonomisi ve stratejik konumu itibari ile hızla bölgesel güç olma yolunda ilerlemektedir.

Kayseri de ilk belediye teşkilatı 1869 yılında kurulmuştur. İlk belediye başkanı Kayseri eşrafından Mollaoğlu Mustafa Ağa'dır (<http://www.kayseri-bld.gov.tr/>). Osmanlı İmparatorluğu'nun son zamanlarından çok partili döneme geçilinceye kadar kurulan belediye teşkilatlarının organ ve atamalarının merkezi idare teşkilatı tarafından yapıldığı ve bu açıdan Kayseri'deki belediyeleşme sürecinin Türkiye'deki gelişmelerin paralelinde devam ettiği söylenebilir. Demokratik manada belediye

yönetimlerinin kurulup işletilmesi için 1950'li yılları beklemek gerekmiştir. Bu yıllardan itibaren yaşanan sanayileşme ve kentleşme sürecinin ülke genelinde yarattığı sorunlardan metropol kentler kadar olmasa da Kayseri'nin de etkilendiği görülmektedir.

14 Aralık 1988 tarih ve 20019 sayılı resmi gazetede yayınlanan 3508 sayılı yasa ile Kayseri Belediyesi, Büyükşehir Belediyesi statüsüne alınarak; aynı yasa ile Melikgazi ve Kocasinan isimli iki belediyenin kurulması kararlaştırılmıştır. Bu yasanın mali hükümleri 1 Ocak 1989 tarihinde, diğer hükümleri yayımı tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yasanın geçici 1. maddesinde Melikgazi ve Kocasinan Belediye'leri seçimlerinin ilk Genel Mahalli İdareler Seçimi ile birlikte yapılması öngörüldüğünden 26 Mart 1989 seçim tarihine kadar Büyükşehir Belediyesi 3030 sayılı yasada yazılı ilçe ve büyükşehir belediyelerine ait yetkileri kullanmıştır (<http://www.kayseri-bld.gov.tr/>).

İlin yerel yönetimleri, İl Özel İdaresi, belediyeler ve köylerdir. İlde; 1 büyükşehir, 16 ilçe ve 52 kasaba belediyesi olmak üzere 69 belediye ile 484 köy bulunmaktadır (<http://www.yerelnet.org.tr/iller/>).

23 Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5216 sayılı Büyükşehir Belediyeleri Kanunu ile Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin sınırları yeniden düzenlenmiş, daha önce 250 km² olan mücavir alan 2 bin km²'ye çıkarılmıştır. Daha önce iki metropol ilçeden oluşan Kayseri Belediyesi, yeni yasa ile beş ilçe ve on dokuz ilk kademe toplam yirmi dört belediyeden oluşmaktadır (<http://www.kayseri.gov.tr/>).

4.2.3. Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin Yapısı ve İşleyişi

14 Aralık 1988 tarihinde büyükşehir belediyesi statüsüne alınan Kayseri Büyükşehir Belediyesi, 5216 Sayılı yasanın yürürlüğe girmesiyle 19'u ilk kademe 5'i ilçe belediyesi olmak üzere toplam 24 belediyeli bir yapılanmaya kavuşmuştur. Başkan, Encümen ve Büyükşehir Belediye Meclisi olmak üzere yasa ile görevleri belirlenmiş organlara sahiptir. İlçe belediyelerden katılanlarla birlikte 67 meclis üyesi; başkan, beş seçilmiş ve beş atanmış üyeden oluşan 11 kişilik encümen görev yapmaktadır. İmar ve Bayındırlık Komisyonu, Plan ve Bütçe Komisyonu, Çevre ve Sağlık Komisyonu, Eğitim, Kültür, Gençlik ve Spor Komisyonu, Ulaşım Komisyonu, ve Denetim Komisyonu olmak üzere altı komisyon meclis içerisinde faaliyet göstermektedir (<http://www.kayseri-bld.gov.tr/>). 31.12.2005 tarihi itibarıyla Belediyede;

Çizelge 5. Kayseri Büyükşehir Belediyesi Personel Durumu

Memur	283
İşçi	555
Geçici İşçi	310

Kaynak:<http://www.kayseribld.gov.tr/kurumsal/faaliyet/2005/personel.hm>

Toplam 1148 personel görev yapmaktadır (<http://www.kayseri-bld.gov.tr/>). Belediye Başkanı adına, onun direktifi ve sorumluluğu altında görev yapan bir genel sekreter ile idari-teknik-sosyal konulardan sorumlu üç genel sekreter yardımcısı bulunmaktadır. 11 daire başkanlığı ve 40 şube müdürlüğü içerisinde Bilgi İşlem Biriminin Yazı ve Kararlar Daire Başkanlığına bağlı müdürlük

seviyesinde teşkilatlandırıldığı görülmektedir (Kayseri Büyükşehir Belediye Meclisinin 11.10.2004 tarih ve 150 sayılı kararı ile düzenlenmiştir).

4.2.4. Kayseri Büyükşehir Belediyesi'ndeki E-Belediye

Uygulamaları ve Bilişim Yapılanması

Burada; anket verilerinin değerlendirilmesinden önce Kayseri Büyükşehir Belediyesinin e-belediye hizmetlerini sunma ve bilişim teknolojilerini kullanarak yönetim süreçlerini dönüştürme konularındaki mevcut durumu, belediyenin yaptığı çalışma dokümanları ve mülakatlarla irdelenmeye çalışılmıştır.

Ülkemizde internet ve web teknolojilerini halkla ilişkiler, yönetime katılma, sosyal sorumluluk ve e-iş/ticaret aracı olarak kullanan belediyelerin sayısı her geçen gün artmaktadır (Bensghir, 2001: 114). İnternetin Türkiye'de kullanılmaya başlanması 1993, kamu kurumlarında hizmet maksatlı kullanımı ise 1997 yılından sonraki dönemlere rastladığından bilgi teknolojilerinin Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından kullanımının Türkiye genelindeki süreçle paralellik teşkil ettiği söylenebilir.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi de bu konuda çalışmalarına 1997 yılında başlamış 1998 yılında da web sitesini hizmete açmıştır. Web tasarımı Kaynet tarafından gerçekleştirilmiş, yönetimi de Bilgi İşlem Müdürlüğü içerisinde istihdam edilen teknik personel tarafından yürütülmektedir.

Belediye; internet servis sağlayıcısı Kaynet'e hosting (yayın) hizmeti karşılığı yıllık 450 TL ücret ödemektedir (2005 yılı için). Sunulan ağ bağlantısı Kayseri Büyükşehir Belediyesi'ne 200 MByte genişliğinde, 8 MBit hızında bir sanal ağ alanı ve 50 mail adresi desteği sağlamaktadır. Web sitesinin içerik ve bilgi güvenliği yine aynı firma tarafından yapılmakta; antivirüs programı, Fortinet güvenlik aracı ve yazılımı, Cisco firewall üçlü güvenlik ağı ile korunmaktadır. (Bu bilgiler Belediye'nin internet sunucusu Kaynet'in teknik personel ile yüz yüze görüşme yapılmak suretiyle tespit edilmiştir).

Çalışmanın tamamlanma aşamasında; Bilgi İşlem Müdürlüğü ile yapılan görüşmelerde; Belediye'nin dışa bağımlılığını azaltmak maksadı ile servis sağlayıcı ile olan hizmet alışverişinin durdurulduğu, Türk Telekom'dan hat kiralanmak sureti ile belediyenin internet hizmetinin kendi kurumsal ağ yapısı içerisinde sunulmaya başlandığı ifade edilmiştir. Bilgi işlem altyapısının yeniden yapılandırılması neticesinde Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin en son durumu şu şekilde tespit edilmiştir:

- ✓ 256 kullanıcı ağ ortamında 176 aktif internete bağlı bilgisayar,
- ✓ 1 Adet mail server,
- ✓ İki adet web server (sunucu),

- ✓ 3 Adet dış birim uzak bağlantısı,
- ✓ 5 Mbps hızında bant genişliği,
- ✓ 500 m. Mesafedeki şehir stadyumuna kablosuz internet bağlantısı,
- ✓ Antivürüs, güvenlik duvarı ve loglama yazılımı tabanlı güvenlik ağı,
- ✓ Merkezi hizmet binasında kablosuz internet erişimi,

Belediye'nin bilgisayarlarında otomasyon amaçlı kullanılan paket yazılım programları özel sektörden temin edilmektedir. Bütçe-muhasebe paket yazılımı Biem firması (Ankara) tarafından sağlanmıştır (<http://www.yerelbilgi.gov.tr/>).

Kayseri Büyükşehir Belediyesi; 2040 km²'lik alanda yaşayan 599.437 (<http://www.mahalli-idareler.gov.tr/>) kişinin hizmet beklediği ve başta tekstil, gıda, mobilya, yedek parça olmak üzere birçok sektörde iç ve dış piyasaya üretim yapan ve sürekli gelişen sanayisi ile dışardan göç ve yatırım alan, giderek daha etkin, daha verimli, daha dinamik bir belediye yönetimini zorunlu kılan bir kente hizmet sunmaktadır. E-belediye hizmetleri, daha başarılı bir kent yönetimini hedefleyen her belediye gibi Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından da uygulanmaya çalışılmaktadır. Ancak bu hizmetlerinin etkileşimden ve kamusal hizmetleri sunmaktan ziyade tanıtım ve belediyenin çalışmaları hakkında bilgi verme ekseninde yoğunlaştığı görülmektedir. Belediye başkanının web sitesindeki açılış mesajında; interneti, belediyenin hizmetlerinin anlatıldığı bir platform olarak değerlendirdiği ve bu kanalla halka daha çok yaklaşarak belediye çalışmalarını duyurma ve halkın görüşlerini yönetime ulaştırmayı amaçladığı anlaşılmaktadır.

Bu aşamada daha önce akademik seviyede yapılan bir araştırma (Bensghir, 2001) kriterleri temel alınarak Kayseri Büyükşehir Belediyesi web sitesi içerik, tasarım ve işlevsellik boyutları açısından değerlendirilecektir.

Belediye'nin web sitesine <http://www.kayseri-bld.gov.tr> adresinden ulaşılmakta ve ana sayfada belediyenin yürüttüğü faaliyetler ve verdiği hizmetlere yönelik haber özetleri yer almaktadır. Site içerisinde bilgilere vatandaşların daha kolay ulaşmasını amaçlayan kolay erişim menüsü mevcuttur. Belediye çalışanlarının kendi içerisinde haberleşmesini sağlamak amacı ile şifreli bir mail hizmeti ile kurum dışından gelecek hizmet ve bilgi taleplerini cevaplayacak ve ilgili birime iletecek beyaz masaya yönlendirilmiş mesaj hizmeti bulunmaktadır. Halkla ilişkiler alanında yapılan diğer bir çalışma da Bilgi Edinme Kanunu kapsamında bilgi verme hizmeti sunmayı amaçlayan bilgi talebi bölümüdür. Yalnız bu bölümde; tüzel ve kişisel konu başlıkları adı altında hazırlanmış iki farklı word formatında belge bulunmakta ve bilgi talep edenin ilk olarak bu formu açıp doldurması daha sonra verilen mail adresini aktive ederek bu formu eklemesi gerekmektedir. Bu bölümün birçok belediye web sitesinde verilen ve açıldığında kendisi aktif hale gelen, altında gönder seçeneğinin bulunduğu kolay ve basit erişimli bir şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Halkı bilgilendiren ve belediyenin çalışma ve harcamaları konusunda denetlemesine imkân tanıyan faaliyet raporları bölümü olumlu bir çalışma olarak göze

çarpılmaktadır. Bu bölümde belediye bünyesindeki her birimin önceki dönemlerde yaptığı çalışmalar detaylı olarak sayısal verilerle desteklenerek anlatılmakta, gelecek dönemlere ilişkin planlanan faaliyetler hakkında bilgi verilmektedir. Bu da yönetimin hesap verilebilirliği açısından atılan yerinde bir adım olarak değerlendirilebilir.

Yöneticilere vatandaşla etkileşim ve iletişim olanağı sağlamak amacıyla yönetim başlığı altında bir bölüm oluşturularak mail adresleri tanımlanmıştır. Bu hususta encümen dâhil olmak üzere atanmışlarla seçilmişler arasında bir ayırım yapılarak, meclis ve encümenin seçimle gelen üyelerine mail adresi verilmeyişi önemli bir eksiklik olarak gözükmemektedir.

Site içerisinde; giren kişiyi diğer kamu birimlerine yönlendirmek amacıyla web adreslerinin tanımlandığı, vatandaşın bir takım şahsi bilgilerini sorgulayabildiği, günlük gazete özetlerinin yer aldığı bir bölümde mevcuttur. Büyükşehir Belediye Meclisi'nin aldığı kararlara ulaşım imkânı tanınması, şeffaf bir yönetim anlayışına geçişin işaretlerini vermektedir. E-ticaret uygulamaları açısından görülen tek uygulama ihale duyurularının ve sonuçlarının yer aldığı kısımdır. Vergi borçlarının, rayiç bedellerin öğrenilip güvenli bir şekilde ödemelerin gerçekleştirilmesine yönelik interaktif bir belediye hizmeti henüz bulunmamaktadır. Site Türkçe olarak tasarlanmış olup, İngilizceye çeviri olanağı opsiyonel olarak sunulmaktadır. Ancak bu bölüme girildiğinde; İngilizce web sitesinin çok yüzeysel olarak tasarlandığı, Kayseri'nin tanıtılıp, büyükşehir belediyesinin faaliyetlerinin anlatıldığı bir broşürden öteye gidemediği görülmektedir. Türkçe web sitesiyle aynı özelliklere sahip bir çevirici desteğinin geliştirilmesi uygun olacaktır. Ayrıca halkla etkileşimi artırarak, yönetim kademesinin daha isabetli kararlar almasını sağlayacak yürütülen hizmetlerle ilgili anket sorularının konulması düşünülmelidir. Sitede görülen diğer eksiklerin başında bir arama motorunun olmayışı, halkın yönetime katılımını teşvik eden sanal konferans odaları gibi katılım platformlarının ve kent coğrafi-bilgi sisteminin bulunmayışı sayılabilir.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi web sitesi; genel itibari ile iyi tasarlanmış olmakla beraber daha çok belediyenin sunduğu hizmetleri, kentin ve belediyenin tarihsel gelişimini anlatan kısmi de olsa etkileşim kanallarından yararlanmaya imkân veren bir yapıdadır. Halkın yönetime katılmasını kolaylaştıracak seçeneklerin artırılması, on-line hizmetlerin internet ortamında sunulması, kent coğrafi/bilgi sisteminin hayata geçirilmesi e-belediye hizmetlerinden öncelikli olarak geliştirilmesi gereken hususlar olarak Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin önünde durmaktadır. Test etme, karşılaştırma, sınıflandırma, kalite ölçüm araçlarının kullanılması web sitesinin halk tarafından kullanılmasına yardımcı olmakla birlikte gereksiz verilerin de araştırılmasını da önleyecektir (Km world, Tools for e-goverment: 2004: <http://web1.epnet.com/>).

Bilgi İşlem Müdürlüğü ile yapılan mülakat esnasında Büyükşehir Belediyesi'nin 2006 yılı bütçesinin 215 milyon YTL olduğu ve bunun içerisinde ilgili birime ayrılan payın 60 bin YTL olduğu tespit edilmiştir. Bilgi toplumunun dönüşümünde öncelikli rol oynayan yerel yönetim birimlerinden birisi olan Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nde; toplam bütçe içerisinde bilişim hizmetleri için ayrılan %0.28'lik payın

modern anlamda e-belediyecilik hizmeti sunma ve alt yapıyı geliştirme konusunda ne kadar yeterli olabileceği değerlendirilmelidir.

E-belediye hizmetlerinin etkinliğini tespit etmek maksadıyla belediye içindeki beyaz masa verileri incelenmiştir. 2005 yılı içerisinde vatandaşlardan ve diğer kurumlardan 342 adet elektronik-ileti alınmıştır. Yine aynı birime vatandaşlar tarafından 4102 yazılı başvuru, 255 telefon mesajı gelmiştir. Görüldüğü gibi halkın belediyeye internet üzerinden ulaşımı ve hizmet talebi yazılı taleplere oranla çok düşüktür. Bunun nedeni halkın bilgisayar okuryazarlığının düşük olması, belediyenin e-belediye hizmetlerini sunmadaki yetersizliği ve ya tanıtım eksikliği, halkta yerleşik olan işlerin yerinde daha hızlı halledileceği inancı olabilir.

E-belediye kavramının kurum yapısından ve hizmetlerinden başlayarak tüm toplumu ele alan bir bilgi çağı dönüşümü olduğu savından hareketle Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin bu süreç içerisindeki rolünün ve konumunun daha bilimsel veriler ışığında değerlendirilmesi gerekmektedir. Yapılan incelemelerde; belediyenin bilgi teknolojilerini kullanma yönünde bir irade ortaya koymasına rağmen gerek kurumsal yapısını, gerekse personel yapılanmasını tam olarak bu yönde dönüştüremediğine; bilgi toplumuna giden süreçte e- bireyi yaratmak için üstlenmesi gereken öncü misyonunu yeterince yerine getiremediğine dair veriler elde edilmiştir. Sunulan bilgi ve yapılan değerlendirmelerin yöneticilere yol göstereceği umulmaktadır. Bilişim alt yapısının pahalı bir yatırım olduğu ve ülkenin kaynaklarının durumu düşünüldüğünde; yönetim süreçlerinden halkın refah seviyesinin artmasına kadar birçok iyileştirici etkiyi içinde barındıran e-belediye kavramının daha derin bir şekilde ele alınıp pratiğe geçirilmesi gereklidir.

4.3. Kayseri Büyükşehir Belediyesi E-Belediye Uygulamalarına

İlişkin Anket Verilerinin Değerlendirilmesi

Anket çalışmasında, soruların hazırlanmasından uygulanmasına kadar özellikle konunun uzmanlarının fikir ve çalışmaları bu konuda yol gösterici olmuştur.

Anket, yönetici ve çalışanlar üzerinde yapılmıştır. Özellikle durum tespiti aşamasında Belediyenin Bilgi İşlem Müdürlüğü ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü'nün desteği alınmış, sayısal verilerin incelenmesinde, değerlendirilmesinde ve yorumlanmasında fikir alışverişinde bulunulmuştur.

Durum tespitinin ilk aşamasında belediyenin e-belediyeciliğin başlangıç aşamasında olduğu görülmüştür. Personel ve teknolojik altyapıyı geliştirmek öncelikli hedefler arasında yer almaktadır. Kurumsal dönüşüm sürecinde belediyedeki e-belediyeciliğin izlerini sürebileceğimiz tek yer birçok belediye gibi hizmete açtıkları tanıtım ve bilgilendirme amaçlı web sitesi olmuştur. Çalışanlardan ziyade yönetici kademesinde dahi e-belediyecilik kavramsal olarak tam ifade edilememektedir. Üst düzey yöneticilerin anket çalışması sırasında sorulara yanıt vermekte zorlandığı görülmüştür. Çalışanların büyük çoğunluğu e-belediyecilik kavramının ne olduğunu bilmemektedir, bir kısmı ise sadece ismini duyduğunu ifade etmiştir. Belediyenin anket çalışmasını uygulandığı zamana kadar belirlenmiş bir e-belediye vizyon ve stratejisi bulunmamaktadır. Kurumsal yapıda içe kapanıklık ve bürokratik direnç göze çarpmaktadır.

Çalışmanın bazı bölümlerinde üst düzey yöneticilerden bazılarının yürütülen faaliyetlerden rahatsız olduğu görülmüştür. Yüz yüze yapılan görüşmelerde birçok üst düzey yönetici tarafından bu konuda iyi bir seviyede olmadıkları vurgulanarak, bilgi paylaşımında ihtiyatlı davranılmıştır.

E-belediye olma yolunda bu dönüşümü başlatmak ve kurumsal haritayı çizmek büyük oranda yöneticilere düşmektedir. Kayseri Büyükşehir Belediyesi de e-dönüşüm aşamasının başlarında olup; bu yönde gelişebilmesi büyük oranda yönetim kademesi tarafından belirlenecek hedeflerin gerçekçi olmasına ve uygulama aşamasında sergileyecekleri performansa bağlı görünmektedir. Dolayısı ile belediye üst düzey yönetim kadrosunun araştırma evreninde anket çalışmasının uygulama alanı olarak seçilmesi belediyenin e-belediyecilik açısından durumunu ortaya koyması ve geleceğe yönelik değerlendirmelerde bulunabilme fırsatı vermesi sebebiyle önemlidir.

4.3.1. Ankete Katılan Denek Sayısı ve Geri Dönüş Oranın Belirlenmesi

Kayseri Büyükşehir Belediyesi içerisinde 1 genel sekreter ve 3 genel sekreter yardımcısı, 11 daire başkanlığı olmak üzere 15 üst düzey yönetici bulunmaktadır. Konuyla ilgili olması sebebi ile Bilgi İşlem Birimi müdürlük seviyesinde olmasına rağmen anket çalışmasına dâhil edilmiştir. Bilgi İşlem Müdürlüğü 1 yönetici ve 2 teknik personelden oluşmaktadır. Anket çalışmasına toplam 18 kişi katılmıştır.

4.3.2. Ankete Katılanların Özellikleri

Bu bölümde ankete katılanların kişisel özelliklerini belirleyebilmek maksadıyla eğitim durumları, ne mezunu oldukları, yaşları, cinsiyetleri ve ne kadar süredir bu görevde çalıştıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Çizelge 6. Ankete Katılanların Kişisel Özellikleri

Eğitim			Mezun Olduğu Bölüm			Yaş			Cinsiyet			Kaç Yıldır Bu Görevde Çalıştığı		
	Sayı	%		Sayı	%		Sayı	%		Sayı	%		Sayı	%
İ.öğretim.	-	-	Mimar	5	33	18-25	-	-	Erkek	18	100	0-5	5	33
			-Mühendis											
Lise	1	6	Hukuk	2	13	26-35	2	11	Byn	-		6-15	9	60
Meslek Yük. Okulu	2	11	İktisat İşletme	2	13	36-50	15	83				15'ten fazla	1	7
Üniversite	14	77	Tıp	2	13	51-65	1	6						
Master	1	6	Sosyal	4	28									
Doktora			Bilimler											
Toplam		100			100			100			100			100

Çizelge 6'da görüldüğü gibi ankete katılanların %6'sı lise, %11'i meslek yüksek okulu, %77'si üniversite mezunudur. Üniversite mezunlarından %6'sının ise yüksek lisans eğitimi aldığı görülmektedir. Üniversite mezunu olanların hepsi belediye içerisinde üst düzey yönetici görevindedir. Meslek yüksek okulu ve lise mezunu olanlar bilgi işlem biriminde çalışan teknik personeldir.

Mezun oldukları bölümlere bakıldığında; en büyük oranı %33'le mimar ve mühendislik bölümü ile %28 ile sosyal bilimler mezunları oluşturmaktadır. Bunları eşit oranlarla iktisat/işletme, hukuk, tıp fakültesinden mezun olanlar izlemektedir (%13). Bu bölüme iki yönetici cevap vermemiştir. Bilgi işlem bölümünde teknik personel olarak istihdam edilen lise mezunu personel ise tasnif dışında tutulmuştur.

Yaş aralıklarına bakıldığında ankete katılanların çoğunluğunu %83'le orta yaş gurubu olarak niteleyebileceğimiz 36–50 arası yaş gurubu oluşturmaktadır. 50 yaş üzeri yöneticilerin oranı %6'dır. Genç yaş grubu olarak nitelendirilebilecek olanlar (26-35) bilgi işlem biriminde çalışan teknik personeldir.

Ankete katılanların tamamı erkektir. Dolayısı ile Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin üst düzey yönetim kadrosu erkek egemen teşkilatlanmıştır. % 33'lük kesim beş yıl ve daha az, %60'lık kesim 6 ile 15 yıl arasında, %7'lik bölümde 15 yıldan daha fazla bir süredir bu kurumda çalıştıklarını beyan etmişlerdir. Dolayısıyla yönetim kademesinin uzun bir süredir belediye de görev yaptığı, genel işleyiş, şehrin sorunları ve vatandaşa sunulan hizmetler hakkında bilgi ve deneyim sahibi oldukları varsayılabilir.

4.3.3. Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Çizelge 7. İş yerinizde size ait bir bilgisayarınız var mı?

	Sayı	%
Evet	16	100
Hayır	-	0
Toplam	16	100

Kayseri Büyükşehir Belediyesi'ndeki ankete katılan üst düzey yöneticilerin hepsi işyerinde kendilerine tahsis edilmiş bir bilgisayar olduğunu beyan etmiştir. Dolayısı ile yönetici kademesinde bilgi işlem donanımı açısından bir problemin olmadığı söylenebilir.

Çizelge 8. İş yerinizde internet bağlantınız var mı?

	Sayı	%
Evet	16	100
Hayır	-	0
Toplam	16	100

Yöneticilere tahsis edilmiş bütün bilgisayarların internet bağlantısı mevcuttur. Dolayısı ile yöneticilerin bilgiye ulaşma, sanal ortamda inceleme yapma, vatandaşla etkileşimde bulunma konularında bilişim teknolojisi tabanlı iletişim engeli bulunmamaktadır. Ankete katılan bütün yöneticilere web sitesinde aktif durumda tanımlı bir mail adresi verilmiştir.

Çizelge 9. İş yerinizde kurum içi ağ paylaşımı var mı? (Bilgi işlem birimi cevaplayacak)

	Sayı	%
Evet	3	100
Hayır	-	0
Toplam	3	100

Teknik bir konu olan intranet (kurum içi ağ bağlantısı)'in olup olmadığı sorusu yalnızca bilgi işlem birimine yöneltilmiştir. Alınan cevaplardan belediye içerisinde ortak bir ağ paylaşım imkânı olduğu anlaşılmaktadır. Ancak web sitesinin incelenmesinden ve yüz yüze yapılan mülakatlardan intranetten kast edilen yapının belediye de herkese tahsis edilmiş bir kullanıcı adı ve şifresiyle girilebilen ve kurum içi iletişime imkân tanıyan mail hizmeti benzeri bir faaliyet olduğu görülmektedir. Personel arası dosya ya da mesaj göndermeye elverişli bu kanaldan kastın; ortak bilgiye ulaşmayı olanaklı kılan, kurum içi birimler arasında evrak ve doküman alıp göndermeye yarayan, bazı kademelerde yetkilendirme yoluyla erişimde kısıtlamalar getiren ortak erişimli bir veri tabanı olmadığı görülmektedir.

Çizelge 10. Bilgisayar ve internet kullanabiliyor musunuz?

	Sayı	%
Bilgisayar ve internet iyi seviyede kullanabiliyorum	9	56
Bilgisayar ve internet orta seviyede kullanabiliyorum	6	38
Sadece bilgisayar kullanabiliyorum	1	6
İkisini de kullanmasını bilmiyorum	-	0
Toplam	16	100

Ankete katılan yöneticilerin %56'sı bilgisayar ve interneti iyi seviyede, %38'i orta seviyede kullanabildiğini ifade etmiştir. Bir kişi ise (%6) bilgisayar kullanabildiğini ancak internet okuryazarı olmadığını belirtmiştir. Ankete katılanların belediye yönetiminde ve bilişim politikalarını belirlenmesinde

birinci derece yetkili oldukları göz önüne alındığında üst kademe yapılanma içerisinde internet kullanım oranının bilgi çağı normlarında yeterli olup olmadığı görecelidir.

Çizelge 11. Bilgisayar kullanımı ve internet üzerine herhangi bir eğitim-kurs aldınız mı?

	Sayı	%
Evet	6	38
Hayır	10	62
Toplam	16	100

Çizelge 11'de görüldüğü gibi yöneticilerin %38'inin bilgisayar ve internet kullanımı üzerine kurs gördüğü, %62'sinin herhangi bir kurs ve eğitimden geçmediği tespit edilmiştir. Tasnife, yönetici olmadığı için dâhil edilmeyen bilgi işlem birimi personelinden bir kişinin bu konu ilgili eğitim ve kurstan geçmediği saptanmıştır. Tespit edilen durumun e-belediyecilik uygulamalarının istenilen seviyede yapılmasında engel teşkil edebileceğini söyleyebiliriz.

Çizelge 12. Bilgisayar ve internet kullanmayı nerede öğrendiniz?

	Sayı	%
Öğrenim sırasında-okul yıllarında	1	6
Özel sektörde kursa giderek	2	13
Kendi imkânlarımla (kişisel merak ve ilgi)	11	69
Çalıştığım yerde verilen eğitim ve kurslarla	2	12
Toplam	16	100

Ankete katılanlara bilgisayar ve internet kullanmayı nerede öğrendikleri sorulduğunda; %69'u kendi çaba ve gayretleri ile, %13'ü özel sektörde, %12'si çalıştığı yerde kurs alarak, %6'sı da öğrenim yıllarında öğrendiğini söylemektedir. Bilgi işlem personelinden bir kişi ise kendi imkânları ile öğrendiğini ifade etmiştir. Bilgisayar ve internet kullanımının yeri ve şekli olmamakla birlikte Büyükşehir Belediyesinin bilişim omurgasının beyni sayılabilecek Bilgi İşlem Birimi personelinin sunulacak hizmetler dikkate alındığında sahip olması gereken bilişim yeterlilik ve birikiminin kişisel ilgiyle geliştirilebilecek seviyenin ilerisinde olması gereği değerlendirilmelidir.

Çizelge 13. İşyerinde bir günde ne kadar süre internet kullanıyorsunuz?

	Sayı	%
0– 2 saat	13	81
3–5 saat	2	13
5 saatten fazla	1	6
Bilgisayarım olmadığı için kullanamıyorum	-	0
Bilgisayarım var ancak internet bağlantısı olmadığı için kullanamıyorum	-	0
Toplam	16	100

Yukarda görüldüğü gibi yöneticilerin çoğunluğunun (%81) mesai saatlerinin 0-2 saatlik zaman dilimini internet kullanarak geçirdiği görülmektedir. 3–5 saat arası interneti kullananların %13, 5 saatten fazla kullananların ise %6 seviyesinde olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 14. İş yerinde interneti en çok ne maksatla kullanıyorsunuz?

	Ö.D *	1	2	3	4	5	6	Toplam Puan	Önem Sırası
	A.K **	6	5	4	3	2	1		
Mevzuatı ve yasaları incelemek		8	2	3	-	-	-		
		48	10	12	-	-	-	70	1
Bilgi edinme ve kültürel faaliyetler		5	5	2	-	-	-		
		30	25	8	-	-	-	63	2
Evrak ve doküman hazırlamak		1	1	2	3	1	-		
		6	5	8	9	2	-	30	4
Bir kamu kurumundan bilgi ve hizmet almak		-	3	3	3	2	-	-	
		-	15	12	9	4	-	40	3
Vatandaşlardan gelen talepleri değerlendirmek (Kamusal hizmet maksatlı)		-	-	-	3	3	-	-	
		-	-	-	9	6	-	15	5
Böyle bir imkânım yok		-	-	-	-	-	-	-	6
		-	-	-	-	-	-	-	

* Önem Derecesi: 1 en önemli, 6 en önemsiz olarak sıralanmıştır.

** Ağırlık Katsayısı: Büyükten küçüğe doğru belirlenen katsayılarıdır.

***Bu soruyu 1 kişi cevaplamamıştır

Ankete katılanların interneti kullanma önceliğine bakıldığında; mevzuatı ve yasaları incelemek

maksatlı kullanımın ilk sırayı aldığı belirlenmiştir. Bunu sırasıyla bilgi edinme ve kültürel faaliyetler, bir kamu kurumundan bilgi/hizmet almak ile evrak ve doküman hazırlamak takip etmektedir. Tespit edilen önemli bir konu da vatandaşın gelen talep ve istekleri değerlendirme maksatlı kullanımın son sırada yer almasıdır. Bu konuda yöneticilerin vatandaşla etkileşim yönünde bir önceliğe sahip olmaması düşündürücüdür. Çizelgedeki veriler dikkate alındığında iki farklı noktanın dikkat çektiği söylenebilir. Birincisi; e-belediyeciliğin en başta gelen kazanımlarından olan vatandaş odaklı yönetim ya da etkileşimli yönetim (yönetişim) konusunda, yöneticilerin sergilediği tavrın çoğu kamu kurumunda var olan klasik kamu bürokrasi geleneğinin Kayseri Büyükşehir Belediyesi'ndeki yansıması olarak görülmekte olduğu, diğeri, e-belediyeciliğin aslında vatandaş yönetime yaklaştırarak yönetimi etkinleştirmek olduğunun yönetici kademesinde tam olarak kavranamamış olmasıdır.

Çizelge 15. Evde interneti en çok ne maksatla kullanıyorsunuz?

[illegible]

* Önem Derecesi: 1 en önemli, 6 en önemsiz olarak sıralanmıştır.

** Ağırlık Katsayısı: Büyükten küçüğe doğru belirlenen katsayılarıdır.

***Bu soruyu 1 kişi cevaplamamıştır

Bilgi toplumuna giden yolda toplumsal dönüşümün e-bireyden başladığı düşüncesinden hareketle; ankete katılan yöneticilerin kurumsal bazda e-yönetici olma ile özel yaşamlarında e-birey olma durumları arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmak amacıyla; evlerinde bilgisayar ve interneti daha çok ne amaçla kullandıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Soruyu cevaplayanlardan yarısının özel yaşamda böyle bir imkânının olmadığı belirlenmiştir. Verilen cevaplar internetin bilgi edinme, haber okuma, e-posta, bankacılık işlemlerinde kullanıldığını göstermektedir. Dolayısıyla yöneticiler seviyesinde bilişim teknolojilerinden faydalanma imkân ve tercihlerinin çalışmanın diğer bölümlerinde sayısal verilerle ortaya konulan ülke genelindeki verilerle paralellik teşkil ettiği söylenebilir. Bilişim teknolojilerinin genel alım gücüne oranla hala pahalı bir sektör olmasının bu yöndeki eğilimi kuvvetlendirdiği değerlendirilmektedir. Ayrıca internet üzerinden alışveriş ve bankacılık hizmetlerinden yararlanma oranının diğerlerine göre daha düşük kaldığı görülmektedir. Bunun temelinde; internet üzerinden yapılan işlemlerde kişisel bilgilerin güvenliğinin yeterince sağlanamaması korkusunun ve e-ticaret konusunda bilgilenme eksikliğinin olduğu söylenebilir.

Çizelge 16. Bilgisayarda hangi programları kullanabiliyorsunuz?

(kullanabildiklerinizin yanına (x) işareti koyunuz)

	Sayı	%
Windows	14	88
Internet Explorer	12	75
Microsoft Word	11	69
Microsoft Excel	7	44
Microsoft Powerpoint	4	25
Autocad, nadcad v.s.gibi programlar	1	6
Diğer	1	6
Hiçbiri		

Anket katılanların %88'i Windows, %75' internet Explorer, %69'u Word bilmektedir. Powerpoint, Excel gibi daha teknik programlara doğru gidildikçe oranın azalarak devam ettiği görülmektedir. Yönetici seviyesinde Office ve internet kullanımının teknik olarak yeterli olacağı düşünülmektedir. Çünkü diğer programlar daha çok teknik personelin kullanabileceği özel alan programlarıdır. Dikkat çeken diğer bir nokta ise; internet kullanmayı bilmeyen yönetici sayısı bir iken, internet Explorer kullanmayı bilmeyen 4 kişi mevcuttur. Dolayısı ile program bilme ve kullanma aşaması genel seviyeyi gösterirken

programların içerik ve kullanımını ile ilgili yanlış ve eksik bilgilendirme söz konusudur.

Çizelge 17. Bilgisayar ve interneti kullanma bakımından personelinizi teşvik ediyor musunuz? (Yöneticiler cevaplayacak)

	Sayı	%
Evet	14	100
Hayır	-	0
Kişisel bir ilgi alanı olduğunu düşünüyorum	-	0
Toplam	14	100

*Bu soruyu 2 kişi cevaplamamıştır

Yukarda görüldüğü gibi yöneticilerin hemen hemen hepsi personelinin bilişim teknolojilerini kullanma konusunda desteklemektedir. Bu da e-belediyeciliğin geleceği açısından önemli görülmektedir.

Çizelge 18. Kurum içinde personelinize bilgisayar ve internet uygulamaları ile ilgili bir eğitim veriliyor mu?

	Sayı	%
Evet, tüm personele periyodik olarak veriliyor	4	36
Sadece bilgi işlem bölümündeki personele veriliyor	1	9
Bu bir kişisel eğitim meselesi	5	46
Bu konuda şu anda bir eğitime ihtiyaç duymuyoruz	1	9
Toplam	11	100

* Bu soruyu 5 kişi cevaplamamıştır

Çizelge 19'da görüldüğü gibi belediye çalışanlarına bilgisayar ve internet kullanımı ile ilgili “personele periyodik olarak kurs veriliyor” diyenlerin oranı %36'dır. Ancak yapılan mülakatlarda konuya yönelik kursun sadece bilgi işlem birimine verildiği onun da 2000–2001 yıllarında olduğu tespit edilmiştir. Veriliyor diyenlerle yapılan yüz yüze görüşmelerde Bilgi İşlem Müdürlüğü bünyesinde çalışan teknik personel tarafından tüm personele günlük olarak sağlanan sorun ve rehberlik hizmetlerini kurs olarak değerlendirdikleri anlaşılmıştır. Konunun bir kişisel eğitim meselesi olduğunu düşünenler de az değildir (%46). Üst düzey yöneticilerden bir tanesi de bu konuda eğitime ihtiyaç duymadıklarını beyan etmiştir.

Çizelge 19. Bilgisayar ve internet kullanımının işleri hızlandıracağına ve

kolaylaştıracağına inanıyor musunuz?

	Sayı	%
Evet	14	100
Hayır	-	0
Toplam	14	100

*Bu soruyu 2 kişi cevaplamamıştır

Yöneticilerin hepsi bilişim teknolojilerinin işleri (verilen hizmet ve kamusal işleyiş açısından) hızlandıracağına ve kolaylaştıracağına inanmaktadır.

Çizelge 20. Kurumunuzun web hizmetlerinden yararlanma derecesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

	Sayı	%
Devamlı olarak bilişim sektöründeki gelişmelerden istifade eden bir kurumuz	1	8
Eksiklerimiz var, bunları tamamlama aşamasında ve kendimizi geliştirmek çabasında olan bir kurumuz	10	77
Bilişim bizim için birinci derecede öncelikli bir konu değil daha öncelikli konuları çözmeyi amaçlıyoruz (Alt yapı, çevre vs.)	2	15
Toplam	13	100

*Bu soruyu 3 kişi cevaplamamıştır

Yöneticilere kurum olarak bilişim teknolojilerinden faydalanma dereceleri sorularak konuyla ilgili bir özeleştiri yapmaları istenmiştir. Ankete katılanların çoğu (%77) bu konuda eksiklikleri olduğunu kabul etmiş geliştirmek için gayret gösterdiklerini söylemişlerdir. Konunun belediye için öncelik teşkil etmediğini düşünenlerin sayısı ise %15'tir. Tablodaki verilerden Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin henüz daha e-belediyecilik faaliyetlerini sunmak açısından hazır olmadığı görülmektedir.

Çizelge 21. İnternetin kurumsal hizmetlerin sunulmasında ne gibi bir fonksiyonu olabilir?

	Ö.D *	1	2	3	4	5	6	7	8	Toplam Puan	Önem Sırası
	A.K**	8	7	6	5	4	3	2	1		
Hizmetlerin sunulmasında sürat ve etkinliği artırır		8	4	-	-	2	-	-	-		
		64	28	-	-	8	-	-	-	100	1
Kurum içerisindeki işlemlerin hızını artırır		2	8	2	-	1	1	-	-		
		16	56	12	-	4	3	-	-	91	2
Halkla etkileşimi artırarak katılımcı demokrasiyi güçlendirir		3	-	2	-	3	1	2	-		
		24	-	12	-	12	3	4	-	55	5
Yönetimi şeffaflaştırır, yolsuzlukları azaltmaya fayda sağlar		-	2	5	2	1	2	-	-		
		-	14	30	10	4	6	-	-	64	4
Bürokrasi ve kırtasiyeciliği azaltarak kaynakların daha etkin ve verimli kullanılmasını sağlar(Maliyeti azaltır)		1	-	5	6	1	1	-	-		
		8	-	30	30	4	3	-	-	75	3
Çalışanların üzerindeki yükü hafifletir		-	-	-	2	3	5	1	-		
		-	-	-	10	12	15	2	-	39	6
Halka zaman kazandırır		-	-	-	3	1	1	5	-		
		-	-	-	15	4	3	10	-	32	7
Fazla bir fayda sağlayacağını düşünmüyorum		-	-	-	-	-	-	1	2		
		-	-	-	-	-	-	2	2	4	8

* Önem Derecesi: 1 en önemli, 8 en önemsiz olarak sıralanmıştır.

** Ağırlık Katsayısı: Büyükten küçüğe doğru belirlenen katsayılarıdır

Ankete katılanlardan İnternet kullanımının e-belediyecilik anlayışı çerçevesinde sağlayacağı faydaları önceliklendirmeleri istenmiştir. Tablodaki görüldüğü gibi; hizmetlerin sunulmasında sürat ve

etkinliği artıracağı beklentisi birinci sırada yer almaktadır. Kurum içerisindeki işlerin süratini artırması beklenen yaralardan ikincisi olarak değerlendirilmiştir. nc sırada; bürokrasi ve kırtasiyeciliği azaltacağı umulmaktadır. Yönetimin daha şeffaf bir yapıya bürünmesi dördüncü, demokrasiye yapacağı katkı ile katılımcı demokrasiyi güçlendireceğine dair beklentiler de beşinci sırada yer almaktadır. Tabloda görüldü gibi kurumsal yapılanma, iş süreçleri ve hizmetlerin yürütülmesine katkı sağlayacağı yönünde beklentiler ağırlıktadır. İnternetin bir katılım kanalı olması, iletişim ve etkileşim yoluyla demokrasiyi daha geniş tabanlı ve işler hale getirmesi yöneticiler tarafından e-belediyeçilikten umulan ikincil öncelikli beklentilerdir.

Çizelge 22. Bilişim sektörü ile ilgili ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip ediyor musunuz?

	Sayı	%
Evet	2	13
Kısmen	10	67
Hayır	3	20
Toplam	15	100

*Bu soruyu 1 kişi cevaplamamıştır

Yukarıda görüldüğü gibi modern teknolojiyi takip etme açısından yöneticilerden %13' sürekli, %67 kısmen ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip ettiğini, %20'si de takip etmediğini beyan etmektedir. Bu soru ile bağlantılı olarak yöneticilerden ulusal veya uluslar arası kuruluşlardan iyi seviyede e-hizmet sunan beğerendikleri kuruluşları yazmaları istendiğinde %56'sı bilmediğini ifade ederken, %19'u değişik cevaplar vermiş, %25' de bu soruyu boş bırakmıştır. Bilgi işlem birimi personelinin ankette uluslar arası ve ulusal teknolojik gelişmeleri takip ettiğini belirtmesine rağmen; bir kişinin boşluk doldurmalı bu soruyu boş geçtiği, diğer ikisinin de bilmiyorum şeklinde cevaplandırđı belirlenmiştir. Bilişim teknolojilerinin çok hızlı geliştiği göz önüne alındığında bilgi ağı normlarındaki kurumsal yapıların sürekli kendini yenilemesi gerekmektedir. Eski teknolojilerin sratlı bir şekilde tasviye edilerek güncel yeniliklerin konumlandırılması ancak dinamik ve gelişmeleri yerinde izleyen yönetici ve bilişim personeli vasıtası ile başarılıabilir. Yeni teknolojilere adapte olamayan ve mevcut bilgi birikiminden gereği gibi faydalanamayan kurumların büyük mali kayıplarla karşılaşması muhtemeldir.

Çizelge 23. Bilgisayar yazılımları ile ilgili kurumunuzun ihtiyaçları nasıl

karşılanıyor? (Bilgi işlem birimi cevaplayacak)

	Sayı	%
Yazılım ihtiyacımızı tamamını özel sektörden temin ediyoruz	3	100
Kendi yazılımlarımızı yapan uzman personelimiz mevcut	-	-
Net bir bilgim yok		
Toplam	3	100

Kayseri Büyükşehir Belediyesi kurumsal işlemlerinde ve hizmet sunumunda ihtiyaç duyduğu yazılımları özel sektörden temin etmektedir.

Çizelge 24. Kurumunuzdaki bilgi işlem donanımlarının bakım ve onarımı

nasıl sağlanıyor? (Bilgi işlem birimi cevaplayacak)

	Sayı	%
Onarım ve bakım ihtiyacımızın tamamını özel sektörden temin ediyoruz	-	-
Donanımlarımızın bakım ve onarımını yapan uzman personelimiz mevcut	3	100
Net bir bilgim yok		
Toplam	3	100

Kayseri Büyükşehir Belediyesi içerisindeki bilgi işlem donanımlarında ortaya çıkan sorunların tespiti ve cihazların bakımı Bilgi İşlem Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır. Kayseri Büyükşehir Belediyesi içerisinde müdürlük seviyesinde teşkilatlandırılmış Bilgi İşlem Müdürlüğü 1 müdür, 2 teknik personel olmak üzere toplam 3 kişi olarak hizmet vermektedir.

Çizelge 25. Kurumunuzun bilgi işlem faaliyetleri ile ilgili kaç

personelin istihdam edilmesini uygun buluyorsunuz?

	Sayı	%
3 – 5	2	33
6–10	2	33
11–20	2	34
20'den fazla		
Toplam	6	100

*Bu soruyu 1 kişi cevaplamamıştır

Bilgi işlem faaliyetlerini kaliteli ve verimli hizmet üretmek ekseninde modern kentsel yaşamın gereği olarak sunabilmek ve belediyeyi kurumsal olarak bilgi çağı normlarında dönüştürebilmek için stratejik seviyede önemli olarak değerlendirilen Bilgi İşlem Biriminin üstlendiği misyonu kaç personel ile yerine getirebilir sorusuna yöneticilerin %33'ü 3-5 arası personelin yeterli olacağını söylerken, %33'lük oranla birbirini takip eden iki grup da sırasıyla 6-10 veya 11-20 arası personelin yeterli olacağını düşünmektedir. Aynı soru Bilgi İşlem Birimi personeline yöneltildiğinde ise yönetici seviyesinde 3–5 personelin yeterli olacağı belirtilirken, geri kalan personel 6–10 arasında bilişim personelinin istihdam edilmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Elde edilen veriler Bilgi İşlem Müdürlüğü personel kadrosunda artış yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Çizelge 26. Bilgi işlem biriminizin faaliyetlerini yeterli buluyor musunuz?

	Sayı	%
Evet	4	44
Kısmen	3	34
Hayır	2	22
Toplam	9	100

*Bu soruyu 6 kişi cevaplamamıştır

Ankete katılanların %44'ü Bilgi İşlem Biriminin faaliyetini yeterli ve başarılı bulurken, %34'ü kısmen başarılı, %22'si de başarısız bulmaktadır.

Çizelge 27. Kurumunuzun ne tür hizmetlerini web ortamında sunuyorsunuz? (Bilgi işlem birimi cevaplayacak)

	Sayı	%
Web sitemiz sadece bilgilendirme ve tanıtım amaçlı		-
Halkımız bizimle ilgili her türlü işlemi internet ortamından kurumumuza kadar gelmeden yapabilir		
Kısmen bilgilendirme kısmen uygulamaya dönük hizmetlerimiz mevcut	3	100
Toplam	3	100

Bilgi İşlem Birimine yöneltilen bu soru ile Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin internet ortamında

vatandaşa yönelik interaktif bir hizmet üretip üretmediğı belirlenmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak internet üzerinden verdiği hizmetlerin bir kısmının bilgilendirme, bir kısmının ise interaktif hizmet olduğu belirtilmiştir. Ancak anketin ilerleyen sorularında tespit edilen verilerden, yapılan mülakatlardan, web sitesinin incelenmesinden belediyenin birkaç uygulama dışında internette sunduğı hizmetlerin enformasyon yayımı ve paylaşımı yönünde olduğunu göstermektedir. Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin internet üzerinden sunduğı tek hizmet vatandaşların sorunlarını iletmesi sureti ile hizmet talep ettiği beyaz masa ve bilgi edinme kanunu bölümüdür. İnternetin kullanım alanının daha çok modern iletişim teknolojisi olarak algılandığını göstermektedir.

Çizelge 28. İnternet üzerinden uygulamaya açılan hizmetlerinizi halka nasıl duyuruyorsunuz?

	Sayı	%
İnternet üzerinden	13	81
Afiş ve billboard (Reklâm panoları) kullanarak	4	25
Broşür kullanarak	2	13
Yerel basın	7	44
Gezici ekip	-	0
Kısa mesaj (cep telefonu)	--	0

İnternet aracılığı ile yürütölen faaliyetlerin halka duyurulması yine en fazla internet (%81) ve yerel basın (%44) üzerinden olmaktadır. İlan panoları ve broşürlerin de diğeri tanıtım ve duyuru araçları olarak kullanıldığı belirtilmiştir.

Çizelge 29. E-belediye uygulamalarının önündeki en büyük engeller neler olabilir?

(1'den başlayarak önem sırasına göre puanlama yapınız)

	Ö.D *	1	2	3	4	5	6	7	Toplam Puan	Önem Sırası
	A.K**	7	6	5	4	3	2	1		
Uygun ve yetişmiş personel eksikliği		11	2	1	-	-	-	-		
		77	12	5	-	-	-	-	94	1
Maddi imkânların yetersizliği		1	2	-	2	2	-	1		
		7	12	-	8	6	-	1	34	5
Teknolojik altyapı yetersizliği		1	4	3	1	2	-	-		
		7	24	15	4	6	-	-	58	3
Personelin uyum ve eğitim sorunu		-	6	4	2	-	-	-		
		-	36	20	8	-	-	-	64	2
E-belediye hizmetlerinde kişisel verilerin güvenliğinin sağlanması		-	-	1	3	-	1	3		
		-	-	5	12	-	2	3	22	6
Kurum içi bürokratik direnç		-	-	1	-	3	2	2		
		-	-	5	-	9	4	2	20	7
Yeni teknolojiyi kullanmaya yönelik korku		1	-	4	1	1	3	-		
		7	-	20	4	3	6	-	40	4

* Önem Derecesi: 1 en önemli, 6 en önemsiz olarak sıralanmıştır

** Ağırlık Katsayısı: Büyükten küçüğe doğru belirlenen katsayılardır.

Uygun ve yetişmiş bilişim personeli eksikliği e-belediye uygulamalarının önündeki en önemli engel olarak görülmektedir. İkinci sırada personelin uyum ve eğitim sorunu yer alırken, üçüncü önemli

engelin teknolojik altyapı yetersizliği olduğu ifade edilmiştir. Yeni teknolojiyi kullanmaya yönelik korku ve maddi imkânların yetersizliği daha sonra gelen sorunlar olarak sıralanmaktadır. Kişisel verilerin güvenliği ile kurum içi bürokratik direnç en son olarak düşünülen olası sorunlar olarak değerlendirilmiştir. Dolayısı ile yöneticilerin belediyenin mevcut insan kaynakları ve bilişim altyapısı yetersizliği konusunda fikir sahibi olduğu söylenebilir.

Çizelge 30. Kayseri Büyükşehir Belediyesi içinde bulunduğu şartlar değerlendirildiğinde e-belediye uygulamalarına hazırlık derecesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

	Sayı	%
Kayseri Büyükşehir Belediyesi e-belediye uygulamalarına hazırdır	1	7
Çoğunlukla hazırdır ancak pilot uygulamalarla geliştirilmesi gerekir	9	60
Personel ve teknik altyapı hazır olmadığından zamana ihtiyaç vardır	5	33
Şu an için hazır değildir		
Toplam	15	100

*Bu soruyu 1 kişi cevaplamamıştır

Yöneticiler seviyesinde; belediyenin e-belediye uygulamalarına tam olarak hazır olmadığı değerlendirilmektedir. Bir kısım yönetici hazır olduğunu ancak pilot uygulamalara ihtiyaç duyulduğunu belirtirken (%60), diğer bir kısım da teknik ve personel altyapı konularındaki problemler sebebiyle hazır olmadığını ve zamana ihtiyacı olduğunu ifade etmiştir. Hazır olduğunu düşünenlerin oranı ise %7'dir. Genel itibari ile bakıldığında Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin kurumsal dönüşüm aşamasının başlarında olduğu görülmektedir. Yönetici ve çalışanlarda e-dönüşüm süreci ve olgusu hakkında kavramsal bulanıklık ve tereddütler mevcuttur. Durum tespiti, vizyon ve strateji belirleme, kurumsal bilgilenme şu an belediyenin geçirdiği süreci özetlemektedir. Kurumsal dönüşümün kaçınılmaz olduğu zaten bilinmektedir. Ancak bu aşamadan geçen her kurum gibi Kayseri Büyükşehir Belediyesi de bu değişimin nasıl olacağı konusunda belirsizlik yaşamakta, süreç geleneksel kamu birimlerinin dönüşümü esnasındaki sıkıntıları belediye içinde üretmektedir. Bu aşamada; özellikle anketin araştırma evreninin odaklandığı üst düzey yöneticilerin bu dönüşümü bütün dinamikleri ile harekete geçirme konusunda kilit rol üstlendikleri söylenebilir.

Çizelge 31. E-belediye uygulamaları neticesinde yönetim yapısı ne kadar açıklığa/şeffaflığa kavuşur?

	Sayı	%
Tamamen açıklık-şeffaflık gerçekleşir		
Önemli ölçüde açıklık-şeffaflık gerçekleşir	13	81
Çok az açıklık-şeffaflık gerçekleşir	-	0
Hiçbir değişiklik olmaz	3	19
Toplam	16	100

Ankete katılanların çoğunluğu e-belediye uygulamaları neticesinde yönetimde önemli oranda açıklık ve şeffaflığın gerçekleşeceğini düşünmektedir (%81). %19 oranındaki bir kısım ise hiçbir değişiklik olmayacağını iddia etmektedir. Tamamen açıklığa kavuşacağı beklentisinin olmaması dikkat çekicidir. Bürokrasinin kendi kapalı yapısını aşma konusunda bu dönüşüm sürecinde direnç göstermemesi düşünülemez. E-dönüşümle toplumsal ve kurumsal boyutta hedeflenen noktanın yanlış kavranmasının veya kamu bürokrasisinin teknolojik revizyon olarak işi oldu bittiye getirmesinin önüne geçilmelidir. İşte bu aşamada zaten e-dönüşümün yerel seviyede kavranmasının önemi ortaya çıkmaktadır. Halk ve STK'ların yönetimde yaşanacak savunmacı ve katılımı temel almayan çalışmaları tabandan zorlaması gerekmektedir. Aksi takdirde amaçlanan yapılanmanın toplumsal ve yönetsel boyutta getireceği fayda; elit bir kesimin faydalandığı, biraz daha kurumsal yapısını geliştirmiş ve hatta sınırları daha da büyümüş kamu bürokrasisi olacaktır. Değişime dirençli kamu yönetiminin ve etki alanının içinde doğduğu ortamı kendi eliyle değiştirme beklentisi biraz fazla iyimserlik olarak değerlendirilmelidir. Değişime gösterilen ihtiyatlı tavrın izlerini kamusal yapının en demokratik birimi olarak algılanabilecek yerel yönetimlerde de görmek mümkündür. Yönetici seviyesinde açıklık ve şeffaflığın tam manasıyla gerçekleşmeyeceği düşüncesi de asıl olarak perde arkasında saklanan bürokrasinin silüetidir.

Çizelge 32. E-belediye uygulamalarına halkın katılımı nasıl olmalıdır?

	Sayı	%
Sadece yönetim tarafından verilecek hizmeti ve bilgiyi almalı, yönetim sürecine katılmamalı	2	12
Halk yönetime elektronik kanallardan katılmalı	14	88
Toplam	16	100

Katılımcı demokrasiye getireceği katkıyı değerlendirmek amacıyla ankete katılanlara e-belediye uygulamalarına halkın katılımının nasıl olması gerektiği sorulmuştur. Yöneticilerin %88'i halkın yönetime elektronik yollardan katılması gerektiğini ifade etmiştir. %12 oranında ise sadece bu yolla sunulacak hizmetleri alması ancak yönetime katılmaması yönünde görüş bildirilmiştir. Yönetim kademesinde halkın yönetime katılması yönünde var olan kanaat olumlu olmakla birlikte yeterli değerlendirilmemektedir. Kaldı ki demokrasi halkın yönetime katılmasını esas alan bir olgudur ve yerel yönetimlerde demokrasiyi en iyi işletecek kurumlardır. Durum böyle iken belediye yöneticilerinden bir kısmının halkın katılımına olumsuz bakması düşündürücüdür.

Çizelge 33. E- belediye nasıl bir dönüşüm sürecidir?

	Sayı	%
Bireysel		
Kurumsal	7	43
Toplumsal	3	19
Hepsi	6	38
Toplam	16	100

E-belediye dönüşümü kamu bürokrasisinin ve toplumsal yapının bilgi çağı normlarında dönüşümünü esas alan e-devlet dönüşüm sürecinin bir parçasıdır. Bu dönüşümün gereği gibi algılanıp algılanmadığını ortaya çıkartmak amacıyla yöneticilere e-belediyeyi nasıl bir süreç olarak gördükleri sorulmuştur. %43'ü konuyu kurumsal temelde ele alırken, %19'u toplumsal olarak algıladığını ifade etmiştir. Hepsi diyenlerin oranı da %38'dir. Görünen o ki; e-belediyecilik %43'lük önemli bir oranda kurumsal bir dönüşüm süreci olarak algılanmaktadır. Yönetici kademesinde ağırlıklı olarak yaygın olan bu kanaatin e-dönüşüm sürecinden umulan faydaların yeterince gerçekleşmesi önündeki en büyük engellerden biri olduğu söylenebilir.

Çizelge 34. Belediyenin sunacağı e-hizmetlere en uygun erişim noktası nereler olabilir?

	Sayı	%
Kişisel bilgisayarlar(evlerdeki)	10	63
Kamu kuruluşları içerisine kurulacak terminaller	1	6
Belediye içerisine veya değişik noktalara kurulacak iletişim büroları	5	31
Elektronik hizmet veren bankamatik türevi cihazlar	-	0
İnternet kafeler		
Toplam	16	100

Tabloda görüldüğü gibi ankete katılanlardan %63'ü elektronik ortamda sunulacak hizmetlere halkın en uygun ulaşım noktasının kişisel bilgisayarlar olması gerektiği yönünde fikir belirtmiştir. E-hizmetlere diğer ulaşım noktaları ise %31 ile belediye içerisine veya değişik noktalara konulacak iletişim bürosu ve %6 ile kamu kuruluşları içerisine kurulacak terminaller olarak düşünülmüştür.

Çizelge 35. E-belediye ile ilgili maliyetler kimin tarafından karşılanmalıdır?

	Sayı	%
Kayseri Büyükşehir Belediyesi bu maliyeti karşılayabilir	6	37
Tamamen merkezi hükümetin desteği gereklidir	3	21
Kayseri Büyükşehir Belediyesi kısmen hükümetten destek almalıdır	3	21
Maliyet yönetim ve hizmeti kullanacak vatandaşlar arasında bölüştürülmelidir	3	21
Toplam	15	100

*Bu soruyu 1 kişi cevaplamamıştır

Yöneticilerin %37'si e-belediyecilik hizmetlerinin sunumu için gerekli teknolojik alt yapının kurulması ve idamesi aşamalarında ortaya çıkan maliyetin belediyenin kaynakları ile karşılanabileceğini belirtmiştir. Merkezi hükümet tarafından finanse edilmesi gerektiğini savunanların oranı ise %21'dir. %21'lik diğer bir kesim de Merkezi Hükümet ile Belediye'nin masrafları paylaşması gerektiğini savunmaktadır. Aynı yüzde oranı ile bir kısım yönetici de halkın da verilecek hizmet karşılığında bedel ödemesi gerektiğini söylemektedir.

"Kurumunuzun bilgi işlem ağını ve kişisel verilerin güvenliğini internet ortamında nasıl sağlıyorsunuz?" sorusuna Bilgi İşlem Birimi personelinin verdiği cevaplar neticesinde Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin bilgi işlem ağının güvenlik duvarı, antivürüs yazılımları ve ağa yapılan saldırıları

sisteme zarar vermeden bulup sebebini tespiti yarayan loglama yazılımları ile korunduğunu göstermektedir.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Sürekli değişen ve beraberinde birçok imkân ve açılımla birlikte sosyo-ekonomik problemi de getiren dinamik dünya konjonktürünün zorlayıcı etkisi tüm toplumsal yapıyı derinden etkilemektedir. Son zamanlarda yaşanan bilişim teknolojisi temelli dijitalleşme eğilimi sürecin en önemli dönüşüm parametresi olarak kabul edilmektedir. Bu olgunun yönetsel süreçlerden başlamak üzere tüm toplumsal yapıları şekillendirme konusunda sergilediği performans adeta bir enformasyon devrimi olarak nitelendirilmektedir.

Bireylerden başlayarak tüm toplumsal yapıyı bilgi çağı normlarında dönüştürmeyi amaçlayan bu sürecin iki temel fayda üzerine kurulduğu söylenebilir. Bunlardan ilki yönetsel seviyede yaratacağı etki neticesinde hizmetlerde ortaya çıkacak iyileşme ve etkinleşme, diğeri de katılım yönünde yaratacağı ivmelenme sonucu demokrasinin işlerliğinde yaşanacak gelişmedir. Şeffaflaşma, iş süreçlerinin kısalması ve basitleşmesi, bürokrasinin azalması, hizmetlerde verimliliğin artması, maliyetlerde azalma ana hedefler olarak ortaya çıkmasa da başarılı bir dönüşümün üreteceği diğer yan artı değerlerdir. Halkın yönetim üzerindeki kontrol ve denetiminin artması neticesinde yolsuzlukların azalması, kamu bürokrasisinin kaynakları kullanma konusunda umursamazlığını bırakarak daha ihtiyatlı davranması beklenen diğer iyileşmelerdir.

Dünya üzerinde dönüşüm aşamasını sağlam temellere dayandırıp uygulayan ülkelerin yaşam kalitesinin yükselmesinden başlayarak birçok alanda önemli faydalar sağladığı görülmektedir. Ancak yine de ülkeler seviyesinde konunun kavranması ve bu yönde yapılan çalışmalar farklılık göstermektedir. Genel olarak demokrasinin tüm kurumlarıyla işletilebildiği, bilgiyi üretebilen toplumlarda e-yapılanmanın mantığı daha iyi anlaşılmakta ve değişim süreci olumlu sonuçlar üretilebilecek şekilde yönetilebilmektedir.

Bu kapsamda başarılı e-devlet uygulamalarına bakıldığında göze çarpan ortak nitelikler mevcuttur. Tabandan başlayarak şekillendirilen, geniş katılımlı bir yapılanma ideal dönüşümün ilk aşaması olarak göze çarpmaktadır. Teknolojik yapılanma bu süreçte bir amaç değil araç olarak algılanmaktadır. Kamu kurumlarının bilgi temelli yapılanması bu yolda dönüşümün yönetsel boyutunu ifade etmektedir. Konuyu sadece kamunun iş ve hizmet üretme yöntemlerinin teknolojik imkânlar kullanılarak yeniden yapılandırılması olarak değerlendirmek hedefe yönelik sapmayı artırmaktadır. Bu noktada; değişimden beklenen faydalar elde edilemediği gibi büyük ekonomik kayıplar da söz konusu olabilmektedir.

Toplumsal yapının sosyal paylaşım ve üretim amaçlı örgütlendiği kentsel alanlar da yaşanan gelişmelere paralel olarak gelişmekte ve değişmektedir. İnsanların ihtiyaçlarında yaşanan artış ve çeşitlenme ile daha iyi şartlarda yaşama beklentisi kent yönetimlerinin hizmet şeklini ve yönetsel yapısını

değiştirmesini zorunlu kılmaktadır. Bu kapsamda; kentlerin yönetimi olarak nitelenen belediyelerin yerel demokrasi kavramını daha ileriye götürmek ve modern manada yeni yüzyılın getirdiği değişimlere adapte olmak adına son zamanlarda yeni yapılanmalara gittikleri görölmektedir.

Kent halkının çeşitlenen ihtiyaçlarını etkin ve verimlilik esaslarında, bilişim teknolojilerinden azami faydalanarak çözüme çalışmaları e-belediyecilik anlayışının gelişmesiyle sonuçlanmıştır.

Aslında e-belediyecilik; bilgi toplumunun modern kentsel hizmetleri almak maksatlı ürettiği, teknik ve katılımcı yerel demokrasi kaynağından beslenen bir yönetim anlayışının ifadesidir. Bu yönetim anlayışı ile halk yönetim kademesinde daha fazla söz sahibi olmayı ummakta ve ihtiyaçlarının en hızlı şekilde çözümlmesini beklemektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de belediyeler seviyesinde yürütölen bir dönüşüm süreci mevcuttur. E-belediyecilik adı altında sürdürölen bu çalışmaların hepsinin iyi sonuçlar vereceğini söylemek mümkün değildir. Bilişim teknolojileri ile henüz daha yeni tanışmış ve merkezi bürokrasinin halen ağırlığını hissettirdiği bir ölkede konunun yaygın biçimde telaffuz edilmesine karşı bilinçli çalışmaların azlığı dikkat çekicidir. Özellikle gelişmişlik ve eğitim düzeyi dikkate alındığında kimi bölgelerin bu sürecin çok uzağında olduğu bile söylenebilir.

E-dönüşümün daha başlangıç aşamasında kavramsal kargaşa mevcuttur. şuralarda, seminerlerde, konferanslarda konu ile ilgili tartışmalar devam ededursun uygulama alanındaki yöneticiler ve halk henüz bu konuya yabancıdır. Bürokrasi kendini değiştirmeyi amaçlayan bu süreci onaylar gibi görönsede aslında icraat safhasında daha önceki dönemlerde olduğu gibi tutucu ve ihtiyatlıdır.

Yerel yönetimlerin gerçekte manada katkısı bu noktada ortaya çıkmaktadır. Halkı daha yakından kavrama ve etkileme gücüne sahip olan belediyelerin vatandaşlar üzerinde yaratacağı etkileşim ile e-dönüşümün toplumsal bir talep olarak bürokrasinin önünde yer alması sağlanabilir. Bilgi çağı değerleriyle bütünleşme arzusu ile motive edilmiş bireylerin oluşturulması dönüşümün en önemli kısımlarından biridir. Hele bir de uygulama esnasında hayatlarına getireceği kolaylık ve kaliteyi görmeleri vatandaşları bu yönde iyice kamçılacaktır.

Belediyeler tarafından öncelikli olarak sahiplenilmesi gereken dönüşüm sürecinin merkezi idarenin öncölüğünde ilerlemesi dikkat çekicidir. Bunu; Dünya'da yaşanan uluslar üstü bir değişimin kaçınılmazlığı içerisinde merkez bürokrasinin şartları belirleme ve kendi güdümünde şekillendirme çabalarının bir sonucu olarak değerlendirmek mümkündür.

E-belediyecilik uygulamalarının başarısı genel kamu bürokrasisinin değişimi için de bir fırsattır ve belediyeler bunu yerinde vatandaşla birlikte şekillendirme şansına sahiptirler. Yerel ölçekte başarıyla tamamlanacak e-belediye dönüşümlerinin tüm toplumsal yapıyı değiştirmesi mümkündür. Tam tersi olarak başarısız uygulamalar neticesinde ölkede genelde devlet yönetimini daha kontrol edilebilir seviyede yapılandırmak fırsatı kaçırmış olacaktır.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi de teknolojinin kendisine sunduğu imkânlardan yararlanarak bu dönüşümü başarmak arzusundadır. Ancak daha önce belirtildiği gibi yöneticiler ve çalışanlar seviyesinde gösterilen bürokratik direnç, politik kaygılar, halka rağmen iş yapma kültürü, kavramsal olarak konunun nasıl bir süreci öngördüğüne dair karışıklık bu sürecin önünü tıkayabilecek ihtimaller

olarak gözükmektedir.

Konunun daha sosyal bir tabana oturtularak halkla birlikte dönüşüm fikrinin öncülüğünde ilerlenmesi gerekmektedir. Yapılan çalışmanın gerek yönetici gerekse çalışanlar seviyesinde e-belediye anlayışını ve kültürünü kurum içerisinde yaygınlaştıracakı umulmaktadır.

Büyükşehir belediyelerinde e-belediye anlayışının uygulanması ve algılanması konusunda Kayseri Büyükşehir Belediyesi özelinde yürütülen anket, mülakat ve incelemelerden elde edilen veriler çalışmanın diğer bölümlerinde sunulmuştur. Geline nokta; tespit edilen verilerin ışığında; Kayseri Büyükşehir Belediye'sinin başarılı bir dönüşüm yaşayarak katılımcılık temelinde yönetim ilkelerinden iyi seviyede faydalanan ve etkin hizmet sunma yeterliliğine kavuşmuş bir belediye olması yönünde bazı öneriler yapmak mümkündür. Bu bağlamda;

✓ Haziran 2006 tarihinde Belediyenin Bilgi İşlem Müdürlüğü tarafından yapılan durum tespit çalışmasının; e-belediyecilik çalışmalarında artı değer yaratma bakımından asıl e-belediye dönüşümünün başlangıcı olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bu durum tespiti neticesinde müteakip 3—4 senelik zaman aralığında yapılması planlanan faaliyetlerin belirlenmesi olumlu bir gelişmedir. Tespit edilen bu hedefler doğrultusunda kurumsal dönüşümün gerçekleştirilebilmesi için genel stratejiler belirlenmeli ve dönüşümün değişik safhalarında ölçüm ve değerlendirmeler yapılarak geri besleme yapılmalıdır.

✓ Belediyede istihdam edilen insan kaynaklarını iyileştirme ve zenginleştirme çabalarına gereken önem verilmelidir. Bu aşamada değişik seviyelerde icra edilmesi gereken hususlar şöyledir:

- Personel kalitesinin artırılmasına yöneticiler seviyesinde başlanmalı, mevcut yöneticilerin yeteneklerinin geliştirilmesi yönünde tedbirler alınmalıdır,
- Yönetici çalışan bütünleşmesi kurumsal ortak amaçlar çerçevesinde yeniden belirlenmeli ve geliştirilmelidir,
- Yöneticilerin kendisine makamları ile ayrıcalık yaratması anlayışı yıkılmalı, bilgiyle yöneten lider anlayışının benimsenmesi yöneticiler seviyesinde teşvik edilmelidir,
- Bilgi İşlem Müdürlüğü personel yapılanması yeniden gözden geçirilmeli gereken takviyeler yapılmalıdır,

✓ E-belediyeciliğe kurumsal dönüşüm aşamasında lider kadro'nun (belediye başkanı, daire başkanları, genel sekreter ve yardımcılar) yönlendiriciliği önemlidir. Belirlenen kurumsal hedeflere ulaşmak noktasında yöneticilerin sürekli personelini motive etme gereği vardır. Personele değişimin olumlu sonuçları anlatılıp, kurum içi bürokratik direncin önüne geçilmelidir. Bu konuda bireysel görüşmeden toplu oturumlara kadar her türlü iletişim kanalı kullanılmalıdır,

✓ Bilgi İşlem Müdürlüğü e-belediyecilik uygulamalarını en stratejik birimdir. Belediye teşkilatlanması içindeki yeri tekrar değerlendirilmeli gerekiyorsa daire başkanlığı seviyesine yükseltilmelidir. Karar alma aşamalarında aktif şekilde yer alması sağlanmalıdır. Bu birim içerisinde kalite, bilişim ve ARGE uzmanlarının istihdam edilmesi düşünülmelidir,

- ✓ Web sitesinin vatandaşla etkileşimli hale getirme faaliyetine hız verilmelidir. Sohbet odaları, anket ve tartışma platformları oluşturulmalı, yapılması planlanan önemli faaliyetler ve alınması gereken kararlar ilk olarak burada halka sunularak tanıtılmalı, olgunlaştırılmalıdır,
- ✓ Web sitesinden sunulması planlanan interaktif hizmetlerin süratle yaşama geçirilmesi gerekmektedir. Halkın bu kanalla hizmet almasına yönelik talep yaratıcı reklâm ve tanıtım amaçlı kampanyalar düzenlenmelidir,
- ✓ Atanmışlar kadar seçilmiş meclis üyelerine de belediye web sitesinde yer verilmelidir. Meclis üyelerine mail adresi verilmesi düşünülmelidir,
- ✓ Otomasyon ve internet belediyeciliği uygulamalarında kullanılacak yazılımların yeterlilik derecesi ve birlikte çalışılacak özel sektör kuruluşları dikkatli incelenmelidir. Bu konuda diğer Büyükşehir belediyeleri ile fikir alışverişinde bulunulmalı, tecrübeleri paylaşılmalıdır,
- ✓ Teknik konularda üniversite ve diğer kamu kurumların desteği alınmalıdır,
- ✓ Konunun kavramsal çerçevesinin tam olarak oturtulması için akademik çevrelerin görüşleri alınmalıdır. Yanlış bakış açısı ile oluşturulmuş fikirsel temel üzerindeki uygulamaların gereken faydayı vermeyeceği unutulmamalıdır,
- ✓ Sivil Toplum Örgütleri ve özel sektör kuruluşları ile irtibatlı olarak halkın bilgisayar ve internet okuryazarlığını artırıcı çalışmalar yapılmalıdır. Ücretsiz bilgisayar ve internet kullanımı kurslarının düzenlenmesi düşünülmelidir. Belediye kendini bu yönde sorumlu görmeli, toplumu dönüştüremediği ölçüde kurumsal dönüşümünün bir şey ifade etmeyeceğini bilmelidir,

Çalışmanın değişik aşamalarında Bilgi İşlem Biriminin ve Yöneticisinin konunun bilincinde olarak istekli ve gayretli çalışması sevindirici bir gelişme olarak izlenmiştir.

Yukarıda belirtilen hususların kapsamı daha da genişletilerek irdelenmesi ve hayata geçirilmesi neticesinde yaşanacak bir e-belediyeleşme süreci Kayseri Büyükşehir Belediyesi ve Kayseri halkı için önemli kazanımları da beraberinde getirecektir.

Bu aşamada son olarak değinilmesi gereken husus; e-belediye dönüşümünün sadece kurumsal yapıyı teknolojik imkânlarla donatmak olmadığının kavranması, çalışmaların halkı da içine alacak şekilde bütünsel bir anlayışla icra edilmesi gereğidir. Belediye şu an bir seçim aşamasındadır. Ya vatandaşın bu konunun merkezinde yer aldığını kavrayacak ve çalışmalarını bu yönde sürdürecektir, ya da sadece politik kaygı ve modern görünme arzusu içerisinde kurumsal yapısını revize edecektir. Kazanan tarafın hantal ve kendisi odaklı kamu bürokrasisi olmaması için yönetsel bazda gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Kayseri halkının ufkunu açmak ve bilişim teknolojisi ile tanıştırmak bunu toplumsal faydaya dönüştürme imkânı tarihi bir fırsat olarak belediye yöneticilerinin önünde durmaktadır. Bu imkânı kullanma aşamasında yöneticilerin ve başkanın tereddüde düşmeyeceğini ve İnternetteki mesajında belirttiği gibi Kayseri ve Kayser'liye hizmet etme aşkının ağır basacağını ümit ediyorum.

KAYNAKÇA

AKGÜN, Birol (2003), “Küreselleşme, Sanal Siyaset ve E-Demokrasi”,

Küresel Sistemde Siyaset–Yönetim-Ekonomi, Birinci Baskı, Çizgi Yayınevi, Derleyen: M.Akif Çukurçayır, İstanbul, s. 59-84.

ALADA, A.Bayramoğlu (1995), **Türkiye'de Büyükşehir Belediye Yönetimi Üzerine**, Yayınlanmamış Elden Alınan Bir Çalışma.

ALADA, A.Bayramoğlu (1990), “Türk Belediyeciliğine Kronolojik Yaklaşım”, **Türk Belediyeciliğinde 60. Yıl Uluslar arası Sempozyumu-Bildiriler ve Tartışmalar**, Yayına Hazırlayan: Metropol İmar A.Ş, Ankara, s. 119-144.

APAN, Ahmet (2004), “Büyükşehir Belediyelerinin İdare ve İşletmeleri: Hukuksal ve MALİ Sorunlar”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt:13, Sayı:2, s. 33-46.

ARİFOĞLU, Ali (2004), **E-Dönüşüm Yol Haritası, Dünya, Türkiye**, Birinci Baskı, Ses Bilişim Yayını(Microsoft Katkılarıyla), Ankara.

ARTICLE (2004), “E-Gov Slowly Gaining Acceptance, but Must Mature”, **Information Management Journal**, Vol:38, Issue:4, p. 16, <http://web1.epnet.com/>, (E.T: 11 Aralık 2004).

AYTAÇ, Fethi (1990), “Belediye Kanunun Oluşumu, Uygulanması ve Değişiklikler”, **Türk Belediyeciliğinde 60. Yıl Uluslar arası Sempozyumu-Bildiriler ve Tartışmalar**, Yayına Hazırlayan: Metropol İmar A.Ş, Ankara, s. 86-106.

BALCI, Asım (2004), “E-Devlet: Kamu Yönetiminde Yeni Perspektifler, Fırsatlar ve Zorluklar”, **Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar**, Cilt:2, Sayı:1, s.265-278.

BENSGHİR, Türksel Kaya (2001), “Web'deki Belediyelerimiz: Kayseri Büyükşehir Belediyesi”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt: 10, Sayı: 3, s. 114-126.

- BULUT, Yakup (1999), Büyükşehir Yönetimine Kentsel Alt Örgütlenmelerin Katılımı: Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Örneği, **Yayınlanmamış Doktora Tezi**, M.Ü. SBE.
- BULUT, Yakup (1999), "Teknoloji ve Yönetim: Yerel Yönetimlerin Teknolojiye Entegrasyonu" **1. Uluslararası Yerel Yönetimler Üniversite ve Sanayi İşbirliği Sempozyumu**, 23-24 Ekim 2003, s. 337-351.
- BULUT, Yakup ve Diğerleri (2004), "Demokratik Değerlerin Hayata Geçirilmesinde Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin (internet) Rolü ve Yönetime Etkileri", **Uluslar arası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu**, 20-21 Mayıs 2004, Çanakkale, s. 118-130.
- CANMAN, Doğan ve Diğerleri (2002), **Kamu Görevlileri El Kitabı**, TODAİE Yayın No: 308, Ankara.
- ÇELİK, Kemal (2003), "E-Devlet ve Yeniden Yapılanma", **Türk İdare Dergisi**, Yıl:75, Sayı:440, s.149-158.
- ÇUKURÇAYIR, M.Akif (1994), "Büyükşehir Belediyelerinin Mahalli Hizmetlerin Verimliliğine Etkileri ve Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Beş Yılı (1988-1992)", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, S.Ü. SBE.
- DiE, (2000), "Sosyal ve Demografik Özellikler", **2000 Genel Nüfus Sayımı**, Ankara, s.25-59.
- ERDAL, Murat (2003), "E-Belediye Kavramı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Uygulaması", <http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl>, (E.T: 02 Temmuz 2006).
- ERDAL, Murat (2004), **Elektronik Devlet: E-Türkiye ve Kurumsal Dönüşüm**, Yayın No: 2001-4599, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- ERGUN, Turgay (2004), "İletişim, Elektronik Bilgiişlem, E-devlet", **Kamu Yönetimi Kurum ve Siyasa Uygulaması**, TODAİE Yayın No:322, s.131-141.
- EŞ, Muharrem (2003), "Bilgi Toplumu Sürecinde Kentsel Dönüşüm: İstanbul Örneği", <http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl>, (E.T: 11 Haziran 2006).
- GONCA, Fatma (1997), "Büyükşehir Belediyesi ile Büyükşehir İlçe Belediyesi Arasındaki İlişkilerde Yaşanan Sorunlar ve Bu İlişkilerin Yeniden Yapılandırılması", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, G.Ü. SBE.
- GÖRMEZ, Kemal (1997), **Yerel Demokrasi ve Türkiye**, Birinci Baskı, Vadi Yayınları, Konya.

GÜLER, B.Ayman (2001), “Yerel Yönetimler ve İnternet”,
<http://www.inet-tr.org.tr/inetconf7/Sunum/yerelyonetim.doc>, (E.T: 14 Şubat 2006).

HENDEN, H.Burçin (2005), “Katılımcı Yerel Yönetim Anlayışında E-Belediyeciliğin Yeri ve Önemi”,
<http://insanbilimleri.com/makaleler/>, (E.T: 19 Şubat 2006).

HÜRRIYET (12 Nisan 2006), “Her 10 evden 1'inde internet var”,
http://www.ncp.com.tr/haber_detay.asp?ID=432&baslik_id=3, (E.T: 26 Haziran 2006).

HÜRRIYET (04 Aralık 2004), “Elektronik Ticaret Artıyor”,
http://www.ncp.com.tr/haber_detay.asp?ID=396&baslik_id=1, (E.T: 26 Haziran 2006).

İNCE, N.Murat (2001), **Elektronik Devlet: Kamu Hizmetlerinin Sunulmasında Yeni İmkânlar**, DPT Yayını, Ankara.

[Http://www.kayso.org.tr/newsdetail.aspx?](http://www.kayso.org.tr/newsdetail.aspx?), “Kayseri Ekonomisi”, (E.T: 04 Nisan 2006).

[Http://www.kayseri.gov.tr/tr_index.asp](http://www.kayseri.gov.tr/tr_index.asp), “Kayseri Ticareti”, (E.T: 13 Şubat 2006).

[Http://www.tuik.gov.tr/yillik/yillik.pdf](http://www.tuik.gov.tr/yillik/yillik.pdf), “Hane Halkı Bilişim Teknolojileri Kullanımı Araştırması”, (E.T: 12 Haziran 2006).

[Http://www.basbakanlik.gov.tr/sour.ce/index.asp?](http://www.basbakanlik.gov.tr/sour.ce/index.asp?), “59. Hükümet Programı”, (E.T: 11 Haziran 2006).

[Http://www.bilgitoplumu.gov.tr/edtr.asp#1](http://www.bilgitoplumu.gov.tr/edtr.asp#1), “Acil Eylem Planı'nda E-Dönüşüm Türkiye Projesi”, (E.T: 22 Mayıs 2006).

[Http://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm](http://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm), “1982 Anayasası”, (E.T: 11 Haziran 2006).

[Http://www.ntvmsnbc.com/news/333547.asp](http://www.ntvmsnbc.com/news/333547.asp), “Türkiye Nüfusu 72 Milyonu Aştı”, (E.T: 12 Haziran 2006).

[Http://www.ceterisparibus.net/turkiye/gostergeler.htm](http://www.ceterisparibus.net/turkiye/gostergeler.htm), “Bilgi ve İletişim Teknolojileri”, **8.Beş Yıllık Kalkınma Planı**, (E.T: 20 Mayıs 2006).

[Http://www.kayseri.gov.tr/tr_index.asp](http://www.kayseri.gov.tr/tr_index.asp), “Kayseri'nin Coğrafi Yapısı”, (E.T: 10 Şubat 2006).

KANTACI, M. Zeki (1999), “Türkiye'de Büyükşehir Belediyesi Modeli Bir Örnek: Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi (Mali Analiz)”, **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, D.Ü. SBE.

KIRÇOVA, İbrahim (2003), **E-Devlet Uygulamaları ve Ekonomiye Etkileri**, Yayın No: 2003-38, Hazırlayan: İstanbul Ticaret Odası.

KM WORLD (2004), "Tools for E-Government", **Academic Search Premier**, Vol:13, Issue:1, p. 28, <http://web1.epnet.com/>, (E.T: 11 Aralık 2004).

KÖSECİK, Muhammet, KARKIN, Naci (2004), "Belediye Yöneticilerinin ve Meclis Üyelerinin E-Devlete Bakışı Denizli Belediyesi Örneği", **Türk İdare Dergisi**, Yıl:76, Sayı:443, s.119-139.

MUMCU, Ceyhan (1990), "İdare Hukuku Açısından Belediye Kanunu", **Türk Belediyeciliğinde 60. Yıl Uluslar arası Sempozyumu-Bildiriler ve Tartışmalar**, Yayına Hazırlayan: Metropol İmar A.Ş, Ankara, s. 107-118.

ODENDAAL, N. (2003), "Information and Communication Technology and Local Governance: Understanding the Diffrence Between Cities and Devoloped and Emerging Economies", **Computers, Environment and Urban Systems**, Vol: 27, s.1-21=www.elseiver.com/locate/compenveerbsys, (E.T: 11 Eylül 2005).

ORTAYLI, İlber (1990), "Yerel Yönetim: Devraldığımız Miras", **Türk Belediyeciliğinde 60. Yıl Uluslar arası Sempozyumu-Bildiriler ve Tartışmalar**, Yayına Hazırlayan: Metropol İmar A.Ş, Ankara, s.63-75.

ÖNER, Şerif, YILDIRIM, Uğur (2004), "Bilgi Toplumu Sürecinde Yerel Yönetimlerde Eğitim-Bilişim Teknolojisinden Yararlanma:Türkiye'de E-Belediye Uygulamaları", <http://www.nvi.gov.tr/attached/NVI/makale/16.pdf> (E.T: 02 Haziran 2005).

SADIK, Hasan (2003), " Introducing E-Government İn Bangladesh: Problems and Prospects", **İnternational Social Science Review**, Vol:78, Issue:3/4, p. 111-125, http://web1.epnet.com/citation.asp?tb=1&_ug, (E.T: 11 Aralık2004).

SARIÖKÇE, A. İhsan (2002), "Yerel Yönetimlerde Katılım ve İstanbul Büyükşehir Belediyesinde Beyaz Masa Uygulaması", **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, M.Ü. SBE.

TEKELİ, İlhan (1990), "Cumhuriyetin Altmış Yıllık Belediyecilik Deneyinin Değerlendirilmesi Üzerine", **Türk Belediyeciliğinde 60. Yıl Uluslar arası Sempozyumu-Bildiriler ve Tartışmalar**, Yayına Hazırlayan: Metropol İmar A.Ş, Ankara, s. 44-57.

Türk Bilişim Derneği (2004), “2nci Türkiye Bilişim Şurası:E-Belediye Raporu”, <http://www.bilisimsurasi.org.tr/SonucRaporu/>, (E.T: 11 Haziran 2005).

UÇKAN, Özgür (2003), **E-Devlet, E-Demokrasi ve Türkiye**, Birinci Basım, Literatür Yayınları, İstanbul.

UĞUR, Necdet (1990), “Türk Siyasal Gelişimi İçinde Yerel Yönetimler”, **Türk Belediyeciliğinde 60. Yıl Uluslar arası Sempozyumu-Bildiriler ve Tartışmalar**, Yayına Hazırlayan: Metropol İmar A.Ş, Ankara, s.57-61.

WEILING, Ke (2004), “ Succesful E-Government İn Singapore”, **Communications of the ACM**, Vol:47, Issue: 6, p. 95-100, <http://web1.epnet.com/>, (E.T: 11 Aralık 2004).

YILDIRIM, Selahattin (1990), “Yerel Yönetim ve Demokrasi”, **Türk Belediyeciliğinde 60. Yıl Uluslar arası Sempozyumu-Bildiriler ve Tartışmalar**, Yayına Hazırlayan: Metropol İmar A.Ş, Ankara, s. 7-43.

YILDIZ, Mete (2002), “Yerel Yönetimlerde İnternet Uygulamaları Ve E-Devlet”, <http://www.nvi.gov.tr/attached/NVI/makale/1.pdf>, (E.T: 18 Şubat 2006).

YÜCETÜRK, Elif (2003), “Türk Kamu Yönetiminde E-Devlet Uygulamaları ve Tabana Yayılabilme Yeteneği Bakımından Bir Değerlendirme, Bolu Örneği”, http://www.bilgiyonetimi.org/cm/pages/mkl_gos.php?nt=225, (E.T: 11 Haziran 2006).

EK.1: ANKET FORMU

ANKET FORMU

(Bu anket formu Kayseri Büyükşehir Belediyesi Belediye Başkanı, Genel Sekreter ve yardımcıları, Daire başkanları, şube müdürü kademesindeki yöneticileri ve çalışan diğer personeli kapsamaktadır)

KİŞİSEL BİLGİLERE İLİŞKİN SORULAR

1. Öğrenim durumunuz
☐ İlköğretim ☐ Lise ve dengi okul ☐ Meslek Yüksekokulu
☐ Üniversite veya fakülte ☐ Yüksek lisans ve Doktora
2. Mezun olduğunuz bölüm.....
3. Yaşınız. ☐ 18 – 25 ☐ 26 - 35 ☐ 36 - 50 ☐ 50-65
4. Cinsiyetiniz ☐ Erkek ☐ Bayan
5. Şu anki göreviniz? ☐ Yönetici ☐ Memur ☐ İşçi ☐ Teknik Personel ☐ Geçici işçi
6. Kaç yıldır bu kurumda çalışıyorsunuz? ☐ 0–5 ☐ 6–15 ☐ 15'ten fazla

İNTERNET VE BİLGİSAYAR KULLANIMI İLE İLGİLİ DURUM TESPİTİNE YÖNELİK SORULAR

1. İş yerinizde size ait bir bilgisayarınız var mı?
☐ Evet ☐ Hayır
2. İş yerinizde internet bağlantınız var mı?
☐ Evet ☐ Hayır
2. İş yerinizde kurum içi ağ paylaşımı var mı? (Bilgi işlem birimi cevaplayacak)
☐ Evet ☐ Hayır
☐ Şu an yok ama kurmak için çalışmalarımız var
4. Bilgisayar ve İnternet kullanabiliyor musunuz?
☐ Bilgisayar ve internet iyi seviyede kullanabiliyorum
☐ Bilgisayar ve internet orta seviyede kullanabiliyorum
☐ Sadece bilgisayar kullanabiliyorum
☐ İkisini de kullanmasını bilmiyorum
5. Bilgisayar kullanımı ve internet üzerine herhangi bir eğitim-kurs aldınız mı?
☐ Evet ☐ Hayır
6. Bilgisayar ve internet kullanmayı nerede öğrendiniz?
☐ Öğrenim sırasında-okul yıllarında
☐ Özel sektörde kursa giderek
☐ Kendi imkânlarımla (kişisel merak ve ilgi)
☐ Çalıştığım yerde verilen eğitim ve kurslarla
7. İşyerinde bir günde ne kadar süre internet kullanıyorsunuz?
☐ 0– 2 saat ☐ 3–5 saat ☐ 5 saatten fazla
☐ Bilgisayarım olmadığı için kullanamıyorum
☐ Bilgisayarım var ancak internet bağlantısı olmadığı için kullanamıyorum
8. İş yerinde İnterneti en çok ne maksatla kullanıyorsunuz? (En çok ne maksatla kullanıyorsanız 1 diğerlerine azalan önem derecesine göre 2,3,.. gibi puanlama yapınız)
☐ Mevzuatı ve yasaları incelemek
☐ Bilgi edinme ve kültürel faaliyetler
☐ Evrak ve doküman hazırlamak
☐ Bir kamu kurumundan bilgi ve hizmet almak
☐ Vatandaşlardan gelen talepleri değerlendirmek (Kamusal hizmet maksatlı)
☐ Böyle bir imkânım yok

9. Evde İnterneti en çok ne maksatla kullanıyorsunuz?(En çok ne maksatla kullanıyorsanız 1 diğerlerine azalan önem derecesine göre 2,3,.. gibi puanlama yapınız)

- ☐ Alışveriş
- ☐ Bilgi edinme ve kültürel faaliyetler
- ☐ Haber okumak
- ☐ Haberleşme; E posta -sohbet (Messanger)
- ☐ Oyun
- ☐ Aktüel, magazin ve spor haberlerini okumak
- ☐ Kamu veya özel kuruluşlardan bilgi ve hizmet almak maksatlı
- ☐ Bankacılık işlemleri için
- ☐ Böyle bir imkânım yok

10. Bilgisayarda hangi programları kullanabiliyorsunuz?

(Kullanabildiklerinizin yanına (x) işareti koyunuz)

- ☐ Windows ☐ Internet Explorer ☐ Microsoft Word ☐ Microsoft Excel
- ☐ Microsoft Powerpoint ☐ Autocad, nadcad v.s.gibi programlar
- ☐ Diğer ☐ Hiçbiri

E-BELEDİYE HİZMETLERİNİN SEVİYESİNİ VE BELEDİYE PERSONELİNİN BAKIŞ AÇISINI TESPİTE YÖNELİK SORULAR

11. Bilgisayar ve interneti kullanma bakımından personelinizi teşvik ediyor musunuz? (Yöneticiler cevaplayacak)

- ☐ Evet ☐ Hayır ☐ Kişisel bir ilgi alanı olduğunu düşünüyorum

12. Kurum içinde personelinize bilgisayar ve internet uygulamaları ile ilgili bir eğitim veriliyor mu? (Yöneticiler cevaplayacak)

- ☐ Evet, tüm personele periyodik olarak veriliyor
- ☐ Sadece bilgi işlem bölümündeki personele veriliyor
- ☐ Bu bir kişisel eğitim meselesi
- ☐ Bu konuda şu anda bir eğitime ihtiyaç duymuyoruz

13. Bilgisayar ve internet kullanımının işleri hızlandıracağına ve kolaylaştıracağına inanıyor musunuz? (Kurumunuz için)

- ☐ Evet ☐ Hayır

14. Kurumunuzun web hizmetlerinden yararlanma derecesini nasıl değerlendiriyorsunuz? (E-Belediyecilik faaliyetleri kapsamında)

- ☐ Devamlı olarak bilişim sektöründeki gelişmelerden istifade eden bir kurumuz
- ☐ Eksiklerimiz var, bunları tamamlama aşamasında ve kendimizi geliştirmek çabasında olan bir kurumuz
- ☐ Bilişim bizim için birinci derecede öncelikli bir konu değil daha öncelikli konuları çözmeyi amaçlıyoruz (Alt yapı, çevre vs.)

15. İnternetin kurumsal hizmetlerin sunulmasında ne gibi bir fonksiyonu olabilir? (1'den başlayarak önem sırasına göre puanlama yapınız)

- ☐ Hizmetlerin sunulmasında sürat ve etkinliği artırır
- ☐ Kurum içerisindeki işlemlerin hızını artırır
- ☐ Halkla etkileşimi artırarak katılımcı demokrasiyi güçlendirir
- ☐ Yönetimi şeffaflaştırır, yolsuzlukları azaltmaya fayda sağlar

- ☐ Bürokrasi ve kırtasiyeciliği azaltarak kaynakların daha etkin ve verimli kullanılmasını sağlar(Maliyeti azaltır)
- ☐ Çalışanların üzerindeki yükü hafifletir
- ☐ Halka zaman kazandırır
- ☐ Fazla bir fayda sağlayacağını düşünmüyorum

16. Bilişim sektörü ile ilgili ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip ediyor musunuz?

- ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır

17. Ulusal ve uluslar arası kuruluşlardan e-hizmetlerden iyi derecede faydalanan beğendiğiniz kurum ve kuruluşlar var mı?

Ulusal.....

Uluslararası.....

- ☐ Bilmiyorum

18. Bilgisayar yazılımları ile ilgili kurumunuzun ihtiyaçları nasıl karşılanıyor? (Bilgi işlem birimi cevaplayacak)

- ☐ Yazılım ihtiyacımızı tamamını özel sektörden temin ediyoruz
- ☐ Kendi yazılımlarımızı yapan uzman personelimiz mevcut
- ☐ Net bir bilgim yok

19. Kurumunuzdaki bilgi işlem donanımlarının bakım ve onarımı nasıl sağlanıyor? (Bilgi işlem birimi cevaplayacak)

- ☐ Onarım ve bakım ihtiyacımızın tamamını özel sektörden temin ediyoruz
- ☐ Donanımlarımızın bakım ve onarımını yapan uzman personelimiz mevcut
- ☐ Net bir bilgim yok

20. Kurumunuzda bilgi işlem faaliyetleri ile ilgili kaç personel istihdam ediliyor? (Bilgi işlem birimi cevaplayacak)

- ☐ 3–5 ☐ 6–10 ☐ 11–20 ☐ 20'den daha fazla

21. Kurumunuzun bilgi işlem faaliyetleri ile ilgili kaç personelin istihdam edilmesini uygun buluyorsunuz?

- ☐ 3–5 ☐ 6–10 ☐ 11–20 ☐ 20'den daha fazla

22. Bilgi işlem biriminizin faaliyetlerini yeterli buluyor musunuz? (Bilgi İşlem Müdürlüğü Personeli Cevaplamayacak)

- ☐ Evet ☐ Kısmen ☐ Hayır

23. Kurumunuzun ne tür hizmetlerini web ortamında sunuyorsunuz? (Bilgi işlem birimi cevaplayacak)

- ☐ Web sitemiz sadece bilgilendirme ve tanıtım amaçlı
- ☐ Halkımız bizimle ilgili her türlü işlemini internet ortamından kurumumuza kadar gelmeden yapabilir
- ☐ Kısmen bilgilendirme kısmen uygulamaya dönük hizmetlerimiz mevcut

24. Kurumunuzda aşağıdaki hangi hizmetler internet üzerinden veriliyor? (Bilgi işlem birimi cevaplayacak)

- ☐ Borç öğrenme: ☐ Elektrik ☐ Su ☐ Doğalgaz
- ☐ Vergi öğrenme: ☐ Emlak ☐ Çevre temizlik
- ☐ Kent bilgi sistemi/coğrafi sistem
- ☐ Rayiç değerleri öğrenme
- ☐ Borç ödeme: ☐ elektrik ☐ Su ☐ Doğalgaz
- ☐ Nikâh işlemleri

- ☐ Vergi ödeme: ☐ Emlak ☐ Çevre temizlik
☐ Şikâyet ve sorun bildirimi
☐ Diğer
☐ Şu anda internet üzerinden verilen interaktif hizmetimiz yok

25. İnternet üzerinden uygulamaya açılan hizmetlerinizi halka nasıl duyuruyorsunuz? (Yöneticiler cevaplayacak)

- ☐ İnternet üzerinden
☐ Afiş ve billboard (Reklâm panoları) kullanarak
☐ Broşür kullanarak
☐ Yerel basın
☐ Gezici ekip
☐ Kısa mesaj (cep telefonu)

26. E-belediye uygulamalarının önündeki en büyük engeller neler olabilir? (1'den başlayarak önem sırasına göre puanlama yapınız)

- ☐ Uygun ve yetişmiş personel eksikliği
☐ Maddi imkânların yetersizliği
☐ Teknolojik altyapı yetersizliği
☐ Personeli uyum ve eğitim sorunu
☐ E-belediye hizmetlerinde kişisel verilerin güvenliğinin sağlanması
☐ Kurum içi bürokratik direnç
☐ Yeni teknolojiyi kullanmaya yönelik korku

27. Kayseri Büyükşehir Belediyesi içinde bulunduğu şartlar değerlendirildiğinde e-belediye uygulamalarına hazırlık derecesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

- ☐ Kayseri Büyükşehir Belediyesi e-belediye uygulamalarına hazırdır
☐ Çoğunlukla hazırdır ancak pilot uygulamalarla geliştirilmesi gerekir
☐ Personel ve teknik altyapı hazır olmadığından zamana ihtiyaç vardır
☐ Şu an için hazır değildir

28. E-belediye uygulamaları neticesinde yönetim yapısı ne kadar açıklığa/şeffaflığa kavuşur?

- ☐ Tamamen açıklık-şeffaflık gerçekleşir
☐ Önemli ölçüde açıklık-şeffaflık gerçekleşir
☐ Çok az açıklık-şeffaflık gerçekleşir
☐ Hiçbir değişiklik olmaz

29. E-belediye uygulamalarına halkın katılımı nasıl olmalıdır?

- ☐ Sadece yönetim tarafından verilecek hizmeti ve bilgiyi almalı, yönetim sürecine katılmamalı
☐ Halk yönetime elektronik kanallardan katılmalı

30. E- belediye nasıl bir dönüşüm sürecidir?

- ☐ Bireysel ☐ Kurumsal ☐ Toplumsal ☐ Hepsi

31. Belediyenin sunacağı e-hizmetlere en uygun erişim noktası nereler olabilir?

- ☐ Kişisel bilgisayarlar(evlerdeki)
☐ Kamu kuruluşları içerisine kurulacak terminaller
☐ Belediye içerisine veya değişik noktalara kurulacak iletişim büroları
☐ Elektronik hizmet veren bankamatik türevi cihazlar
☐ İnternet kafeler

32. E-belediye ile ilgili maliyetler kimin tarafından karşılanmalıdır?

- ☐ () Kayseri Büyükşehir Belediyesi bu maliyeti karşılayabilir
- ☐ () Tamamen merkezi hükümetin desteği gereklidir
- ☐ () Kayseri Büyükşehir Belediyesi kısmen hükümetten destek almalıdır
- ☐ () Maliyet yönetim ve hizmeti kullanacak vatandaşlar arasında bölüştürülmelidir

33. Kurumunuzun bilgi işlem ağını ve kişisel verilerin güvenliğini İnternet ortamında nasıl sağlıyorsunuz? (Bilgi işlem birimi cevaplayacak)

- ☐ () Güvenlik Duvarı (Firewall)
- ☐ () Antivirüs yazılımları
- ☐ () Saldırı tespit sistemi (Intrusion Detection System)
- ☐ () Honeypot/Burglar alarm
- ☐ () Ağ dinleme ve yönetim yazılımları
- ☐ () Loglama yazılımları
- ☐ () Yedekleme araçları